

Α. Τ.Ε.Ι ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ – ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Πτυχιακή εργασία με θέμα:

**ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ**

των σπουδαστριών: Χριστίνας Σπηλιωτοπούλου

Νικολίτσας Παναγιωτοπούλου

Εισηγήτρια: κ. Βλαρή Αιμιλία

Μεσολόγγι 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Το μοντέλο του μαζικού τουρισμού και η ανάγκη για διαφοροποίησή του

1.2. Οι Εναλλακτικές μορφές τουρισμού (όπως Ορεινός τουρισμός, Τουρισμός περιπέτειας, Χειμερινός τουρισμός, Πολιτιστικός-Θρησκευτικός τουρισμός, Ιαματικός-Θεραπευτικός τουρισμός, Οικοτουρισμός κ.α.)

1.3 Αγροτουρισμός: ορισμοί, μορφές και χαρακτηριστικά του αγροτουρισμού

1.4. Το προφίλ του αγροτουρίστα

1.5 Η συμβολή του αγροτουρισμού στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (ή ο αγροτουρισμός ως παράγοντας ανάπτυξης της υπαίθρου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Σύντομο ιστορικό των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

2.2 Η χωροθέτηση των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

2.2.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

2.2.2 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

2.2.3. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

2.2.4. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

2.2.5. Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

2.2.6. Περιφέρεια Ηπείρου

2.2.7. Περιφέρεια Θεσσαλίας

2.2.8. Περιφέρεια Ιονίου

2.2.9. Περιφέρεια Κεντρικής Ελλάδας

2.2.10. Περιφέρεια Κρήτης

2.2.11. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

2.3 Το Νομικό πλαίσιο των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

2.4 Προγράμματα ενισχύσεων αγροτουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

3.1 Ο ρόλος της γυναίκας στην αγροτική οικονομία *(ή/και η γυναικεία αγροτουριστική επιχειρηματικότητα)*

3.2 Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα και οι δραστηριότητες τους

3.3 Η περίπτωση του Γυναικείου Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού “Εκάβη”

3.4 Ανάλυση Έρευνας

3.4.1 Στόχοι της έρευνας και Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

3.4.2 Αποτελέσματα της έρευνας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Ερωτηματολόγιο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στα πλαίσια των υποχρεώσεων του Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Διοίκησης Κοινωνικών και Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και Οργανώσεων της Σχολής Διοίκησης & Οικονομίας Α.Τ.Ε.Ι Μεσολογγίου, πραγματοποιήθηκε η διπλωματική εργασία με τίτλο “Ανάπτυξη Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα”.

Αντικείμενο της εργασίας είναι η Συλλογή Επικυρωμένων Δεδομένων και η Ανάπτυξη Συνοπτικών Εκθέσεων για τους Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιφέρεια αλλά και το νομικό πλαίσιο που τους διέπει.

Υπεύθυνη κατά την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας ήταν η Καθηγήτρια κ. Α. Βλαμή, στην οποία οφείλουμε ιδιαίτερες ευχαριστίες για την ανάθεση αυτής και τη δυνατότητα που μας δόθηκε να ασχοληθούμε με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με τον οποιοδήποτε τρόπο στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειάς μας, και ιδιαίτερα τους γονείς μας οι οποίοι μας συμπαραστάθηκαν ψυχή και σώματι όλο αυτό το χρονικό διάστημα.

Μεσολόγγι, Σεπτέμβριος 2009

Χριστίνα Σπηλιωτοπούλου

Νικολίτσα Παναγιωτοπούλου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η σημερινή εποχή, ως αποτέλεσμα σημαντικών διεθνών εξελίξεων και διαρθρωτικών αλλαγών στο μηχανισμό της κοινωνίας, στην οικονομία και γενικά σε κύριους τομείς, χαρακτηρίζεται από την έντονη αλλαγή στον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Ένας από τους τομείς που δέχτηκε τις συνέπειες των αλλαγών αυτών είναι ο τουρισμός. Πιο συγκεκριμένα τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μετάβαση από το μαζικό, συμβατικό τουριστικό μοντέλο προς της ειδικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Η μετάβαση αυτή αποτελεί το ένα μέρος του αντικειμένου της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας. Το άλλο μέρος της πτυχιακής επικεντρώνεται στην παρουσίαση των μεταβατικών αυτών τάσεων στις μορφές του τουρισμού και στον ρόλο της παγκοσμιοποίησης αλλά και της τεχνολογικής εξέλιξης όσον αφορά τις ειδικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού, τόσο στην εμφάνισή τους όσο και στην διαμόρφωση των χαρακτηριστικών της.

Γενικά οι ειδικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού δίνουν ώθηση στην ανάπτυξη και κυρίως στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας. Αυτό το διαπιστώνουμε και μέσα από παραδείγματα της διεθνής εμπειρίας, όπου η ανάπτυξη σε πολλές περιπτώσεις ήταν θεαματική. Η προσέλευση των τουριστών στις περιοχές αυτές δε θίγει τα συμφέροντα και τα δικαιώματα των κατοίκων τους (προστασία περιβάλλοντος, οικονομική ενίσχυση τοπικής κοινωνίας κλπ.) και προσφέρει και στους ίδιους τους τουρίστες ποιότητα και νέες διεξόδους στον τομέα του τουρισμού.

Ο τουριστικός κλάδος αποτελεί αναμφισβήτητα έναν από τους μεγαλύτερους οικονομικούς κλάδους στον κόσμο. Όπως όμως είναι γνωστό, ο συμβατικός μαζικός τουρισμός, αναπτυσσόμενος άναρχα, προκαλεί έντονες πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον, σπαταλά τους φυσικούς πόρους, αλλοιώνει το δομημένο περιβάλλον και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών, ενώ ένα άλλο χαρακτηριστικό του είναι η άνιση περιφερειακή κατανομή των κερδών μεταξύ των διαφόρων περιοχών.

Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με την ευαισθητοποίηση των πολιτών στα περιβαλλοντικά προβλήματα που δημιουργεί ο μαζικός τουρισμός, οδήγησε στην

ανάγκη για ανάπτυξη νέων, ήπιων μορφών τουρισμού, που συμβάλλουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς, ενώ παράλληλα ενισχύουν το εισόδημα των κατοίκων στις περιοχές-προορισμούς.

Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης, οι σημαντικότερες μορφές του οποίου γενικά είναι ο οικοτουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο γαστρονομικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο φυσιολατρικός και περιπατητικός τουρισμός, ο ορειβατικός τουρισμός, ο χειμερινός τουρισμός, ο θαλάσσιος τουρισμός, ο αθλητικός τουρισμός, ο εκπαιδευτικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο τουρισμός υγείας κ.λπ.

Πρέπει ωστόσο να αναφερθεί ότι συχνά γίνεται δυσδιάκριτος ο διαχωρισμός των εναλλακτικών μορφών τουρισμού τόσο με τον μαζικό τουρισμό, όσο και μεταξύ τους.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαφέρουν από τον μαζικό τουρισμό όταν:

- Είναι μικρής, ελεγχόμενης και ρυθμιζόμενης κλίμακας
- Ενισχύουν οικονομικά και κοινωνικά τις τοπικές κοινωνίες
- Ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιδράσεις στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- Έχουν ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική βάση
- Στηρίζονται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης

Ειδικότερα, στο 1ο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι λόγοι επικράτησης του μαζικού, συμβατικού τουριστικού μοντέλου και τα χαρακτηριστικά τους. Αναδεικνύεται η μεταβατική τάση προς ειδικές εναλλακτικές τουριστικές μορφές στα πλαίσια ενός γενικότερου συνόλου διεθνών τάσεων και εξελίξεων όπως η παγκοσμιοποίηση και η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη. Παρουσιάζεται επίσης το προφίλ του αγροτουρίστα καθώς και η συμβολή του αγροτουρισμού στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Στο 2ο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση ενός σύντομου ιστορικού των αγροτουριστικών συνεταιρισμών καθώς και η χωροθέτηση των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα. Στη συνέχεια του κεφαλαίου γίνεται μια περιγραφή του Νομικού πλαισίου των αγροτουριστικών συνεταιρισμών καθώς και η παρουσίαση

των Προγραμμάτων ενισχύσεως της αγροτουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα και τονίζεται η ανάγκη διαμόρφωσης πολιτικών που στόχο θα έχουν την ανάπτυξη των ειδικών μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Στο 3ο κεφάλαιο επικεντρωνόμαστε στην γυναικεία επιχειρηματικότητα γύρω από τον αγροτουρισμό και ειδικότερα εξετάζεται ο ρόλος της γυναίκας στην αγροτική οικονομία. Γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή των Γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα και των δραστηριοτήτων τους.

Τέλος, στο 4ο κεφάλαιο βάσει της διεθνής εμπειρίας και των δυνατοτήτων που προσφέρει η κάθε περιοχή καθορίζονται οι στόχοι της τουριστικής πολιτικής και προτείνονται μια σειρά μέτρων για την περαιτέρω ανάπτυξη του αγροτουρισμού και της επιχειρηματικότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Το μοντέλο του μαζικού τουρισμού και η ανάγκη για διαφοροποίησή του

Η οικονομική ανάπτυξη στον 19ο και 20ο αιώνα έδωσε την ευκαιρία σε μεγάλο αριθμό πολιτών να κάνουν ταξίδια σε περιοχές εκτός του τόπου κατοικίας τους με σκοπό να γνωρίσουν την ιστορία, την παράδοση και τον τρόπο ζωής των άλλων περιοχών ή άλλων λαών.

Όμως ο τουρισμός τα τέλη του 19ου και το πρώτο μέσο του 20ου αιώνα ήταν διαφορετικός σε σύγκριση με τον τουρισμό της σημερινής εποχής της παγκοσμιοποίησης. Διότι τότε δεν υπήρχε μαζικός τουρισμός παρά μόνο μετακινήσεις λίγων, μορφωμένων κυρίως ατόμων και με εισόδημα που ξεπερνούσε το μέσο εισόδημα των εργαζομένων.

Στην εποχή μας όμως και κυρίως από το 1980 και μετά είμαστε μάρτυρες μιας τουριστικής έκρηξης, αφού οι μετακινούμενοι επισκέπτες αυξάνονται συνεχώς.

Χαρακτηριστικό είναι ότι μόνο σε ένα χρόνο το 2000 πραγματοποιήθηκαν τουριστικές μετακινήσεις 698 εκατομμυρίων ατόμων. Από το στοιχείο αυτό καθώς

και από άλλα στοιχεία που έχει δημοσιεύσει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (Π.Ο.Τ), γίνεται φανερό ότι ο τουρισμός δημιούργησε τον μεγαλύτερο κλάδο υπηρεσιών στον κόσμο.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου υπολογίζει ότι ο διεθνής τουρισμός αύξησε τα εισοδήματα του κλάδου μεταξύ του 1975 και του 2000 με ρυθμούς κατά 35% μεγαλύτερους απ' ότι η παγκόσμια οικονομία συνολικά.

Στον τουρισμό επίσης οφείλεται περισσότερο από 40% των παγκόσμιων εξαγωγών και του 8% στις υπηρεσίες και το εμπόριο συνυπολογιζόμενων αθροιστικά.

Ο τουρισμός έτσι, ξεπερνά κατά πολύ σε οικονομική ανάπτυξη κλάδους όπως αυτούς των τροφίμων, της κλωστοϋφαντουργίας και των χημικών προϊόντων. Όσον αφορά τις θέσεις εργασίας τα τελευταία 25 χρόνια, τόσο για εργαζόμενους που έχουν άμεση σχέση με τουριστικές υπηρεσίες όσο και για τις θέσεις που δημιουργούνται για να εξυπηρετήσουν έμμεσα τουριστικές ανάγκες (όπως κατασκευή ξενοδοχείων και άλλων τουριστικών εγκαταστάσεων) σύμφωνα επίσης με στοιχεία του ΠΟΤ δημιουργήθηκαν 200 εκατομμύρια θέσεις ή το 8% του παγκόσμιου οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ότι το 2000 η τουριστική βιομηχανία είχε έσοδα 3,6 τρισεκατομμύρια δολάρια ή το 11% του παγκόσμιου ΑΕΠ με βάση επίσης στοιχεία του (Π.Ο.Τ.). Αρκεί κανείς να λάβει υπόψη του ότι στα πιο πάνω δεν περιλαμβάνονται στοιχεία από τις εσωτερικές τουριστικές μετακινήσεις. Για παράδειγμα στην Ελλάδα το 1990 ο εσωτερικός τουρισμός ανερχόταν σε 75 εκατομμύρια μετακινήσεις. Από τα στοιχεία αυτά εύκολα μπορούμε να καταλάβουμε γιατί ο τουρισμός κατατάσσεται στους πέντε σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας σε 83 κράτη του πλανήτη.

Βέβαια ο ρόλος του τουρισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης είναι πολλαπλός και όχι μόνο οικονομικός. Μαζί με τη μετακίνηση ατόμων μετακινούνται και συνήθειες ζωής, διατροφής, αθλητισμού και πολιτισμού. Διαμορφώνονται και διαδίδονται αξίες και αρετές. Και αυτό δεν γίνεται μόνο προς τη μία κατεύθυνση, αλλά και προς την άλλη. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) θεωρεί πως πολιτιστικός τουρισμός είναι το ταξίδι που γίνεται με κίνητρο βασικά πολιτιστικό –

περιλαμβάνοντας εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης. Εκτιμάτε δε ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο. Παράλληλα, ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό μόνο 8% τον χρόνο.

Τα τελευταία όμως είκοσι χρόνια παρατηρείται έντονα μια νέα τάση στον τουρισμό που είναι η αναζήτηση απόμακρων εξωτικών προορισμών που οι τουριστικές επιχειρήσεις ονόμασαν «οικοτουρισμό». Σε πολλά μέρη του κόσμου κυρίως σε ορεινές περιοχές με όμορφα αισθητικά τοπία και άθικτη ακόμα φύση, εκατομμύρια επισκέπτες αναζητούν την περιπέτεια και την αυθεντική επαφή με το βουνό και τα άλλα φυσικά οικοσυστήματα (ποτάμια, λίμνες, φαράγγια, βράχια κ.α).

Ορισμένα στοιχεία από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού είναι ενδεικτικά για την τάση των τουριστών από όλο τον κόσμο να επισκέπτονται τέτοιες περιοχές. Στις χώρες γύρω από τα Ιμαλία από το 1990 και μετά παρατηρείται μια τουριστική έκρηξη. Η Κίνα δέχθηκε 24.000.000 αφίξεις το 1998 και είναι πέμπτη στην παγκόσμια κατάταξη τουριστικών προορισμών. Το Νεπάλ δέχθηκε 422.000 επισκέπτες το 1997, ενώ μόνο οι περιοχές του Landak και του Sikkim στην Ινδία δέχθηκαν 120.000 και 160.000 επισκέπτες το 1997. Αντίστοιχα το Πακιστάν δέχθηκε περίπου 380.000 επισκέπτες το 1997.

Η ταχύτερη αυτή τουριστική ανάπτυξη δυστυχώς πραγματοποιήθηκε με μοναδικό κριτήριο την αύξηση του συναλλάγματος και την αποκόμιση κερδών κυρίως για λίγες μεγάλες τουριστικές επιχειρήσεις.

Αποτέλεσμα αυτής της ανάπτυξης ήταν οι έντονες πιέσεις που δέχθηκαν και δέχονται οι περιοχές υποδοχής τουριστών, τα φυσικά τους οικοσυστήματα και η κοινωνική τους συνοχή, αλλά και οι πιέσεις από τον ανταγωνισμό που δέχονται οι μικρές και μεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις.

Ο μαζικός τουρισμός είναι μια σχετικά νέα ιδέα, που προήλθε από την μεγάλη άνοδο των εισοδημάτων μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση καθώς πριν από αυτή, τα

ταξίδια πολιτιστικού ή ψυχαγωγικού χαρακτήρα ήταν αποκλειστικό προνόμιο λίγων εκλεκτών περιηγητών.

Όταν μιλάμε σήμερα για τουρισμό έχουμε, συνήθως, στο μυαλό μας τον ήλιο και τη θάλασσα. Και θεωρούμε αυτονόητο πως, επιπλέον, πολλοί ενδιαφέρονται να δουν τα αξιοθέατα, κάποιους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία που υπάρχουν. Αυτή η έννοια του τουρισμού, έχει προέλθει από τις εξής κυρίως αιτίες:

Το μεγάλο ρεύμα τουριστών που ήρθε στη Νότια Ευρώπη τις δεκαετίες του '70 και του '80 προερχόταν από τη Βόρεια Ευρώπη. Ήταν άνθρωποι που ανακάλυπταν τον ζεστό ήλιο και τη γαλάζια θάλασσα, δηλαδή αυτά που έλειπαν από τις χώρες τους. Όταν, λοιπόν, η Ευρώπη άρχισε να συνέρχεται από τις καταστροφές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και οι πολίτες είχαν τη χρονική και οικονομική δυνατότητα των διακοπών, άρχισαν να κατεβαίνουν στις χώρες του Νότου.

Η ανάπτυξη επίσης, του εσωτερικού τουρισμού, με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, προσανατολίστηκε (σε πολύ μεγάλο βαθμό) σε μη πολιτιστικά στοιχεία, στο μπάνιο στη θάλασσα, στην ηλιοθεραπεία, στο βουνό, στο φαγητό και γενικά τη ψυχαγωγία.

Σε μια εποχή που οι επιστήμονες «κρούουν» το καμπανάκι του κινδύνου για τις αρνητικές επιπτώσεις της μόλυνσης του πλανήτη, ο «μαζικός τουρισμός» θεωρείται ένας από τους κύριους ενόχους.

Το είδος αυτό του τουρισμού κατέληξε δυστυχώς τις τελευταίες δεκαετίες να μην αποτελεί μια φιλική προς το περιβάλλον βιομηχανία. Σ' αυτό συμβάλλουν κυρίως η τοπική υπερανάπτυξη και η εξάντληση των φυσικών πόρων.

Ο «μαζικός τουρισμός» είναι ο τουρισμός του «πακέτου» και της παραλίας. Είναι μαζικός (μεγάλης κλίμακας), απρόσωπος και παθητικός, αφήνει πολύ μικρό βαθμό ελευθερίας στα άτομα. Παραμένει ο κυρίαρχος τύπος, αλλά τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια σταδιακή μεταστροφή των προτιμήσεων των τουριστών – και αντίστοιχα στην προσφορά τουριστικών υπηρεσιών- προς πιο ειδικές και ανεξάρτητες μορφές, προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα για περιπλάνηση στη φύση, αναζήτηση πολιτισμικών δραστηριοτήτων,

έντονη άσκηση, αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων ζωής και διάφορες άλλες ειδικές μορφές κτλ.

Σήμερα, ο μαζικός τουρισμός είναι απευκαταίος λόγω των δυσμενών επιπτώσεων που προκαλεί στο φυσικό περιβάλλον αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Η παγκόσμια το φυσικό περιβάλλον. Μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός, ο περιηγητικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός αλλά και ο τουρισμός των πόλεων (city breaks) θεωρούνται σήμερα οι μορφές που θα πρέπει να επικρατήσουν προκειμένου η τουριστική ανάπτυξη να καταστεί βιώσιμη καθώς και να καταπολεμηθεί η εποχικότητα.

Το μοντέλο τουριστικής ζήτησης που αναπτύχθηκε μεταπολεμικά (sea – sun – sand), με κύριο χαρακτηριστικό τη μαζικότητα, οδήγησε στη δημιουργία τεράστιων ξενοδοχειακών μονάδων και την υπέρμετρη τουριστική ανάπτυξη πολύ συγκεκριμένων περιοχών.

Το παραπάνω μοντέλο παρουσιάζει τελευταία συμπτώματα **κορεσμού**, ο οποίος εκδηλώνεται ως εξής

Από την πλευρά των τουριστών:

- η μαζικότητα είναι λιγότερο επιθυμητή
- οι τουρίστες αναζητούν νέα ενδιαφέροντα κατά τη διάρκεια των διακοπών τους
- αναζητάτε η «επιστροφή στη φύση» ή η «ανακάλυψη της φύσης», αποτέλεσμα των επιρροών από το οικολογικό κίνημα

Από την πλευρά των τοπικών κοινωνιών:

- ανεπιθύμητος ο μαζικός τουρισμός, λόγω των προβλημάτων που δημιουργεί στην κοινωνία και το περιβάλλον

Από την πλευρά της Πολιτείας:

- ανεπιθύμητη η υπέρμετρη ανάπτυξη λίγων περιοχών και επιδιώκεται η μικρότερη ανάπτυξη περισσότερων περιοχών

Οι παραπάνω τάσεις αρχίζουν και μεταβάλλουν τα μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης, με κύρια στοιχεία την εξάπλωση του τουρισμού σε περισσότερες περιοχές, την εξάπλωση του τουρισμού προς την ενδοχώρα και όχι μόνο στις παραθαλάσσιες περιοχές, την ανακάλυψη νέων δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια των διακοπών. Ιδιαίτερα μετά το 1980 γίνεται όλο και περισσότερο λόγος για την προώθηση ενός πρότυπου τουριστικής ανάπτυξης, του οποίου το βασικό χαρακτηριστικό θα είναι η **βιώσιμη ανάπτυξη**.

Οι κυρίαρχες παράμετροι της **βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης** είναι οι εξής:

- Ειδικός σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης, με στόχο την ισορροπία ανάμεσα στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.
- Ενίσχυση όλων των μέτρων (τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, λειτουργικές διασυνδέσεις ανάμεσα στους διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας, έρευνα, εκπαίδευση, μάρκετινγκ) που συμβάλλουν στις διαδικασίες ανατροφοδότησης της ανάπτυξης.
- Ειδικό θεσμικό πλαίσιο που θα προωθή τις διαδικασίες της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και την τοπική συμμετοχή.
- Προώθηση μέτρων και πολιτικών που συμβάλλουν στην προστασία και την ανάδειξη του τοπικού φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
- Χρήση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού ως βασικού άξονα της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης διαμορφώνεται ο **εναλλακτικός τουρισμός**, με διάφορες μορφές, ως αντίποδα του **μαζικού τουρισμού**.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση, το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητισμός, περιήγηση, περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση κλπ.

Στις εναλλακτικές μορφές οι τουρίστες συχνά επιλέγουν ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού.

Επιπλέον, στις εναλλακτικές μορφές καταγράφεται η ανάπτυξη μιας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος, κοινός παρονομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αποτελεί ο σεβασμός της τοπικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής δομής.

1.2. Οι Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Εναλλακτικός τουρισμός

Παράλληλα, με τον «μαζικό τουρισμό», προβάλλεται και αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια ένα άλλο είδος τουρισμού ο «εναλλακτικός τουρισμός». Σε αντιπαράθεση με τον μαζικό τουρισμό, ο εναλλακτικός τουρισμός δεν είναι «μεγάλης κλίμακας» αλλά τουρισμός που απευθύνεται σε μεμονωμένες ομάδες ατόμων με διάφορα ενδιαφέροντα.

Ανάλογα με τα κυρίαρχα ενδιαφέροντα του Τουρισμού έχουμε διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, μια βασική μορφή του οποίου είναι ο αγροτουρισμός. Γι αυτό συχνά λέγοντας «εναλλακτικό τουρισμό» αναφερόμαστε κυρίως στον «αγροτουρισμό», που έχει βασικό στόχο την ανάπτυξη και ανασυγκρότηση της υπαίθρου με διάφορες δραστηριότητες.

Ο «εναλλακτικός» τουρισμός είναι περίπου το ίδιο με αυτό που λέμε «οικοτουρισμό», την προαγωγή δηλαδή και προστασία περιοχών φυσικού κάλους από τον μαζικό τουρισμό και την υπερανάπτυξη.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, χρησιμοποίησε την έννοια «οικοτουρισμός» για να καλύψει «όλες τις μορφές τουρισμού όπου το βασικό κίνητρο του τουρίστα είναι η παρατήρηση και η εκτίμηση της φύσης, και που είναι μορφές που προκαλούν τις ελάχιστες επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά».

Έτσι, πολλά και διαφορετικά είδη εναλλακτικού τουρισμού, που συνδέονται με την φύση, όπως για παράδειγμα: «αγροτουρισμός», «οικολογικός τουρισμός», «φυσιολατρικός τουρισμός», «ορεινός

τουρισμός», «αθλητικός τουρισμός», «τουρισμός περιπέτειας», «Υγείας και φυσικής ζωής, ιαματικός, εκπαιδευτικός, επιστημονικός κ.α. θα μπορούσαν να ενταχθούν στην κατηγορία του «οικοτουρισμού».

Οι μορφές αυτές τουρισμού συνδέονται στενά με την αναπτυσσόμενη τάση προς τον «τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων», που περιλαμβάνει τουριστικά ενδιαφέροντα σε ειδικευμένα περιβάλλοντα.

Ο «εναλλακτικός τουρισμός» από τη μια και ο «μαζικός τουρισμός» από την άλλη, ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες των τουριστών και συνήθως απευθύνονται σε διαφορετικές κατηγορίες ανθρώπων.

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία τον διαφοροποιούν από το μαζικό τουρισμό. Αυτά είναι τα εξής:

- 1. Η υποδοχή** γίνεται από μικρής δυναμικότητας τουριστικές μονάδες και όχι από μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες.
- 2. Οι φορείς** είναι τοπικοί και όχι μεγάλες εταιρείες ξένες στον τόπο.
- 3. Οι επιπτώσεις** είναι λιγότερο αρνητικές στον τοπικό πληθυσμό και το περιβάλλον και είναι περισσότερες οι πιθανότητες ευνοϊκής αποδοχής από τις τοπικές κοινωνίες
- 4. Τα οικονομικά οφέλη** παραμένουν στις τοπικές κοινωνίες και δε διαφεύγουν, μέσω των μεγάλων εταιρειών των ξενοδοχειακών μονάδων, έξω από την περιοχή.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα μιας έρευνας, παρ' όλο που οι ευρωπαίοι διαθέτουν περισσότερο χρόνο για διακοπές, η μέση διάρκεια των αποδράσεών τους μειώνεται, πράγμα που σημαίνει κατακερματισμό των διακοπών τους. Αυτός ο κατακερματισμός των διακοπών, η ποιοτική αύξηση της ζήτησης, η αυξανόμενη διαφοροποίηση των τόπων προορισμού και των αιτιών μετακίνησης, η αύξηση των μικρής διάρκειας διακοπών σε τόπους όχι πολύ μακρινούς από τον τόπο διαμονής, αποτελούν τα στοιχεία που διαμορφώνουν τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Παράλληλα, δίνουν ένα εθνικό χαρακτήρα στον εναλλακτικό τουρισμό, με την έννοια ότι η μεγάλη πλειοψηφία των τουριστών δεν είναι αλλοδαποί αλλά ημεδαποί.

Για την περιφέρεια, ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί σημαντική ευκαιρία ανάπτυξης διότι:

- Δημιουργεί θέσεις εργασίας
- Συντελεί στη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού
- Ικανοποιεί την ανάγκη των τοπικών κοινωνιών για έξοδο από την απομόνωση και επικοινωνία με τον έξω κόσμο
- Οι δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον από τον τουρισμό είναι μικρότερες ή και ανύπαρκτες

Στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη οι εναλλακτικές μορφές χρησιμοποιούνται στα πλαίσια ενός προγραμματισμού που έχει δύο στόχους: αφενός την προσφορά μεγαλύτερου αριθμού εξειδικευμένων υπηρεσιών που καλύπτουν τη ζήτηση ειδικών ομάδων τουριστών και αφετέρου τη συγκρότηση ενός προτύπου ανάπτυξης που εντάσσεται ισόρροπα στην υπάρχουσα δομή, είτε βελτιώνοντας την προϋπάρχουσα κατάσταση, είτε διαμορφώνοντας μια νέα παραγωγική δομή στον τουριστικό τομέα, όπου θα κυριαρχούν οι υποδομές και οι υπηρεσίες των εναλλακτικών μορφών.

Στόχος είναι η διαμόρφωση μιας υποδομής προσφοράς που θα ανταποκρίνεται σε διαφορετικούς τύπους ζήτησης και θα συμβάλλει στη βασική **αρχή της αειφορίας: δηλαδή την ανατροφοδότηση της ανάπτυξης.**

Το πρότυπο της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού εντοπίζεται κυρίως σε περιοχές της υπαίθρου με πλούσιους περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς πόρους. Σε ορισμένες περιπτώσεις το πρότυπο στηρίζεται στην ανάπτυξη μίας μόνο εναλλακτικής μορφής, ενώ σε άλλες στην ανάπτυξη περισσότερων. Ουσιαστικός στόχος μιας τέτοιας ανάπτυξης είναι η ένταξή της στην κοινωνική παραγωγική δομή της περιοχής με παράλληλη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ωστόσο, μερικές φορές αυτό το πρότυπο ανάπτυξης αποκτά μαζικά χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα να έχει δυσμενείς επιπτώσεις, ιδιαίτερα σε οικολογικά και κοινωνικά «ευαίσθητες» περιοχές της υπαίθρου, όπου παρατηρείται μια μαζικοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού. Άρα είναι δεδομένο ότι και στην περίπτωση αυτού του προτύπου καταγράφεται η ανάγκη για ορθολογικό σχεδιασμό, προγραμματισμό, οργάνωση και διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης.

Όπως ειπώθηκε και παραπάνω, ο τουρισμός είναι μία ευρέως διαδεδομένη δραστηριότητα για τον αναπτυγμένο κόσμο, κυρίαρχη οικονομική δύναμη για πολλά κράτη, που σηματοδοτεί σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη πολλών υπό ανάπτυξη περιοχών. Τις τελευταίες δεκαετίες η συνεχής αύξηση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου και οι τεχνολογικές εξελίξεις στους τομείς των μεταφορών και της επικοινωνίας, έχουν αυξήσει σημαντικά τη ζήτηση για διακοπές και αναψυχή.

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει δεχθεί μέχρι σήμερα ποικίλες ερμηνείες. Πολλές από αυτές είναι λανθασμένες. Μια εξέταση της έννοιας του εναλλακτικού τουρισμού, αποκαλύπτει ότι ο εναλλακτικός τουρισμός ουσιαστικά θεωρείται ως μία εναλλαγή της "τουριστικής μαζικοποίησης", και συνεπώς ακολουθεί διαφορετικές πρακτικές. Κάτι τέτοιο με την σειρά του οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και τα άτομα που επιλέγουν να κάνουν εναλλακτικό τουρισμό αντιτίθενται στις μέχρι τώρα παραδοσιακές μορφές μαζικής τουριστικής ανάπτυξης που εστιάζονταν κυρίως στο τρίπτυχο sea-sun-sand (3 S's όπως αποκαλούνται).

Συγγραφείς όπως ο Cazes (1989), Himmetoglu (1992), Mader (1988) και Weaver (1991), αναφέρουν τον εναλλακτικό τουρισμό ως μια σύγχρονη μορφή ανάπτυξης και μπορεί να διατυπωθεί με πολλούς τρόπους όπως "ήπιος", "ελεγχόμενος" και "πράσινος".

Ένας αντιπροσωπευτικός ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού είναι ο εξής:

Εναλλακτικός τουρισμός είναι μία μικρής κλίμακας και μη συμβατικής φύσεως διαδικασία ανάπτυξης τουριστικών προορισμών που προωθεί μια ενεργητική μορφή ταξιδιού προσφιλή στις φυσικές, κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες των περιοχών υποδοχής των τουριστών και που κάνει δυνατή την αλληλεπίδραση και την από κοινού συμβίωση μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών (των τουριστών και των προορισμών υποδοχής τους) και αναπτύσσεται με την σύμφωνη γνώμη και συμμετοχή του ντόπιου κοινωνικού συνόλου στην παραγωγική διαδικασία. Andriotis (2006).

Ο εναλλακτικός και ο μαζικός τουρισμός είναι δύο αντίθετες έννοιες, με τον εναλλακτικό να εμφανίζεται ως καλός και τον μαζικό ως κακός τουρισμός όπως

σημειώνουν οι Pearce (1992) και Lane (1989). Ουσιαστικά η πλειοψηφία των αρνητικών συνεπειών της τουριστικής ανάπτυξης προκύπτει από τον μαζικό τουρισμό, και τούτο διότι συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών, απαιτεί επενδύσεις μεγάλης κλίμακας και τις περισσότερες φορές οι επενδύσεις αυτές έχουν και περιβαλλοντικό κόστος, καθώς επίσης η ντόπια κοινωνία ελάχιστα συμμετέχει στην γενικότερη αναπτυξιακή διαδικασία.

Συμπερασματικά ο μαζικός τουρισμός είναι μια ξεπερασμένη μορφή τουρισμού ενώ ο εναλλακτικός μία νέα περιβαλλοντικά φιλική μορφή που εστιάζει στην διατήρηση των πόρων ενός προορισμού και στις επιθυμίες πεπειραμένων ταξιδιωτών Poon (1993).

Τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας των μεγάλων προβλημάτων που έχουν προκύψει από την μαζική τουριστική ανάπτυξη, πολλά κράτη επικεντρώνουν τις πολιτικές τους στην ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού για την επίλυση φυσικά των μακροχρόνιων προβλημάτων που έχει προκαλέσει η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του παρελθόντος. Στόχος είναι λιγότερες καταστροφικές συνέπειες στο περιβάλλον, στην κοινωνία και στον πολιτισμό του προορισμού υποδοχής, χωρίς φυσικά να υποβαθμίζονται οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις.

Συγγραφείς όπως ο Weaver (1991) και Inskoop (1987) προτείνουν τον εναλλακτικό τουρισμό ως αντικαταστάτη του μαζικού, θεωρώντας τον ως ποιοτικό τουρισμό, με ελεγχόμενη ανάπτυξη και επιλεκτικό marketing. Άλλοι συγγραφείς όπως ο Godfrey (1993) διαφωνούν και υποστηρίζουν ότι ο μαζικός τουρισμός είναι αναπόφευκτος λόγω της τουριστικής ζήτησης και ότι αυτό που χρειάζεται είναι να γίνουν προσπάθειες για να γίνει το συμβατικό πιο βιώσιμο.

Στην Ελλάδα ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εθνικής και περιφερειακής τουριστικής πολιτικής. Οι προσπάθειες καταβάλλονται κυρίως μέσω δημόσιων επενδύσεων στην υποδομή, στην παροχή κινήτρων, στις προωθητικές εκστρατείες και στην συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων και εθελοντών στα διάφορα ειδικευμένα προγράμματα.

Ως εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρούνται αυτές πέραν του μαζικού τουρισμού, οι οποίες επιδιώκουν την αποφυγή αρνητικών και τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Κύρια χαρακτηριστικά των μορφών αυτών είναι:

- 1) η μικρής κλίμακας, ελεγχόμενη και ρυθμιζόμενη ανάπτυξη,
- 2) η ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική / ανεξάρτητη βάση ή μικρής κλίμακας και
- 3) η έμφαση στην απόκτηση εμπειριών για τις τοπικές κουλτούρες και στη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται όλο και πιο συστηματικά οι ειδικές μορφές τουρισμού, που προσφέρουν τη δυνατότητα στους ταξιδιώτες να εμπλουτίσουν τις δραστηριότητές τους και με προγράμματα εξειδικευμένων δράσεων, όπως είναι ο θεραπευτικός-ιαματικός τουρισμός, ο θρησκευτικός τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός κ.λπ. Έτσι, η χώρα αποτελεί πλέον έναν προσφιλή τουριστικό προορισμό όχι μόνο για διακοπές «κλασσικού τύπου», αλλά και για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές διακοπές, αναζητώντας εκτός από την ξεκούραση και την απόλαυση των αξιοθέατων της χώρας και τη μοναδική εμπειρία, που προσφέρουν η φύση και τα «προϊόντα» της, ο θρησκευτικός πολιτισμός της αλλά και οι εξειδικευμένες υποδομές της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας.

1. Επαγγελματικός

Η διεθνοποίηση της οικονομίας, η εξέλιξη της τεχνολογίας και η ανάπτυξη των μεταφορών συνέβαλαν αποφασιστικά στην άνθηση του λεγόμενου επαγγελματικού τουρισμού, ο οποίος περιλαμβάνει τις ταξιδιωτικές μετακινήσεις που πραγματοποιούνται εξ' αιτίας επαγγελματικών λόγων. Οι επαγγελματικές μετακινήσεις στην Ευρώπη φτάνουν το 20% της συνολικής ταξιδιωτικής κίνησης, ενώ το 14% αυτών των ταξιδιωτών συνδυάζουν το επαγγελματικό ταξίδι με μια παράταση της διαμονής τους.

2. Θρησκευτικός

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ελληνικής τουριστικής κίνησης και αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, όπως μοναστήρια και εκκλησίες.

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας είναι αναπόσπαστο τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, με την αξιόλογη εικονογράφησή τους, με ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και εικόνες, μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία.

Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές, φιλέρευνους τουρίστες, αλλά και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης, οι οποίοι, μέσα από πολιτιστικά οδοιπορικά στον ελληνικό χώρο, έρχονται σε επαφή με την πνευματικότητα της ορθοδοξίας. Είναι οι επισκέψεις σε θρησκευτικούς τόπους, χώρους λατρείας ή μοναστήρια είτε με αφορμή κάποια θρησκευτική γιορτή, εκδήλωση ή τελετή, είτε για προσκύνημα, είτε για επίσκεψη του θρησκευτικού μνημείου. Συνήθως είναι μικρής διάρκειας επισκέψεις, κατά κύριο λόγο από ανθρώπους τρίτης ηλικίας.

3. Τουρισμός υγείας

Περιλαμβάνει κέντρα όπου προσφέρεται στους φιλοξενούμενους η δυνατότητα ξεκούρασης και ανανέωσης, με ελαφρά ιατρική κούρα, όχι όμως νοσοκομειακή περίθαλψη. Τα κέντρα αυτά προσφέρουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες και συνδυάζονται πολλές φορές με συμπληρωματικές δραστηριότητες. Η μορφή αυτή εναλλακτικού τουρισμού είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένη στην κεντρική Ευρώπη.

4. Θεραπευτικός – Ιαματικός τουρισμός, Θερμαλισμός

Είναι ο τουρισμός που συγκεντρώνει άτομα που σκοπό έχουν να θεραπεύσουν διάφορες παθήσεις με τη χρήση των στοιχείων των φυσικών πηγών. Στην Ελλάδα

υπάρχουν περίπου 750 πηγές από όπου αναβλύζουν μεταλλικά νερά ποικίλης σύστασης, τα οποία έχουν θεραπευτικές ιδιότητες τόσο τα νερά όσο και τα εδάφη από όπου αναβλύζουν.

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, «χάρισε» στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές, ήδη, από τους αρχαίους χρόνους.

Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία (θερμαλισμός). Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα, όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά, είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες όπως, για παράδειγμα, στις περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης και της Λήμνου. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη:

- την εσωτερική, η οποία περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία (πόση ιαματικών νερών), εισπνοθεραπεία (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και τις πλύσεις (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές)

- την εξωτερική, η οποία περιλαμβάνει τα λουτρά, τις καταιωνίσεις (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με ψηλή ή χαμηλή πίεση) τις υδρομαλάξεις (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), την υδροκινησιοθεραπεία (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και την πηλοθεραπεία (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).

Για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού και γενικότερα, του τουρισμού υγείας, λειτουργούν ήδη δύο κέντρα θαλασσοθεραπείας στην Κρήτη, εφοδιασμένα με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ. και είναι υπό κατασκευή άλλα δύο.

Σε αυτήν την κατηγορία τουριστικής υποδομής περιλαμβάνονται, επίσης, τα 14 υδροθεραπευτήρια (ιδιοκτησίας Ε.Ο.Τ.), στα οποία εξυπηρετούνται ετησίως περί τα 100.000 άτομα, με 1.400.000 θεραπευτικές αγωγές (λούσεις, κλπ.) καθώς και δεκάδες άλλες ιαματικές πηγές που λειτουργούν από τοπικούς φορείς και προσφέρουν στους επισκέπτες σύγχρονες υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών.

5. Εκπαιδευτικός

Είναι ο τουρισμός μαθητών ή σπουδαστών με σκοπό την εκπαίδευση γύρω από μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, φυσικά τοπία, οικισμούς, περιβάλλον, αγροκτήματα κλπ.

6. Θαλάσσιος

Περιλαμβάνει τον τουρισμό τόσο με τη μορφή της κρουαζιέρας, όσο και με τη μορφή του γιότινγκ. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας σε συνδυασμό με τα 16.000 χλμ ακτογραμμής και τα 2.000 νησιά συντελεί στην ιδιαίτερη ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού.

7. Χειμερινός

Περιλαμβάνει τόσο τον τουρισμό σε χιονοδρομικά κέντρα, όσο και τις άλλες μορφές που πραγματοποιούνται κατά το διάστημα 15/11 έως 15/3.

8. Ορεινός

Ο ορεινός τουρισμός, ο οποίος παρουσιάζει και ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού,

που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής, κλπ. Οι περιοχές όπου αναπτύσσονται τέτοιες δραστηριότητες, θα πρέπει να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσον το δυνατόν πληρέστερα και καλύτερα.

Περιλαμβάνει τον τουρισμό σε βουνά με σκοπό την ορειβασία, το ποδήλατο βουνού, την πεζοπορία, το καγιάκ κλπ. Έχει το πλεονέκτημα να ξεπερνάει την εποχικότητα, διότι περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων.

9. Αθλητικός

Είναι ο τουρισμός με σκοπό την άθληση σε συγκεκριμένο άθλημα, π.χ. ποδόσφαιρο, μπάσκετ, κωπηλασία, ορειβασία κλπ, ο οποίος προσελκύει συνήθως επαγγελματίες του είδους.

10. Πολιτιστικός

Είναι ο τουρισμός που γίνεται με σκοπό την επίσκεψη ιστορικών χώρων και πολιτιστικών μνημείων, παραδοσιακών οικισμών, τη γνωριμία των τοπικών πολιτισμών, εθίμων, εκδηλώσεων κλπ.

Λίγες περιοχές μπορούν να ισχυριστούν ότι αναπτύσσουν ένα marketing που έχει ως στόχο τα προϊόντα πολιτιστικού τουρισμού. Αυτός όμως ο προσανατολισμός προορίζεται για πολύ δυναμικούς χώρους που έχουν μια εξαιρετική κληρονομιά ή εντάσσονται στα μεγάλα λεκανοπέδια του πολιτιστικού τουρισμού ή στην περιφέρεια σε μεγάλους χώρους διεθνούς φήμης.

Για τις περισσότερες περιοχές, ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί μόνο ένα στοιχείο μιας ευρύτερης προσφοράς στην οποία εντάσσονται άλλες δραστηριότητες όπως μακρινοί περίπατοι, φυσιολατρικός αθλητισμός κλπ. Πρόκειται μάλλον για τη δημιουργία ενός πολιτιστικού περιβάλλοντος που βασίζεται στην τοπική ταυτότητα,

χωρίς ωστόσο να απομονώνεται σε μια ιστορική και γεωγραφική περιγραφή, η οποία μετατρέπει την περιοχή σε περιφέρεια - μουσείο.

Εξάλλου χάρη σε αυτά τα προϊόντα πολιτιστικού περιβάλλοντος μπορούμε να πλησιάσουμε το μεγαλύτερο μέρος της πελατείας, εφόσον ο τουρισμός με αποκλειστικό πολιτιστικό ενδιαφέρον δεν αντιπροσωπεύει παρά ένα πολύ μικρό τμήμα της αγοράς.

11. Οικολογικός

Περιλαμβάνει τον τουρισμό σε προστατευόμενες περιοχές και οικοσυστήματα, όπως λίμνες, δάση, δέλτα, σε βιότοπους, περάσματα πουλιών, δέλτα ποταμών κλπ. Στην Ελλάδα υπάρχουν 378 υγροβιότοποι, από τους οποίους οι 11 είναι διεθνούς σημασίας (μέσω της συνθήκης RAMSAR) και 10 εθνικοί δρυμοί.

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού αποδίδεται και συναρτάται με ορισμένα προβλήματα που δημιούργησε η αύξηση και κυρίως ο τρόπος ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού, προβλήματα κυρίως περιβαλλοντικής και κοινωνικής - πολιτιστικής υποβάθμισης περιοχών ή χωρών, αλλά και άνισης κατανομής του προκαλούμενου οικονομικού οφέλους. Η αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του πληθυσμού, γενικά ή της τουριστικής αγοράς ειδικότερα και οι στόχοι για μια βιώσιμη και αειφόρο τουριστική ανάπτυξη που επιδιώκουν διάφοροι τομείς (διεθνείς, κρατικοί, επιχειρηματικοί) θεωρούνται οι κύριοι προωθητικοί παράγοντες του οικοτουρισμού.

Γενικά, ο οικοτουρισμός ορίζεται ως μια περιβαλλοντικά υπεύθυνη ταξιδιωτική δραστηριότητα, σε σχετικά άθικτες φυσικές περιοχές, με στόχο την απόλαυση και γνωριμία των φυσικών αλλά και ενταγμένων στο φυσικό περιβάλλον, αγαθών. Όντας μια περιορισμένων περιβαλλοντικών επιπτώσεων δραστηριότητα - ή μη καταναλωτική - ο οικοτουρισμός εκτός του ότι προσφέρει ευχαρίστηση / απόλαυση και γνώσεις / εμπειρίες στον επισκέπτη, διατηρεί και ενισχύει την ευημερία των τοπικών κοινοτήτων, που θεωρούνται αναπόσπαστο τμήμα μιας τέτοιας δραστηριότητας και αναπτυξιακής διαδικασίας.

Ο οικολογικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή η οποία έχει άμεση σχέση με το αγροτικό περιβάλλον και είναι συνυφασμένος και με δραστηριότητες σε αγροτικούς χώρους, οι οποίες προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και προσφέρει στους τουρίστες θετικές εμπειρίες και ευκαιρίες για γνωριμία με το περιβάλλον και γενικότερα με την ύπαιθρο.

Άλλες έννοιες όπως ο τουρισμός φύσεως ή φυσιολατρικός και ο περιβαλλοντικός τουρισμός σχετίζονται με τον οικοτουρισμό και κατά συνέπεια με τον αγροτουρισμό. Αυτές οι μορφές εστιάζονται σε δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής που χρησιμοποιούν πόρους με ειδικά φυσικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα χιόνι, θάλασσα, αέρα ή δραστηριότητες συλλεκτικού χαρακτήρα (κυνήγι - σουβενίρ), με διάφορους βαθμούς επίδρασης στο περιβάλλον.

Σ' ορισμένες χώρες της Ευρώπης υπάρχουν διάφορες προσεγγίσεις του οικοτουρισμού που συναρτώνται με προσπάθειες που έγιναν την τελευταία δεκαετία και επικεντρώνονται:

- Στην αναβάθμιση του αναπτυξιακού μοντέλου μαζικού τουρισμού και στην προώθηση πολιτικών αειφορικής ανάπτυξης (κυρίως σε μεσογειακές χώρες)
- Σε ορισμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αγροτουρισμού.

Αλλά και η Ελλάδα παρουσιάζει ευκαιρίες για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού και εντοπίζονται:

- Στον πλούτο και ποικιλία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- Στη στήριξη από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο προστατευομένων περιοχών
- Στα προσφερόμενα από τον κρατικό τομέα οικονομικά κίνητρα / κονδύλια, εθνικά και κοινοτικά
- Στην αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού
- Στη συσσώρευση σχετικών με τον οικοτουρισμό και αγροτουρισμό εμπειριών.

12. Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικο-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του. Μεμονωμένες περιπτώσεις ανάδειξης και αξιοποίησης γεωλογικών μνημείων υπάρχουν σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Κυριότερο παράδειγμα γεωτουριστικής δραστηριότητας στην Ελλάδα αποτελεί το απολιθωμένο δάσος Λέσβου και οι πολλαπλές δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτό, από το μουσείο Φυσικής Ιστορίας της περιοχής (εκπαιδευτικές δραστηριότητες, διοργάνωση εκδηλώσεων και διεθνών συνεδρίων κ.τ.λ.). Το παράδειγμα αυτό αποδεικνύει τις θετικές επιδράσεις του γεωτουρισμού στην περιφερειακή αναπτυξιακή διαδικασία (αύξηση εισοδημάτων, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, συγκράτηση του πληθυσμού, προσέλκυση επιστημονικού ενδιαφέροντος).

Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων περιβαλλοντικής ενημέρωσης-εκπαίδευσης κ.τ.λ.) καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.). Για την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων σχετικά με το θέμα αυτό και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συστάθηκε το δίκτυο ευρωπαϊκών γεωπάρκων, στο οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα. Πχ. Το γεωπάρκο Ψηλορείτη στην Κρήτη αποτελεί περιοχή ενταγμένη στο δίκτυο Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων, το σπήλαιο των Πετραλώνων 50χλμ από Θεσσαλονίκη προς Χαλκιδική, το Απολιθωμένο δάσος Λέσβου.

13. Τουρισμός περιπέτειας

Εκτός από τους μακρινούς προορισμούς που δεν αφορούν τις ευρωπαϊκές αγροτικές περιοχές, η Μεσόγειος αντιπροσωπεύει σημαντικό μέρος μιας αγοράς που καλύπτει πολλές κατηγορίες προϊόντων και διαιρείται όλο και περισσότερο σε

ειδικούς τομείς (πελατεία για εκδρομές, πελατεία των άκρων, του φυσιολατρικού αθλητισμού κλπ).

Στη Βόρεια Ευρώπη, χώρες όπως η Ιρλανδία, η Σκωτία ή η Ουαλία, γνωρίζουν μια ταχεία ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού.

Ο μακρινός περίπατος, συνιστώσα του τουρισμού περιπέτειας, δεν αποτελεί από μόνος του τουριστικό προϊόν. Είναι ένας τρόπος πρόσβασης στη φύση, στην ύπαιθρο, στην ανακάλυψη.

Δεν πωλείται ένα προϊόν «μακρινού περιπάτου» χωρίς συγκεκριμένο κίνητρο ανακάλυψης. Αυτή η ανακάλυψη ορίζεται σε μια σχέση με την εικόνα και το δυναμικό μιας περιφέρειας που εξηγείται σε ένα πρόγραμμα, απευθύνεται σε τομείς διαφοροποιημένης πελατείας και διακρίνεται:

- Σε αθλητικό μακρινό περίπατο
- Μακρινό περίπατο όπου δεσπόζει το πολιτισμικό στοιχείο
- Μακρινό περίπατο περιπέτειας σε περιοχές που δεν είναι πολύ γνωστές ή είναι απομακρυσμένες
- «Ευχάριστο» περίπατο, που απευθύνεται στο ευρύ κοινό, με μεταφορά, άνετα καταλύματα και γαστρονομική κουζίνα
- «Ελεύθερο» μακρινό περίπατο για το μεμονωμένο τουρίστα χωρίς συνοδεία

Σε αυτή τη μορφή τουρισμού μπορούν να συμπεριληφθούν και άλλες εναλλακτικές μορφές όπως ο περιηγητικός, ο ορειβατικός και ο αναρριχητικός τουρισμός. Για την ανάπτυξη αυτών των μορφών είναι απαραίτητη η δημιουργία κατάλληλης υποδομής. Για παράδειγμα είναι αναγκαία η ύπαρξη και βελτίωση μονοπατιών προσπέλασης και διαδρόμων, καταφυγίων, ορειβατικών κέντρων καθώς και καταλυμάτων. Απαραίτητη επίσης είναι η αναβάθμιση των υπολοίπων υπηρεσιών

όπως ιατρεία κτλ. Ακόμα προτεραιότητα πρέπει να δοθεί και στη βελτίωση των επαρχιακών δικτύων.

14. Τουρισμός άγριας ζωής

Μια άλλη μορφή που βασίζεται στην προσφορά στους τουρίστες ευκαιριών παρατήρησης και απόκτησης εμπειριών σε περιοχές με άγρια πανίδα είναι και ο τουρισμός άγριας ζωής (wildlife tourism). Η μορφή αυτή συναρτάται μ' ορισμένες δραστηριότητες και άλλων μορφών τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός και ο τουρισμός περιπέτειας, καθώς και συγκεκριμένες δραστηριότητες που σχετίζονται με την άγρια ζωή και την απόκτηση εμπειριών και σχέσεων με ζώα. Στο εν λόγω πλαίσιο εντάσσονται ορισμένα κίνητρα τουριστών όπως νατουραλιστικά (απόλαυση της φύσης / άγριας ζωής), οικολογικά (ενδιαφέρον για περιβαλλοντική ακεραιότητα), ανθρωπολογικά / μοραλιστικά (στοργή και φροντίδα για τα ζώα), επιστημονικά (ενδιαφέρον για τις φυσικές ιδιότητες και βιολογικές λειτουργίες των ζώων), αλλά και υλιστικά / κυριαρχικά (έλεγχος / χρήση ζώων για διασκέδαση, κυνήγι, θανάτωση ζώων κλπ.).

15. Οινοτουρισμός

Ο οινοτουρισμός ευνοεί την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και την ενδυνάμωση-ανάδειξη της πολιτιστικής ταυτότητας και των ιδιαίτερων ποιοτικών χαρακτηριστικών που συνθέτουν την εικόνα μιας περιφέρειας. Ο παραγωγός εντάσσεται και λειτουργεί στο ευρύτερο δίκτυο της τοπικής οικονομίας, βρίσκει εναλλακτικούς τρόπους στήριξης του εισοδήματος του και απαντήσεις σε πιεστικά διλήμματα που τίθενται σε καιρούς σκληρού παγκόσμιου ανταγωνισμού. Ένα οργανωμένο και ποιοτικά διαρθρωμένο οινοτουριστικό πρόγραμμα μπορεί να λειτουργήσει ως ασπίδα για περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους από βίαιες περιβαλλοντικές επιθέσεις, συνέπεια του «πειρατικού» τουρισμού ή άλλων παρεμβάσεων».

1.3 Αγροτουρισμός : ορισμοί, μορφές και χαρακτηριστικά του αγροτουρισμού

Η έννοια του αγροτουρισμού

Ο αγροτουρισμός είναι μία από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες επιδιώκουν την αποφυγή αρνητικών και τη δημιουργία θετικών κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η ελληνική πρακτική και η σχετική με το θέμα βιβλιογραφία, συνοψίζουν μια εννοιολογική οριοθέτηση του όρου «αγροτουρισμός» ως εξής :

«Είναι εκείνη η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κύρια στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, πανσιόν, ξενώνες, camping), όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα τοπικής παραγωγής γεωργικών συνεταιρισμών».

Μορφές Αγροτουρισμού

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρώμενη μνημειακής της τοπογραφία, με το εναλλασσόμενο τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δυο κατηγορίες :

· ο **αμιγής αγροτουρισμός**, όπου οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές - ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, τυροκομία, θερισμός, τρυγητός, λιομάζωμα, οπωροκηπευτική, μελισσοκομία, κτλ.), είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, από αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κτλ.).

· ο **σύνθετος αγροτουρισμός**, όπου οι τουρίστες, πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού.

Κύριες μορφές αμιγή αγροτουρισμού στην Ελλάδα:

· Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.

· Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.

· Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τιμμεντένιων αστικών κέντρων.

· Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος, αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.

· Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

Κύριες μορφές σύνθετου αγροτουρισμού στην Ελλάδα

- Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.
- Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.
- Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά κοινωνικά και πολιτισμικά.
- Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.
- Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις.

Όλες οι παραπάνω μορφές αγροτουρισμού στην Ελλάδα εντοπίζονται σε αγροτικές περιοχές, οι τύποι των καταλυμάτων είναι κυρίως δωμάτια εντός της οικίας της αγροτικής οικογένειας ή καταλύματα που αποτελούν προέκταση της κατοικίας, είτε τέλος ανεξάρτητα της οικίας δωμάτια, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ιδιωτικής ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών.

1.4. Το προφίλ του αγροτουρίστα

Ποιο είναι τα κοινά που επιλέγει τον αγροτουρισμό; Ποιες είναι οι προτιμήσεις και τα κίνητρα των ανθρώπων, που η διαμονή στη φύση και η επιστροφή σε έναν

τρόπο ζωής πιο ήρεμο και παραδοσιακό τους συγκινεί τόσο ώστε, να αντιπροσωπεύουν ένα ολόκληρο τμήμα της αγοράς; Οι αγροτουρίστες αναζητούν ξεκούραση, χαλάρωση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα.

Επιζητούν την επαφή με την φύση, προκειμένου να γνωρίσουν τόσο την αγροτική ζωή όσο και τους αγρότες, τους ντόπιους που θα τους μνήσουν σε ένα διαφορετικό και άγνωστο για πολλούς από αυτούς τρόπο ζωής. Θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και την καθαριότητα του περιβάλλοντος, τα παραδοσιακά, σπιτικά εδέσματα, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το κοντινό παρελθόν τους.

Οι τουρίστες αυτοί θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και έμπειροι. Είναι άτομα που έχουν ήδη γευθεί τους τουριστικούς προορισμούς με την μορφή του μαζικού τουρισμού και κορεσμένοι από το συγκεκριμένο πρότυπο, αναζητούν στον προορισμό μια νέα διάσταση, εντρυφώντας στην πολιτιστική και φυσιολατρική του υπόσταση αλλά και στην δυνατότητα για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Οι αγροτουρίστες ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα. Σε χώρες της Ευρώπης που ο αγροτουρισμός έχει παράδοση δεκαετιών, αποτελεί έναν τρόπο ζωής ο οποίος απευθύνεται σε όλη την οικογένεια και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν το πακέτο αγροτουρισμού με «σπορ περιπέτειας», ενώ οι μεγαλύτεροι με πιο ήπιες δραστηριότητες, με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού, λαογραφικού κλπ. περιεχομένου.

Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλό οικονομικό αλλά και μορφωτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυπόικιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Σε όλο τον κόσμο ο αγροτουρίστας θεωρείται

ποιοτικός, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει και δεν αρκείται σε καταστάσεις που δεν τον ικανοποιούν.

Οι προοπτικές που δίνει ο αγροτουρισμός, μπορούν να γίνουν μεταξύ άλλων, η διέξοδος που αναζητάει ο ελληνικός τουρισμός στην προσέλκυση επιλεκτικού και υψηλού επιπέδου τουρισμό.

1.5 Η συμβολή του αγροτουρισμού στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών

Βρισκόμενοι στο κατώφλι της τέταρτης Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013 και σε συνδυασμό με τον Νέο Αναπτυξιακό Νόμο 3299/04, οι νέες επιχειρηματικές προκλήσεις που αναδύονται στο κομμάτι του Αγροτουρισμού αναμένεται να αποτελέσουν τη νέα επενδυτική τομή για την ελληνική περιφέρεια και να γίνουν το κέντρο βάρους της πολυαπασχόλησης των νοικοκυριών της υπαίθρου, αλλά και το σημείο διασύνδεσης της αγροτικής οικονομίας με τον τουρισμό.

Ο Αγροτουρισμός αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί το επιχειρηματικό πεδίο πολλών επενδύσεων, ειδικά μετά τα κίνητρα που δόθηκαν και την εμπειρία που αποκτήθηκε από την υλοποίηση της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER και των ΟΠΑΑΧ.

Η ανάγκη εξεύρεσης διεξόδων στα προβλήματα που εδώ και χρόνια αντιμετώπισαν οι Ευρωπαίοι στον αγροτικό τομέα, μετά και το πέρας των επιδοτήσεων, οδήγησε στην εφαρμογή εναλλακτικών λύσεων. Έτσι, οδηγηθήκαμε στην πολύ-λειτουργική γεωργία, δίνοντας με αυτό τον τρόπο νέα μορφή στην δραστηριοποίηση των αγροτών, που δεν τους περιορίζει στην μονόπλευρη απασχόληση, την καλλιέργεια ή την παραγωγή κάποιων προϊόντων, αλλά τους οδηγεί σε πολλαπλά κανάλια επιχειρηματικής δράσης, τα οποία συνδέονται με την αγροτική απασχόληση.

Σήμερα που οι αριθμοί αποδεικνύουν τη συρρίκνωση του γεωργικού εισοδήματος κατά 1,08% το 2005 σε σχέση με το 2004, ακολουθώντας την ίδια τάση κατά 3,6% του 2004 σε σχέση με το 2003, η επιχειρηματική διέξοδος του

Αγροτουρισμού γίνεται ακόμα πιο επιτακτική.

Ο Αγροτουρισμός δεν είναι μια ελληνική πρωτοτυπία αλλά ένα σχέδιο ανάπτυξης της υπαίθρου μέσω μιας ήπιας εναλλακτικής μορφής τουρισμού, που σε ολόκληρο τον κόσμο εφαρμόζεται με επιτυχία, ως προς αυτούς τους δύο πρωταρχικούς σκοπούς: **την τόνωση των μειονεκτικών περιοχών της υπαίθρου και την ήπια τουριστική ανάπτυξη, χωρίς ανεπανόρθωτες επιπτώσεις.**

Ο Αγροτουρισμός είναι μια μορφή περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να συμβάλει στην τοπική κοινωνία, προσφέροντας οικονομική άνθηση και ευμάρεια. Τα οφέλη που πηγάζουν απ αυτόν λειτουργούν σε πολλαπλά επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αγροτικής παραγωγής κ.λ.π), μέσω μιας μορφής τουρισμού που σέβεται το υπάρχον περιβάλλον και τους φυσικούς – ανθρώπινους πόρους.

Επιτρέπει τη συνέχιση της παραγωγής παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει, διατηρεί ή αναβιώνει τέχνες που διαφορετικά θα είχαν «πεθάνει», συντηρεί τις μνήμες με την αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων, γίνεται κανάλι επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών και δίνει προοπτικές δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα στους νέους και τις γυναίκες της περιφέρειας. Αντιπροσωπεύει επίσης την ευκαιρία να τεθεί σε μια νέα βάση η σχέση αστικού κέντρου – αγροτικής περιοχής, και δη των μειονεκτικών περιοχών.

Ουσιαστικά η βασική φιλοδοξία είναι να δωθεί στον αγρότη μια επιχειρηματική διέξοδος, όπου θα «πουλήσει» τον δικό του τρόπο ζωής, καθώς και όλα αυτά που διαθέτει και που ίσως θεωρούσε άνευ σημασίας, στον αστό που ασφυκτιά στη μεγαλούπολη κι επιθυμεί να επανέλθει έστω και για λίγες μέρες σε μια ζωή αγνή ανέπαφη, αυθεντική.

Ο τουρίστας μετατρέπεται σε επισκέπτη, φίλο, θαυμαστή του τόπου, ένα «φιλοξενούμενο», έναν ταξιδιώτη που αναζητά τα μυστικά, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή, τη φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο κάθε προορισμός. Στην ουσία ο αγρότης προσφέρει όλα εκείνα τα οποία έχει έως σήμερα πιθανών παραγκωνίσει, τις αγροτικές ασχολίες, την περισυλλογή του καρπού, των βοτάνων, τη φροντίδα των

ζώων, τα ήθη και τα έθιμα του, τις γιορτές και τα πανηγύρια του, τις τέχνες και τα παραδοσιακά του επαγγέλματα, όλα όσα ο κάτοικος της πόλης λαχταράει να γνωρίσει σε μια προσπάθεια «επιστροφής στις ρίζες» σε έναν τρόπο ζωής ξεχασμένο ή αγνοημένο.

Ο καίριος σκοπός του Αγροτουρισμού είναι αυτή ακριβώς η μύηση στο περιβάλλον του χωριού, της επαρχίας, της αγροτικής ζωής, της ενσωμάτωσης στον κοινωνικό ιστό, και τις τοπικές συνθήκες.

Ο Αγροτουρισμός ως βασική μορφή επιχείρησης έχει την προσφορά φιλοξενίας, από τον αγρότη ή τον κάτοικο αγροτικής περιοχής, ο οποίος για τον λόγο αυτό, εξοπλίζει και προσαρμόζει κατάλληλα το δικό του κατάλυμα ή δημιουργεί ένα καινούργιο μέσα σε αγροτικό χώρο, σύμφωνα πάντα με τα αρχιτεκτονικά πρότυπα και την παράδοση της περιοχής του.

Σε συνδυασμό με το σπιτικό παραδοσιακό φαγητό, τη χρήση των ντόπιων αγροτικών προϊόντων κι ένα σύνολο υπηρεσιών και δραστηριοτήτων δεδομένου, ότι ο τουρίστας επιδιώκει να μη μένει παθητικός, ολοκληρώνεται το τουριστικό προϊόν. Αποτελεί για τον κάθε κάτοικο της υπαίθρου που ασχολείται με αυτόν, ένα συμπλήρωμα στο εισόδημα του και σπανιότερα την κύρια απασχόληση του. Με αυτόν τον τρόπο δεν απαιτείται από τον αγρότη να μεταβληθεί σε ξενοδόχο ή τουριστικό πράκτορα, ούτε και να εγκαταλείψει τις βασικές του ασχολίες.

Αντίθετα, η διατήρηση των αγροτικών και λοιπών παραδοσιακών ασχολιών απαιτείται προκειμένου να διατηρήσουμε την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής και να μην επικεντρώνουμε σ' έναν και μόνο κλάδο της οικονομίας, όπως συνέβη στο παρελθόν, σε τόπους που εγκατέλειψαν κάθε άλλη δραστηριότητα για να ασχοληθούν αποκλειστικά με τον τουρισμό.

Ο Αγροτουρισμός είναι σήμερα για την Ελλάδα ένα επιχειρηματικό πεδίο με μέλλον και εξέλιξη. Σαφέστατα όμως ένας χώρος με ειδικές απαιτήσεις και δυσκολίες που απαιτεί μελέτη, συστηματική έρευνα, καλή διάθεση, θετική προσέγγιση, άρτια υποδομή και ολοκληρωμένη προσπάθεια σε παράλληλους τομείς. Είναι ουσιαστικά μια επιχειρηματική κίνηση, με το ρίσκο και τις ανάγκες που θα είχε μια οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση.

Ωστόσο, πρόκειται για ένα πεδίο πολλά υποσχόμενο. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι στη χώρα μας ανακαλύπτουν την ανάγκη επιστροφής σε έναν πιο φυσικό τρόπο ζωής, την ομορφιά της επαφής με την φύση, τη συγκίνηση της επιστροφής σε παλιά ήθη, έθιμα, ασχολίες, σε έναν κόσμο ατόφιο, αυθεντικό και όχι ολότελα χαμένο. Η πίεση της ζωής στις πόλεις αναγκάζει όλο και περισσότερους να βρουν μια διέξοδο. Ο Αγροτουρισμός μπορεί να γίνει αυτή η διαφυγή, είτε πρόκειται για μέρος των ετήσιων διακοπών, είτε για Σαββατοκύριακα και μικρές αποδράσεις.

Ο Αγροτουρισμός μπορεί να δώσει ώθηση στις αγροτικές περιοχές, που έχουν υποστεί τις επιπτώσεις της μειονεκτικής ανάπτυξης, της ερήμωσης, της γήρανσης του πληθυσμού, της απαξίωσης της αγροτικής οικονομίας. Σήμερα υπάρχουν στην Ελλάδα πολλές ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με τη μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν έναν εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί ως μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας.

Σε συνδυασμό με την ανάγκη να επαναδιοργανωθούν, να αναστρέψουν τη φθορά, να ευαισθητοποιήσουν και να δραστηριοποιήσουν τους νέους ανθρώπους, αλλά και να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα που επιβάλλουν οι ευρωπαϊκές τάσεις για την πολύ-λειτουργική γεωργία, ο Αγροτουρισμός θα αποτελέσει το μεγάλο κίνητρο για μια άλλη διάσταση στο «Επιχειρείν».

Με τον Αγροτουρισμό μπορούμε να δώσουμε διέξοδο στην ανεργία, να πετύχουμε την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές τους, τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ανακαίνιση σπιτιών και αρχοντικών που αφέθηκαν στον χρόνο, την προσφορά ενός παράλληλου ήπιου τουριστικού προϊόντος. Ο Αγροτουρισμός δεν είναι απλά μια μορφή τουρισμού. Είναι μεράκι, προσωπική ενασχόληση, πάθος, ιδεολογία. Είναι μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο ζωής, μια νέα πραγματικότητα, ένα όραμα.

Είναι απαραίτητο να κάνουμε τον τυπικό διαχωρισμό μεταξύ Αγροτουρισμού και Τουρισμού Υπαίθρου. Ο αμιγής, αυθεντικός Αγροτουρισμός τον οποίο και συναντούμε ευρέως στην Ευρώπη, προϋποθέτει την ύπαρξη αγροκτήματος ή αγροτικού χώρου για δυνατότητα μύησης και ενασχόλησης με τις αγροτικές

εργασίες, καλλιέργειες, τρόπο ζωής κ.λ.π. Ο Τουρισμός Υπαίθρου τον οποίο έχουμε ευρέως αναπτύξει στην Ελλάδα, λόγω της ιδιομορφίας του αγροτικού κλήρου, ο οποίος δεν χαρακτηρίζεται από μεγάλες εκτάσεις, πλαισιώνεται επίσης από ποικίλες δραστηριότητες, δεν προϋποθέτει όμως την ύπαρξη αγροκτήματος ή την επαφή με τις αγροτικές εργασίες, το περιβάλλον κ.λ.π. Όταν αναφερόμαστε στον Τουρισμό Υπαίθρου έχουμε ως προϊόν έναν ξενώνα, διατηρητέο παραδοσιακό κατάλυμα, παραδοσιακό οικισμό κ.λ.π. Ο όρος Αγροτουρισμός, χωρίς σαφή διαχωρισμό προϊόντος έχει καθιερωθεί στην Ελλάδα, λόγω της ευρείας χρήσης του και ειδικά με την αναφορά του στα Προγράμματα Επιδοτήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Σύντομο ιστορικό των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

1. Εισαγωγή

Στη σύγχρονη Ελλάδα, η διαρκής κυριαρχία της γεωργίας στον αγροτικό χώρο συνεχώς και ο σύγχρονος γεωργικός τομέας στρέφονται όλο και περισσότερο, από την ποσότητα στην ποιότητα. Παράλληλα, στον αγροτικό χώρο, αναπτύσσεται μία σειρά δραστηριοτήτων για την απόκτηση εισοδήματος και τη δημιουργία απασχόλησης, η οποία, με ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να επιτρέψει τη βιώσιμη επιτόπια παραμονή του πληθυσμού ή ακόμη και την προσέλκυση για διαμονή στην ύπαιθρο χώρα κατοίκων των πόλεων (Shepherd, 1998).

Στη φάση αυτή της ελληνικής υπαίθρου, δραστηριότητες όπως ο αγροτουρισμός, φαίνεται να έχουν εξέχοντα ρόλο. Έτσι, ο αγροτουρισμός για την Ελλάδα, εκτιμάται

ότι μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό μοχλό τοπικής ανάπτυξης, καθώς συμβάλλει σε μία ολοκληρωμένη αναπτυξιακή πορεία των τοπικών κοινωνιών και αποτελεί σημαντικό μέσο για την ανασύνταξη και την ενεργοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού (Παπακωνσταντινίδης, 1993).

Αν και δεν υφίσταται ένας διεθνώς αποδεκτός και ενιαίος ορισμός για τον αγροτουρισμό, όλοι συμφωνούν ότι, ως έννοια, αφορά σε μία εναλλακτική μορφή εμπειριών φιλοξενίας και γενικά υπηρεσιών τουρισμού μικρής κλίμακας στον αγροτικό χώρο, με δυνατότητες συμβολής στην τοπική ανάπτυξη με τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την αύξηση του αγροτικού οικογενειακού εισοδήματος και τη διατήρηση του περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Οι κύριες δραστηριότητες προς τις οποίες στρέφεται ο αγροτουρισμός είναι η ενοικίαση χώρων φιλοξενίας για διαμονή σε αγροτουριστικά καταλύματα, η παραγωγή και πώληση τοπικών παραδοσιακών εδεσμάτων και προϊόντων αγροβιοτεχνίας (χειροτεχνήματα, υφαντά, κ.ά.), καθώς και μία ποικιλία οικοτουριστικών δραστηριοτήτων. Ανάλογα με τις δραστηριότητες, που προσφέρονται σε κάθε τόπο, μπορεί να διακριθεί σε θαλάσσιο, ιαματικό, φυσιολατρικό, περιηγητικό, μορφωτικό, πολιτισμικό, αθλητικό και χειμερινό αγροτουρισμό (Αποστολόπουλος, κ.ά., 2000). Οι εν λόγω δραστηριότητες αναπτύσσονται, κατά κανόνα, από γυναικείους Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς.

Η ίδρυση των γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα ανάγεται σε κοινή πρωτοβουλία της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας του Υπουργείου Γεωργίας και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, η οποία αξιολόγησε δεδομένα τοπικής τουριστικής ζήτησης και αξιοποίησε προς την επιχειρηματική κατεύθυνση το διαθέσιμο τοπικό γυναικείο δυναμικό.

Άλλωστε, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και η διερεύνηση των κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών των γυναικείων Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών της χώρας. Οι συνεταιρισμοί αυτοί αποτελούν τις καλύτερες περιπτώσεις γυναικείας συνεταιριστικής επιχειρηματικότητας στην ελληνική ύπαιθρο και ειδικότερα στον εναλλακτικό και ήπιο τουρισμό τοπικής ανάπτυξης. Το θέμα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σπουδαιότητα, για το λόγο ότι, μέσω της λειτουργίας των συνεταιρισμών αυτών, είναι δυνατή η οικονομική και κοινωνική ανέλιξη της τοπικής κοινωνίας.

2.2 Αγροτουριστικοί και Αγροβιοτεχνικοί Συνεταιρισμοί

2.2.1 Ιστορική αναδρομή

Οι γυναίκες της υπαίθρου αποτελούν δυναμικό στοιχείο της αγροτικής οικογένειας (αποτελούν το 50% του αγροτικού πληθυσμού και το 1/3 των συνολικά εργαζομένων γυναικών). Επί πολλές δεκαετίες, ο ρόλος των περισσότερων σχετιζόταν με τη λεγόμενη οικιακή εργασία και οικιακή παραγωγή, τη διαχείριση του νοικοκυριού, την ανατροφή των παιδιών και με ορισμένες αγροτικές εργασίες. Πρόκειται για ρόλο ιδιαίτερα σημαντικό, που πολλές φορές έχει υποτιμηθεί και έχει στερήσει, έτσι, από τις γυναίκες την αναγκαία κοινωνική αναγνώριση για το σημαντικό κοινωνικό έργο που προσφέρουν.

Ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση του γυναικείου ρόλου στην ύπαιθρο σημειώνεται στην Ελλάδα κατά την τελευταία 20ετία. Μέσα στο διάστημα αυτό και με την αρχική πρωτοβουλία και υποστήριξη της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) και άλλων κρατικών φορέων, γυναίκες από διάφορα μέρη της χώρας ανέλαβαν τη σύσταση και οργάνωση αγροτουριστικών συνεταιρισμών σε διάφορες περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και αξιόλογης πολιτισμικής παράδοσης (Giagou and Apostolopoulos, 1996).

Επίσης, η Γ.Γ.Ι. παρείχε τη νομική ενημέρωση στις γυναίκες – μέλη των υπό σύσταση συνεταιρισμών, αλλά και κατά τη λειτουργία τους συμμετείχε, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας, την ΠΑΣΕΓΕΣ και τον ΟΑΕΔ στη διαμόρφωση των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και επιδότησης των γυναικών, διοργάνωσε με άλλους αρμόδιους τοπικούς φορείς, ημερίδες ανά την Ελλάδα για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού και των γυναικών (Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, 2000).

Ο ιδιαίτερος δεσμός των αγροτουριστικών συνεταιρισμών με τα νοικοκυριά εκφράζεται μέσα από τη φιλοξενία του τύπου «διανυκτέρευσης με πρωινό» (bed and breakfast), την οποία τα μέλη των συνεταιρισμών προσφέρουν στους τουρίστες – πελάτες τους (Αποστολόπουλος, 1999). Με σεβασμό στο τοπικό κοινωνικό – πολιτισμικό επίπεδο, οι γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί προσφέρουν φιλοξενία στα σπίτια των μελών τους ή σε ειδικά διαμορφωμένα καταλύματα, που πληρούν τις σύγχρονες απαραίτητες διευκολύνσεις και ανέσεις, και επιπρόσθετα προσφέρουν τοπικά εδέσματα και προϊόντα στους επισκέπτες.

Οι πρώτοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν με την υποβοήθηση της Γ.Γ.Ι. στις αρχές της δεκαετίας του 1980, όπως ήταν στα Αμπελάκια της Θεσσαλίας (1984), στην Αράχοβα της Βοιωτίας (1985), στη Δεσκάτη των Γρεβενών (1985), στο Βελβεντό της Κοζάνης (1985), στο Γεράκι της Λακωνίας (1988), στην Ερμούπολη της Σύρου (1991), κ.ά. (Παπαγεωργίου, κ.ά., 1999).

Πέρα από τους αμιγείς Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς, δημιουργήθηκαν και γυναικείοι συνεταιρισμοί αγροοικοτεχνικού και αγροβιοτεχνικού χαρακτήρα, οι οποίοι εξειδικεύτηκαν στην κατασκευή και διάθεση παραδοσιακών προϊόντων, όπως χειροτεχνημάτων και εδεσμάτων. Συνεταιρισμοί αυτής της μορφής είναι ο αγροτικός συνεταιρισμός Ζαγοράς Μαγνησίας (1993), ο συνεταιρισμός λαϊκής τέχνης Καρπενησίου Ευρυτανίας (1992), ο γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός παραδοσιακών προϊόντων Αγ. Αντωνίου (1999), ο γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Βαρβάρας Χαλκιδικής (1998), ο γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Γαβαλοχωρίου στα Χανιά, κ.ά. (Παπαγεωργίου, κ.ά., 1999).

Από έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 50 συνεταιρισμούς (ποσοστό 70%) (Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, 2000), από τους 71, οι οποίοι είχαν απογραφεί στα τέλη Φεβρουαρίου του 2000, προκύπτει ότι, οι 37 (ποσοστό 74%) από αυτούς έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με βάση το Νόμο περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (κυρίως το νόμο 1541/85) ως αγροτικοί συνεταιρισμοί ειδικού σκοπού. Οι υπόλοιποι 13 (ποσοστό 26%) είναι αστικοί συνεταιρισμοί, με βάση το νομικό καθεστώς που τους διέπει (Ν. 1667/86, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2166/93).

Ο Νόμος 2810/2000 εισάγει, μεταξύ άλλων, δύο καινοτομίες σε σχέση με τη νομοθεσία που ίσχυε όταν ιδρύθηκαν αρκετοί από τους υφιστάμενους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς. Πιο συγκεκριμένα, οι αγροτουριστικοί και αγροβιοτεχνικοί συνεταιρισμοί δεν θεωρούνται πλέον ως «ειδικού σκοπού». Ως εκ

τούτου, δεν απαιτείται η διαδικασία έγκρισης από το κορυφαίο όργανο των αγροτικών συνεταιρισμών, την ΠΑΣΕΓΕΣ, για την ίδρυσή τους και την έκδοση στη συνέχεια σχετικής απόφασης από τον Υπουργό Γεωργίας. Επίσης, ο ελάχιστος αριθμός μελών, που απαιτείται πλέον, για την ίδρυση ενός αγροτικού συνεταιρισμού περιορίζεται σε επτά (7) πρόσωπα (Δροσοπούλου, 1989 και Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, 2000).

2.3 Κοινωνικοοικονομικά Χαρακτηριστικά και Ρόλος των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών στην Τοπική Κοινωνία

Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. (τότε Ε.Ο.Κ.) το έτος 1981, οι γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί έχουν αυξηθεί και εμπνέουν ως μοντέλο συλλογικής επιχειρηματικής οργάνωσης τις γυναίκες στην ύπαιθρο, αλλά και τις αυτοδιοικήσεις σ' όλα τα επίπεδα (Περιφέρειες, Νομαρχίες και Δήμοι) ανά την Ελλάδα, οι οποίες βλέπουν τους γυναικείους συνεταιρισμούς ως εργαλείο τοπικής ανάπτυξης, με την κινητοποίηση των τοπικών πόρων και την ενεργοποίηση του γυναικείου στοιχείου. Να σημειωθεί ότι δεν λείπουν και οι «μικτοί» συνεταιρισμοί, καθώς το οικονομικό ενδιαφέρον της δραστηριότητας ωθεί τους άνδρες να γίνονται μέλη των συνεταιρισμών αυτών. Όπως προκύπτει από έρευνα, ένα ποσοστό της τάξης του 18% είναι μικτοί συνεταιρισμοί, αν και σε όλα τα Διοικητικά Συμβούλια την πλειοψηφία διαθέτουν οι γυναίκες. Η πλειοψηφία των συνεταιρισμών, στους οποίους συμμετέχουν άνδρες, είναι «νεαρής ηλικίας» και γίνεται «χρήση» του νομοθετικού πλαισίου που απαγορεύει τις διακρίσεις του φύλου.

Η εκπαίδευση ενός αρκετά μεγάλου ποσοστού (72%) των μελών των γυναικείων Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών θεωρείται ελλιπής. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται ο σχεδιασμός προγραμμάτων κατάρτισης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες και δραστηριότητες των γυναικών (Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, 2000).

Από το σύνολο των αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών και αγροοικοτεχνικών συνεταιρισμών, μόνον ο ένας στους πέντε (ποσοστό 20%) ασχολείται με την υποδοχή και φιλοξενία τουριστών, διαθέτοντας δωμάτια, είτε σε ξενώνες, είτε σε δωμάτια στα σπίτια των μελών. Αυτό αποδίδεται στο σχετικά υψηλό κόστος της επένδυσης, που απαιτούν τα αγροτουριστικά καταλύματα, αλλά και στο αναγκαίο κόστος

συντήρησης και λειτουργίας, καθώς και στην πολιτική που ακολουθείται σχετικά με τη χορήγηση νέων αδειών λειτουργίας.

Αναφορικά με τις επενδύσεις, που απαιτούν σημαντικά διαθέσιμα κεφάλαια, φαίνεται ότι αυτές ενδιαφέρουν τις γυναίκες, οι οποίες ίσως αρχίζουν να κατανοούν ότι το μέλλον βρίσκεται στην υιοθέτηση μιάς «επαγγελματικής» και περισσότερο επιχειρηματικής συμπεριφοράς και η οποία, χωρίς να θίγει την παράδοση και την ιδιαιτερότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών τους, μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα. Έτσι, προτεραιότητες επενδυτικού ενδιαφέροντος αποτελούν καταλύματα, ξενώνες, εστιατόρια, «κέτερινγκ» και εργαστήρια και καταστήματα πώλησης των προϊόντων τους.

Οι σχέσεις των γυναικείων συνεταιρισμών τόσο με την τοπική, όσο και με τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση στην πλειοψηφία χαρακτηρίζονται ως θετικές, χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα.

Τα κυριότερα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν σήμερα οι αγροτουριστικοί και βιοτεχνικοί ή οικοτεχνικοί συνεταιρισμοί, είναι η περιορισμένη διάθεση συνεργασίας μεταξύ των ατόμων, η περιορισμένη συμμετοχή των νέων, ειδικά σε νησιωτικές περιοχές, όπου τα νεαρής ηλικίας άτομα αναζητούν ενδεχομένως κάποια άλλη απασχόληση σε κοντινά αστικά κέντρα, η έλλειψη κεφαλαίων και η αδυναμία προβολής και διαφήμισης των προϊόντων ή των υπηρεσιών (Καμενίδης, 1992). Επίσης, περίπου το 40% των γυναικείων συνεταιρισμών θεωρούν ότι υπάρχουν προβλήματα οργάνωσης.

Η σωστή αντίδραση και η θωράκιση των δραστηριοτήτων της γυναίκας – αγρότισσας μέσα σε δοκιμασμένες μορφές συλλογικής δράσης, που την κάνουν λιγότερο ευάλωτη και αμβλύνουν τις όποιες επιδράσεις, που ασκούν πάνω της οι διαρθρωτικές αδυναμίες του αγροτικού χώρου, αποτελεί γι' αυτήν πρώτιστο καθήκον.

Πέρα από τα αρνητικά υπάρχουν και τα θετικά αποτελέσματα, (από συνεταιρισμούς που δίδουν διεθνείς επιτυχίες), τα οποία είναι η σωστή οργάνωση, ο καλύτερος καταμερισμός εργασίας, ο υγιής ανταγωνισμός, η σωστή οργάνωση και προσφορά του τουριστικού προϊόντος της περιοχής, η αειφόρος τοπική τουριστική ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η αρμονική συνεργασία με τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς και Συλλόγους, η ουσιαστική τόνωση του ενδιαφέροντος και η καλλιέργεια της αγάπης, κυρίως των νέων, για τις πολιτισμικές αξίες του τόπου, η συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής της περιοχής, καθώς και η βελτίωση της αυτοπεποίθησης και η κοινωνική

αναβάθμιση των γυναικών της υπαίθρου (Γαμβρούλης, 2000 και Γυναικείο Πρακτορείο Τύπου «*Info Femmina*», 2000).

Όσα προαναφέρθηκαν, είναι ορισμένα από τα ευεργετήματα που έχει τη δυνατότητα να παρέχει ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός στα μέλη του και στους τρίτους. Απαραίτητη, ωστόσο, προϋπόθεση είναι η σωστή λειτουργία των μελών αυτών και η οικοδόμηση υγιών διαπροσωπικών σχέσεων εμπιστοσύνης, στηριγμένες μόνο στο κοινό συμφέρον, αλλά και στη γενικότερη ανέλιξη των τοπικών κοινωνιών.

2.4 Επιτόπια Έρευνα

2.4.1 Μεθοδολογία

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και η διερεύνηση των κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών της χώρας. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου, που αφορούσε τόσο τα νομικά πρόσωπα των συνεταιρισμών όσο και τα μέλη. Στο επίπεδο των νομικών προσώπων, η έρευνα βασίστηκε σε δομημένα ερωτηματολόγια, που συμπλήρωσαν 16 Αγροτουριστικοί και Αγροβιοτεχνικοί Συνεταιρισμοί από τους 82 που υφίστανται (έτος 2003) στο σύνολο της χώρας. Δηλαδή, το ποσοστό του δείγματος ανήλθε περίπου στο 21%, ενώ η επιλογή αυτού έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Η συγκέντρωση των εν λόγω ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα από 1ης Μαρτίου 2003 έως 15ης Απριλίου 2003.

Στο επίπεδο των μελών, από το σύνολο των 272 ενεργών μελών των Συνεταιρισμών του δείγματος, συμπληρώθηκαν 187 ερωτηματολόγια, δηλαδή ποσοστό 68,75%.

Το ερωτηματολόγιο των μελών περιελάμβανε 72 ερωτήσεις, οι οποίες διακρίνονταν σε οκτώ (8) ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιελάμβανε τα ατομικά στοιχεία των μελών του Συνεταιρισμού, ενώ η δεύτερη περιελάμβανε ερωτήματα σχετικά με τα οικογενειακά χαρακτηριστικά τους (ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο, αριθμός μελών, αριθμός και ηλικία παιδιών, κ.ά.). Τα ερωτήματα της τρίτης ενότητας αφορούσαν στα επαγγελματικά χαρακτηριστικά τόσο των ίδιων των μελών, όσο και των συζύγων τους, ενώ η τέταρτη τα οικονομικά χαρακτηριστικά τους. Η πέμπτη και έκτη ενότητα αφορούσαν στην απασχόληση των μελών στο

συνεταιρισμό και στις ευέλικτες αγορές εργασίας – νέες τεχνολογίες, αντίστοιχα. Τέλος, η έβδομη και όγδοη ενότητα περιελάμβαναν τα κοινωνικά και πολιτισμικά στοιχεία του τόπου διαμονής των μελών του Συνεταιρισμού.

Η ανάλυση των ερωτηματολογίων έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα **minitab**. Χρησιμοποιήθηκαν μέθοδοι της περιγραφικής στατιστικής και βρέθηκαν τα ποσοστιαία βάρη για κάθε μεταβλητή του δείγματος.

2.5 Αποτελέσματα της Έρευνας - Σχολιασμός

2.5.1 Τα χαρακτηριστικά των αγροτουριστικών – αγροβιοτεχνικών συνεταιρισμών

Οι πίνακες 1 και 2 του Παραρτήματος παρουσιάζουν την υφιστάμενη κατάσταση των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών του δείγματος.

Η πλειοψηφία των Συνεταιρισμών είναι Γυναικείοι Αγροτουριστικοί και Αγροβιοτεχνικοί και έχουν ιδρυθεί κατά τα τελευταία δέκα (10) έτη. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων μελών ποικίλλει σε κάθε συνεταιρισμό. Οι Συνεταιρισμοί που αποτελούνται από αρκετά μεγάλο αριθμό εγγεγραμμένων μελών είναι ο Αγροτικός – Βιοτεχνικός Συνεταιρισμός Βελβεντού Κοζάνης και ο Αγροτουριστικός – Αγροτικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς Πηλίου (105 και 100 μέλη, αντίστοιχα). Τα εγγεγραμμένα μέλη διακρίνονται σε ενεργά και ανενεργά, ο αριθμός των οποίων ποικίλλει. Ο μεγαλύτερος αριθμός ενεργών μελών αντιστοιχεί, επίσης, στους δύο προαναφερόμενους Γυναικείους Συνεταιρισμούς.

Όπως δήλωσαν τα μέλη, οι δραστηριότητες των συνεταιρισμών περιλαμβάνουν παραδοσιακά εδέσματα, χειροτεχνήματα, αγροτουριστικά καταλύματα και οικο-αγροτουριστικές δραστηριότητες. Οι περισσότεροι από τους συνεταιρισμούς ασχολούνται με την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων και τη λειτουργία αγροτουριστικών καταλυμάτων. Τα κτίρια που χρησιμοποιούνται είτε για την παρασκευή παραδοσιακών εδεσμάτων, είτε ως καταλύματα για τους τουρίστες, είναι τα περισσότερα των Ο.Τ.Α.* δηλ. δημόσια (44%) ή ενοικιαζόμενα (38%). Στην περίπτωση που οι συνεταιρισμοί αυτοί χρησιμοποιούν ενοικιαζόμενα κτίρια, είναι φανερό ότι οι οικονομικές δυσχέρειες εντείνονται.

Τα στοιχεία για τα οικονομικά αποτελέσματα των συνεταιρισμών είναι ανεπαρκή. Σύμφωνα, όμως, με τις απαντήσεις των μελών κατά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, στο σύνολο των περιπτώσεων επιτεύχθηκε πρόσθετο οικογενειακό εισόδημα, κοινωνική καταξίωση και διαμόρφωση υπευθυνότητας.

Σχετικά με τον εξοπλισμό (μηχανολογικός εξοπλισμός, κτίρια, κ.ά.), η ύπαρξή του σε όλους σχεδόν τους Συνεταιρισμούς χρονολογείται από το πρώτο έτος της ίδρυσής τους και δεν έχει μέχρι σήμερα ανανεωθεί. Άξιο λόγου είναι πως ορισμένοι Συνεταιρισμοί, όπως ο γυναικείος Αγροτικός Συνεταιρισμός Παραδοσιακών Προϊόντων του Αγ. Αντωνίου στη Θεσσαλονίκη, ο Αγροτουριστικός – Αγροτικός Συνεταιρισμός της Ζαγοράς Πηλίου και ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Σύρου, διαθέτουν πολύ καλά οργανωμένα εργαστήρια – παρασκευαστήρια τοπικών προϊόντων, ακολουθώντας πάντοτε αυστηρά, όπως δήλωσαν τα ίδια τα μέλη, τους προβλεπόμενους κανόνες καθαριότητας και υγιεινής, ενώ δίδουν ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο παρασκευής των παραδοσιακών εδεσμάτων.

Από τους φορείς επιδοτούμενης χρηματοδότησης, που υποστήριξαν, τόσο χρηματικά όσο και τεχνικά / οργανωτικά, τους περισσότερους Αγροτουριστικούς και Αγροβιοτεχνικούς Συνεταιρισμούς, σπουδαιότερος είναι το Υπουργείο Γεωργίας.

Αναφέρεται ότι υφίσταται συνεργασία με βιομηχανίες, βιοτεχνίες, σχολεία, και άλλους φορείς από τους μισούς συνεταιρισμούς, που αναφέρονται στους πίνακες, ενώ αυτοί, στην πλειοψηφία τους, δεν διαθέτουν ανοιχτό πρατήριο διάθεσης προϊόντων.

Τέλος, η διαφήμιση των δραστηριοτήτων των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών, γίνεται έως σήμερα, με τον παραδοσιακό τρόπο, μέσω δηλαδή του έντυπου υλικού, του τοπικού ραδιοφώνου και της τοπικής τηλεόρασης.

4.2.2 Χαρακτηριστικά και απόψεις των μελών

Στο σύνολο των 187 ερωτηματολογίων, τα οποία συμπληρώθηκαν από τα ενεργά μέλη των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών, εξετάζονται, κατ' αρχήν, τα δημογραφικά, επαγγελματικά, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Πίνακα 3 του Παραρτήματος, παρατηρείται ότι η ηλικία των μελών που συμμετέχουν στους εν λόγω συνεταιρισμούς κυμαίνεται

κυρίως από 30 έως 44 ετών (40,64%). Αντίθετα, το μικρότερο ποσοστό παρατηρείται στην ηλικία των 20-24 ετών (1,07%).

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των μελών, το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών είναι έγγαμες (81,28%) (Πίνακας 3). Η μεγάλη συμμετοχή των εγγάμων γυναικών ερμηνεύεται ως επιθυμία τους τόσο για απόκτηση προσωπικού εισοδήματος, ανεξαρτησίας και επαγγελματικής αναγνώρισης, όσο και για ενίσχυση του οικογενειακού τους εισοδήματος.

Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των μελών του συνεταιρισμού, το υψηλότερο ποσοστό (52,41%) έχει τελειώσει το Δημοτικό (Πίνακας 3).

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μελών (40,14%) απασχολείται, κυρίως, με τη γεωργία (συμπεριλαμβανομένης και της κτηνοτροφίας) και δευτερευόντως με λοιπές δραστηριότητες, όπως είναι η εργασία στο συνεταιρισμό (σε ποσοστό 68,89%) (Πίνακας 4).

Σε ποσοστό 65,71%, τα μέλη έχουν παρακολουθήσει προγράμματα κατάρτισης, τα οποία έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το αντικείμενο του συνεταιρισμού. Σχετικά με τις γνώσεις των μελών χειρισμού Η/Υ, το 20,43% των μελών έχει αποκτήσει σχετικές γνώσεις (Πίνακας 4).

Στην πλειοψηφία τους (72,89%) τα μέλη είτε δεν έχουν καθόλου προσωπικό εισόδημα, είτε έχουν αλλά είναι πολύ μικρό. Όσον αφορά στο συνολικό δηλωθέν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα, στο σύνολο των 156 μελών που απάντησαν, το 61,78% δηλώνει εισόδημα μέχρι € 1000. Ακολουθούν τα μέλη που έχουν δηλωθέν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα €1001-2000, σε ποσοστό 33,76% (Πίνακας 4).

Το 88,04% των μελών των συνεταιρισμών θεωρεί ότι έχει τις απαραίτητες γνώσεις αναφορικά με το αντικείμενο του κάθε συνεταιρισμού (Πίνακας 5).

Έως τη στιγμή της έρευνας, το 92,9% των μελών των συνεταιρισμών δήλωσε πως δεν παράγει πιστοποιημένα προϊόντα, ενώ το 97,62% ενδιαφέρεται για παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων (Πίνακας 5).

Τα μέλη όλων των συνεταιρισμών του δείγματος επιθυμούν να καταρτισθούν σε ποικιλία θεμάτων. Το μεγαλύτερο ποσοστό (66,47%) αντιστοιχεί στις γυναίκες – μέλη, που επιθυμούν να καταρτισθούν στις παραδοσιακές ιδιοτυπίες. Ποσοστό 64,63%, επιθυμεί να καταρτισθεί στη βιολογική παραγωγή και το 54,22% στα προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ). Τα υψηλά αυτά ποσοστά επιθυμίας για κατάρτιση, δεν συνάδουν με το υψηλό ποσοστό που δηλώνει ότι διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με το αντικείμενο του συνεταιρισμού,

εκτός εάν αυτό το εκλαμβάνει στατικά, δηλαδή με τη μορφή του πρακτικού έργου που εκτελεί σήμερα. Τα θέματα, στα οποία οι γυναίκες-μέλη επιθυμούν να καταρτισθούν λιγότερο είναι το ηλεκτρονικό κατάστημα (13,66%), το τηλεοπτικό εμπόριο (14,20%), το τηλεφωνικό εμπόριο (16,77%) και τα πολυμέσα (multimedia) (17,18%) (Πίνακας 5).

Όσον αφορά τη συμμετοχή των μελών των συνεταιρισμών σε όργανα λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος, αυτή ανέρχεται σε ποσοστό 49,19%. Επίσης, τα μέλη αισθάνονται, σε υψηλό ποσοστό (87,50%), ασφαλή στον τόπο της διαμονής τους και το 89,13% πιστεύει ότι η ποιότητα ζωής στον αντίστοιχο Δήμο έχει βελτιωθεί σημαντικά (Πίνακας 6).

Επιπλέον, τα μέλη εξέφρασαν την άποψή τους σχετικά με τη λήψη μέτρων από το Δήμο για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής τους. Το 88,04% έκρινε απαραίτητη τη λήψη μέτρων για τη νεολαία, ενώ το 87,5% για την καταπολέμηση της ανεργίας. Ακολουθούν τα μέλη που ζητούν τη λήψη μέτρων: για τη συγκράτηση του παραγωγικού πληθυσμού (75%), για τους ηλικιωμένους (71,43%), για την αειφόρο ανάπτυξη (71,61%), για την ενημέρωση / ευαισθητοποίηση του πληθυσμού (67,96%), καθώς και για την προληπτική υγιεινή (65,93%). Το μικρότερο ποσοστό (43,58%) αντιστοιχεί στις γυναίκες – μέλη, που θεωρούν ότι απαιτείται να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού (Πίνακας 6). Σχετικά με το μέγεθος της οικογένειας, σημειώνεται ότι ο μέσος αριθμός παιδιών στην οικογένεια είναι 2,1 (Πίνακας 7), σημαντικά μεγαλύτερος του μέσου όρου της χώρας (1,3 – 1,4).

5. Ανακεφαλαίωση - Συμπεράσματα

Η δημιουργία και λειτουργία των αγροτουριστικών και αγροβιοτεχνικών γυναικείων συνεταιρισμών αποσκοπούσε και εξακολουθεί ν' αποσκοπεί στη βελτίωση του εισοδήματος και της ποιότητας ζωής των γυναικών της υπαίθρου. Ως σημαντικότερο αποτέλεσμα αυτής της πρωτοβουλίας θεωρείται το αίσθημα ανεξαρτησίας, ικανοποίησης και επιτυχίας που διακατέχει τις γυναικείες αυτές ομάδες. Με τη συμμετοχή στους συνεταιρισμούς, ο ρόλος τους διευρύνεται, αναπτύσσουν επιχειρηματικότητα, αποκτούν κοινωνική καταξίωση, αισθάνονται

ικανές και για εργασίες πέραν του αγροτικού νοικοκυριού και αποκτούν μεγαλύτερη οικονομική ανεξαρτησία (Καλδής, κ.ά., 2000).

Σήμερα, όπως προκύπτει από την έρευνα, οι αγροτουριστικοί και αγροβιοτεχνικοί συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν ορισμένα προβλήματα, όπως η περιορισμένη συμμετοχή των νέων, οι δυσχέρειες συνεργασίας, τα προβλήματα οργάνωσης και διαθεσιμότητας κεφαλαίων και η αδυναμία προβολής και διαφήμισης των προϊόντων ή υπηρεσιών τους.

Οι γυναίκες που μετέχουν στους αγροτουριστικούς και στους αγροβιοτεχνικούς συνεταιρισμούς είναι στην πλειοψηφία τους ηλικίας άνω των 35 ετών περίπου, έγγαμες και με επίπεδο μόρφωσης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με αξιόλογη όμως συμμετοχή και γυναικών που έχουν περατώσει το Λύκειο. Κύρια απασχόλησή τους είναι η γεωργία και δευτερεύουσα οι λοιπές υπηρεσίες, όπως ο αγροτουριστικός – αγροβιοτεχνικός συνεταιρισμός, ο τουρισμός γενικότερα, κ.ά. Έχουν παρακολουθήσει προγράμματα κατάρτισης, που αφορούν, είτε άμεσα είτε έμμεσα το συνεταιρισμό και θεωρούν ότι διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με το αντικείμενο του συνεταιρισμού. Όσον αφορά το συνολικό μηνιαίο προσωπικό τους εισόδημα δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό, αφού οι πωλήσεις των περισσότερων συνεταιρισμών είναι περιορισμένες. Το ίδιο ισχύει και για το συνολικό δηλωθέν μηνιαίο οικογενειακό τους εισόδημα, γιατί στις περισσότερες οικογένειες των γυναικών-μελών απασχολούνται, στην καλύτερη περίπτωση, δύο άτομα, έχοντας, όπως προαναφέρθηκε, ως κύρια απασχόλησή τους τον αγροτικό τομέα. Το ενδιαφέρον για κατάρτιση είναι έντονο και ιδιαίτερα σε θέματα παραδοσιακών ιδιοτυπιών και βιολογικής παραγωγής. Αρκετά μεγάλο ποσοστό γυναικών συμμετέχει και σε ορισμένα όργανα λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος.

Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η μικρή συμμετοχή των ανδρών στους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται έντονο. Όπως προαναφέρθηκε, εκτός από τους αμιγείς γυναικείους συνεταιρισμούς, λειτουργούν και μικτοί συνεταιρισμοί. Οι μικτοί συνεταιρισμοί είναι κυρίως οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί. Οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονταν στην πλειοψηφία τους ως γυναικείοι, για το λόγο ότι αρχικά συμμετείχαν μόνο γυναίκες. Εξαιτίας της επικράτησης της συγκεκριμένης νοοτροπίας και αντίληψης, καθίσταται σχετικά δυσχερής η αποδοχή από την τοπική κοινωνία, της συμμετοχής και των ανδρών. Ωστόσο, η διαφαινόμενη αλλαγή αξιολογείται από πολλούς ως ένα θετικό βήμα για

την περαιτέρω ανάπτυξη και αποδοτικότερη λειτουργία των συνεταιρισμών αγροτουριστικού και αγροβιοτεχνικού ή οικοτεχνικού χαρακτήρα.

6. Διαφαινόμενες Προοπτικές

Στην Ελλάδα διαφαίνονται δυνατότητες εξέλιξης των αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών και αγροοικοτεχνικών συνεταιρισμών μέσω επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Πιθανοί τρόποι για την υλοποίηση των δυνατοτήτων αυτών είναι οι εξής:

- Ενεργός συμμετοχή όλων των μελών των Συνεταιρισμών στις δραστηριότητες και στις αποφάσεις, που αφορούν στην πορεία των συνεταιρισμών.
- Δημιουργία και προσφορά νέων αγροτουριστικών υπηρεσιών, έτσι ώστε να προσελκύουν και άλλους επισκέπτες περισσότερο απαιτητικούς. Ακόμη και τα ήδη προσφερόμενα προϊόντα πρέπει να είναι της ανώτερης δυνατής ποιότητας.
- Προβολή της τοπικής παράδοσης και ανάδειξης του απaráμιλλου κάλλους της ελληνικής υπαίθρου.
- Καλύτερη οργάνωση και επιχειρηματική διαχείριση των συνεταιρισμών, ώστε οι δραστηριότητες των γυναικών να αποδίδουν καρπούς.

Επιπλέον, η επιχορήγηση που δίδεται για τη δημιουργία αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών και αγροοικοτεχνικών μονάδων, από τους διάφορους φορείς που ασχολούνται με το θέμα αυτό, πρέπει να εγκρίνεται ύστερα από διασφάλιση των ακόλουθων προϋποθέσεων:

- Να προηγείται σημαντική έρευνα και τεκμηρίωση, τόσο για την επιλογή της τοποθεσίας, όσο και για τις προϋποθέσεις βιωσιμότητας μίας τέτοιας επιχείρησης.
- Να δημιουργείται η αναγκαία υποδομή, που να ανταποκρίνεται σε όλους τους κανόνες της σύγχρονης φιλοξενίας, ασφάλειας και υγιεινής, διαφορετικά οι

επισκέπτες κινδυνεύουν να απογοητευθούν και η όλη προσπάθεια ενδέχεται να καταρρεύσει.

- Να προηγείται παρακολούθηση ειδικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης σε πρακτικά θέματα τουριστικής φιλοξενίας, επιχειρηματικού «μάνατζμεντ» και «μάρκετινγκ», από τα άτομα που πρόκειται να ασχοληθούν με αγροτουριστικές επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μορφωτικό τους επίπεδο.
- Να υφίσταται και προάγεται ο αναγκαίος σεβασμός προς το δομημένο και το φυσικό περίγυρο.
- Να υφίσταται παρακολούθηση από τον ΕΟΤ, ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση και η τήρηση στις συγκεκριμένες προδιαγραφές τουριστικής ποιότητας, που τίθενται για την αγροτουριστική επιχείρηση.

Η τήρηση των ανωτέρω είναι δυνατόν να αποτελέσει ένα πολύ σημαντικό και επιτυχές βήμα στην εξελικτική πορεία των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών - Αγροοικοτεχνικών Συνεταιρισμών για λόγους τόσο κοινωνικούς και οικονομικούς, όσο και πολιτισμικούς. Όσον αφορά στους κοινωνικούς λόγους, οι γυναίκες – μέλη μπορεί να αποκτήσουν οικογενειακή και κοινωνική αναγνώριση, καθώς και προσωπικά ενδιαφέροντα, να γίνουν αυτόνομες και να αναπτύξουν τόσο τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, όσο και την αναγκαία υπευθυνότητα. Επιπλέον, σχετικά με τους οικονομικούς λόγους, μπορεί να έχουν περισσότερα οικονομικά οφέλη και να αποκτήσουν συνυπευθυνότητα, επαγγελματική ταυτότητα, επαγγελματικές γνώσεις, καθώς και επαγγελματική εμπειρία. Τέλος, μπορεί να διατηρηθεί και να αναδειχθεί η πολιτισμική κληρονομιά, ενώ παράλληλα δυνατόν να αυξηθεί το ποσοστό παραμονής των γυναικών στον αγροτικό τους χώρο.

2.2 Η χωροθέτηση των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

2.2.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

1. ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΦΕΡΡΩΝ, ΕΒΡΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«Η Εκάβη»
Διεύθυνση :	Εγνατίας 60, Φέρρες, ΤΚ: 68500, Έβρος
Απόσταση από την Αθήνα :	870 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	358 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης :	1996
Τηλέφωνο :	+30 25550-22226, +30 25550-88185
Fax :	+30 25550-23411
E-mail :	ekavi@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Στις Φέρρες 34 γυναίκες της περιοχής από αγάπη για τον τόπο τους, την Θρακιώτικη παράδοση και την επιθυμία να συμβάλουν στην ανάπτυξη της περιοχής ίδρυσαν το

1996 το Συνεταιρισμό. Τα προϊόντα του Συνεταιρισμού διατίθενται από το Εκθετήριο του Συνεταιρισμού καθώς κι από επιλεγμένα καταστήματα στο νομό Έβρου, στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα.

Ο Συνεταιρισμός ασχολείται με:

- Την μεταποίηση και διάθεση τοπικών/ παραδοσιακών προϊόντων όπως:
  - τραχανάς
  - κους- κους
  - χυλοπίτες/ φιδές
  - γλυκά κουταλιού
  - παραδοσιακές πίτες
- Την κατασκευή και διάθεση ειδών λαϊκής τέχνης στην Ελλάδα και το Εξωτερικό.
- Στοχεύει στην ίδρυση και λειτουργία καταλυμάτων στα πλαίσια του οικοτουρισμού και
- Στην εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας HACCP και ISO καθώς και στη σύμπραξη σε κοινές επιχειρήσεις με άλλους συνεταιρισμούς του Νομού.

2)ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΡΙΓΩΝΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	"Η Γαία"
Διεύθυνση :	
Απόσταση από την Αθήνα :	
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	
Έτος Ίδρυσης :	1998
Τηλέφωνο :	+302556051828
Fax :	+302556051828
E-mail :	

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Γυναικών Τριγώνου "Η Γαία" ιδρύθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου του 1998 και στεγάζεται στο κτίριο του Δημοτικού Σχολείου, το οποίο δεν λειτουργεί πια. Οι δραστηριότητες των 52 μελών του συνεταιρισμού είναι κατά βάση αγροτουριστικές.

Ο Συνεταιρισμός ασχολείται με:

- Την μεταποίηση και διάθεση τοπικών/ παραδοσιακών προϊόντων όπως:
  - ξινό ή καυτερό τραχανά
  - κους- κους
  - ιφκάδια (χυλοπίτες), κουσκούς, ουμάτς (άσπρος τραχανάς), μπιμπιρίτσα (είδος καρυκεύματος)
  - γλυκά κουταλιού και μαρμελάδες από φρούτα του δάσους (τσάπουρνο και κράνο)
  - παραδοσιακές πίτες

Περιοχή

Ο Δήμος Τριγώνου βρίσκεται στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, έχει έδρα του το χωριό Δίκαια και βρίσκεται σε απόσταση 162χλμ. από την Αλεξανδρούπολη. Το χωριό Καναδάς απέχει 15χλμ. από τα Δίκαια και είναι κτισμένο δίπλα στον ποταμό Αρδα. Σε αυτή την ακριτική περιοχή μπορεί κανείς να περπατήσει στο δάσος του ορεινού όγκου Πενταλόφου Πτερωτών, να επισκεφθεί τη Λαογραφική Συλλογή στο χωριό Πεντάλοφο, τα ερείπια Ακρόπολης στο χωριό Πετρωτά, καθώς και τα ερείπια βυζαντινού οχυρού κοντά στο χωριό Κόμαρα.

2.2.2 Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

3)ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Διακριτικός Τίτλος :	
Διεύθυνση :	ΑΓΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ, ΤΚ: 57006, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Απόσταση από την Αθήνα :	512 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	35 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης :	1999
Τηλέφωνο :	+30-23960-41807
Fax :	+30-23960-24507
E-mail :	agantonios@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Η έλλειψη αμειβόμενης απασχόλησης και η ανάγκη αύξησης του οικογενειακού εισοδήματος οδήγησε τις γυναίκες του χωριού στην ίδρυση του Συνεταιρισμού το καλοκαίρι του 1999. Η προσπάθεια των γυναικών - αγροτισσών στηρίχθηκε από το πρόγραμμα του Ο.Α.Ε.Δ. με τη βοήθεια της Αναπτυξιακής Εταιρίας Ανατολικής

Θεσσαλονίκης, του Υπουργείου Γεωργίας, της Αμερικάνικης Γεωργικής Σχολής και του ΚΕΘΙ.

Ο Συνεταιρισμός λειτουργεί ως πρότυπο τοπικής ανάπτυξης, προώθησης, στήριξης και ενθάρρυνσης παρόμοιων πρωτοβουλιών και δραστηριοποιείται ιδιαίτερα στις γυναίκες του αγροτικού χώρου. Συμμετέχει σε προγράμματα κατάρτισης και ημερίδες ευαισθητοποίησης του αγροτικού πληθυσμού στη βιολογική γεωργία και την προστασία/ διατήρηση περιβάλλοντος. Στο εργαστήριο του Συνεταιρισμού παράγονται και ψήνονται με παραδοσιακό τρόπο:

- Χειροποίητα φύλλα πίτας
- Ιβριστό
- Συρόν
- Χειροποίητα ζυμαρικά
- Μαρμελάδες
- Παρέχονται υπηρεσίες catering με παραδοσιακά εδέσματα.

4)ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΦΥΛΛΙΔΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«Η ΦΥΛΛΙΔΑ»
Διεύθυνση :	Αλιστράτη, ΤΚ: 62042, ΣΕΡΡΕΣ
Απόσταση από την Αθήνα :	600 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	160 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης :	1997
Τηλέφωνο :	+30-23240-20463/4, +30-6946315120
Fax :	+30-23240-52122
E-mail:	zixni@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ιδρύθηκε το 1997 μετά από ένα πρόγραμμα κατάρτισης με θέμα τον αγροτουρισμό που παρακολούθησαν 15 γυναίκες. Ακολούθησε ένα δεύτερο πρόγραμμα κατάρτισης, όπου άλλες 15 γυναίκες παρακολούθησαν, θέματα σχετικά με τον εναλλακτικό τουρισμό. Το 1997 κατατίθεται με το πρόγραμμα Leader II η μελέτη για τη κατασκευή των καταλυμάτων και το 2000 ανοίγει το εργαστήριο παρασκευής παραδοσιακών γλυκών και εδεσμάτων. Σήμερα τα ενεργά μέλη του συνεταιρισμού είναι 14.

Ο Συνεταιρισμός ασχολείται κατά κύριο λόγο με τον αγροτουρισμό. Διαθέτει:

• Αγροτουριστικά καταλύματα με:

- 2 σουίτες και

- 10 στούντιο με κουζίνα

Συνολικά μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 48 άτομα.

• Εστιατόριο όπου σερβίρεται πρωινό και κατά περίπτωση γεύμα με παραδοσιακά εδέσματα (μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 50 άτομα).

• Παράλληλα παρασκευάζει και διαθέτει παραδοσιακά εδέσματα, γλυκίσματα, λικέρ κ.ά.

5) ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΑΡΝΙΣΣΑΣ

Η ιδέα ξεκίνησε όταν 2 γυναίκες της Αρνίσσας (χωριό στον Δ.Βεγορίτιδας - 22km από την Έδεσσα) οι οποίες έκαναν παραγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων για χρήση στο σπίτι τους, διέθεσαν τα προϊόντα τους στην Αγορά. Οι κριτικές ήταν ενθαρρυντικές και σταδιακά το ενδιαφέρον μεγαλύτερο για την συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων. Το 1998 μία ομάδα από γυναίκες του χωριού αποφασίζει να ιδρύσει ένα συνεταιρισμό για να οργανώσει καλύτερα την ιδέα. Γεννιέται έτσι ο παραγωγικός συνεταιρισμός Γυναικών Αρνίσσας (παρασκευή & εμπορία παραδοσιακών τροφίμων) με διακριτικό τίτλο "Ο ΒΟΡΡΑΣ" . Τηλ. +30 23810 31983

7) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΒΑΡΒΑΡΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«ΔΡΥΑΔΕΣ»
Διεύθυνση :	ΒΑΡΒΑΡΑ, ΤΚ: 63074, ΑΡΝΑΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
Απόσταση από την Αθήνα :	570 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	75 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης :	1997
Τηλέφωνο :	+30-23720-51332

Fax :	+30-23720-51332
E-mail :	barbaras@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1997 και σήμερα αποτελείται από 15 ενεργά μέλη. Στη διάρκεια της πορείας του χάρη στην προσπάθεια των μελών του αλλά και την αμέριστη συμπαράσταση κρατικών φορέων και της τοπικής αυτοδιοίκησης κατάφερε να δημιουργήσει ένα σύγχρονο ιδιόκτητο εργαστήριο. Καταβάλλονται προσπάθειες για τη διάθεση και καθιέρωση των προϊόντων στη τοπική, ευρύτερη αλλά και διεθνή αγορά.

Ο Συνεταιρισμός αποτελείται από 15 γυναίκες - μέλη τα οποία ασχολούνται με την παρασκευή, τυποποίηση και διάθεση παραδοσιακών προϊόντων όπως:

- γλυκά κουταλιού
- μαρμελάδες
- λικέρ
- τραχανάς
- χυλοπίτες

8) ΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΝΥΜΦΑΙΟΥ «Η ΝΥΜΦΗ»

Ιστορικό

Ο συνεταιρισμός ιδρύθηκε στο Νυμφαίο τον Απρίλιο του 1994. Αριθμεί 65 μέλη. Σκοποί του συνεταιρισμού είναι η οικονομική και πνευματική ανάπτυξη των μελών του, η διατήρηση και η ανάπτυξη του παραδοσιακού οικισμού του Νυμφαίου, των παραδόσεών του, της ιστορικής φυσιογνωμίας του και του φυσικού περιβάλλοντός του. Για την εκπλήρωση των στόχων του, ο συνεταιρισμός παράγει και εμπορεύεται παραδοσιακά προϊόντα. Αξίζει να σημειώσουμε ότι μέρος των κερδών του συνεταιρισμού μοιράζεται στις γυναίκες εταίρους, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό προσφέρεται στην κοινότητα Νυμφαίου για έργα και επενδύσεις.

Προϊόντα

Μαρμελάδες, γλυκά του κουταλιού, τραχανάδες, χυλοπίτες, λικέρ, ξυλοκατασκευές, χειροτεχνήματα του Νυμφαίου και της ευρύτερης περιοχής. Τα προϊόντα πωλούνται στο κατάστημα του συνεταιρισμού στο Νυμφαίο, όπου επίσης μπορείτε να βρείτε και τα προϊόντα της εταιρείας «Αρκτούρος».

Δραστηριότητες

Ο συνεταιρισμός έχει ένα εντευκτήριο καφενείο, «Ο Ντράγκας», με παραδοσιακά γλυκά και πίτες που φτιάχνουν οι ίδιες οι γυναίκες. Διοργανώνει εκδηλώσεις με χορούς από παραδοσιακό συγκρότημα της περιοχής στις γιορτές Χριστούγεννα Πρωτοχρονιά, Απόκριες, Καθαρά Δευτέρα και Πρωτομαγιά, ενώ το Δεκαπενταύγουστο έχει την επιμέλεια παζαριού με εκθέσεις βιβλίου, ζωγραφικής και πώληση των προϊόντων του συνεταιρισμού.

2.2.3. Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

9) ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ «Η ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ»

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος:	«Η ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ»
Διεύθυνση:	ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ 6, ΤΚ: 53100, ΦΛΩΡΙΝΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	550 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	160 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1997
Τηλέφωνο:	+30-23850-46048, +30-23850-23318
Fax:	+30-23850-28766
E-mail:	pelagonia@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ιδρύθηκε το 1997 και αποτελείται από 15 μέλη. Με το μεράκι και τη γνώση των γυναικών γίνεται προσπάθεια διάσωσης της Ελληνικής παραδοσιακής φορεσιάς. Η περιοχή έχει πλούσια παράδοση σε ενδυμασίες με πολλά κεντήματα, υφαντά και ποδιές. Η επαγγελματοποίηση της παραδοσιακής αυτής τέχνης αποτέλεσε την αρχή για την δημιουργία του Συνεταιρισμού και την απόκτηση εξωγεωργικού εισοδήματος μέσα από συλλογική εργασία με παράλληλη διαιώνιση της παράδοσης και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στο εργαστήρι του Συνεταιρισμού παράγονται:

- Πιστά αντίγραφα παραδοσιακών στολών ή τμήματα αυτών.

Η παραγωγή γίνεται με τις παλιές τεχνικές από τις γυναίκες - τεχνίτριες - μέλη του Συνεταιρισμού Πελαγονία.

- Κεντήματα, ασπροκέντηματα, "προίκας" κλπ.

Στον εκθεσιακό χώρο του εργαστηρίου εκτίθενται δείγματα δουλειάς.

10) ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΨΑΡΑΔΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος:	
Διεύθυνση:	ΨΑΡΑΔΕΣ, ΤΚ: 53077, ΦΛΩΡΙΝΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	730 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	218 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1994
Τηλέφωνο:	+30-23850-46015
Fax:	+30-23850-29240
E-mail:	psarades@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ιδρύθηκε το έτος 1994 από γυναίκες αγρότισσες, μόνιμων κατοίκων των Ψαράδων. Έως και σήμερα λειτουργεί ξενοδοχειακή μονάδα δυναμικότητας 31 κλινών με τη βοήθεια της Νομαρχίας στην οποία ανήκει το οίκημα. Προβλέπεται ανακαίνιση και επέκταση της ξενοδοχειακής μονάδας σε 50 κλίνες

- Εκμετάλλευση ξενοδοχειακής μονάδας (παροχή ύπνου - πρωινού).

11) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΒΕΛΒΕΝΤΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος:	
Διεύθυνση:	ΒΕΛΒΕΝΤΟ, ΤΚ: 50400, ΚΟΖΑΝΗ
Απόσταση από την Αθήνα:	590 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	170 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1985
Τηλέφωνο:	+30-24640-31911
Fax:	+30-24640-31993
E-mail:	velvendo@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1985 από 105 γυναίκες του Βελβεντού που ήθελαν να αξιοποιήσουν παραγωγικά το χρόνο τους. Στην αρχή μίσθωσαν ένα χώρο 200 τ.μ. και η παραγωγή γινόταν με υποτυπώδη εξοπλισμό που αγοράστηκε με

αυτοχρηματοδότηση. Το 1993 θέλοντας να αυξήσουν την παραγωγή και τις πωλήσεις σχεδίασαν και κατάφεραν να υλοποιήσουν ένα επενδυτικό πρόγραμμα. Έτσι εγκαταστάθηκαν σε ιδιόκτητο κτίριο 1100τ.μ. με σύγχρονα μηχανήματα και μεγάλη παραγωγική δυναμικότητα.

Ο Συνεταιρισμός δραστηριοποιείται στην παραγωγή και πώληση

- μαρμελάδων και
- γλυκών

Στα προϊόντα δεν προστίθενται καθόλου συντηρητικά και χρωστικές ουσίες αφού ακολουθείται μια διαδικασία παραγωγής στηριγμένη σε σπιτικές συνταγές με στόχο την άριστη ποιότητα και γεύση.

Στο Βελβενδό Κοζάνης, δημιουργήθηκε το 1985, από τις γυναίκες της περιοχής ο Συνεταιρισμός. Αφετηρία για την σύσταση του η μεγάλη διαθέσιμη ποσότητα άριστης ποιότητας φρούτων στην περιοχή, καθώς και η έλλειψη θέσεων εργασίας για τις γυναίκες.

Ο συνεταιρισμός, ο οποίος στεγάζεται σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις 1.000 τ.μ., επικεντρώνεται στη μεταποίηση νωπών φρούτων σε μαρμελάδες, γλυκά και κομπόστες αξιοποιώντας την πλούσια και ποιοτική παραγωγή του Βελβεντού, σε ροδάκινα, μήλα, αχλάδια κ.λπ.

Τα προϊόντα που παράγει ο Αγροτικός Βιοτεχνικός Συνεταιρισμός Βελβεντού έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: είναι χειροποίητα, είναι φτιαγμένα από παραδοσιακές συνταγές, δεν περιέχουν συντηρητικές και χρωστικές ουσίες και παρασκευάζονται από νωπά φρούτα. Βασικό χαρακτηριστικό τους είναι το έντονο άρωμα, το φυσικό χρώμα και τα ολόκληρα κομμάτια φρούτων που περιέχουν. Σήμερα, που η ανάγκη για υγιεινή φυσική διατροφή γίνεται ολοένα μεγαλύτερη, τα σπιτικά προϊόντα του Βελβεντού καλύπτουν τις απαιτήσεις του σύγχρονου καταναλωτή με τη μεγάλη ποικιλία των γεύσεων τους, τα αγνά υλικά και την εξαιρετική γεύση τους.

Η παραγωγή ξεκινά το Μάιο και διαρκεί μέχρι τον Οκτώβριο. Η παραγωγική δυναμικότητά του εργοστασίου ανέρχεται στα 450.000-500.000 βάζα. Τα τελευταία χρόνια η παραγωγή είναι σταθερή και προσδιορίζεται σε 80.000-100.000 βάζα ετησίως (μαρμελάδα - γλυκά - κομπόστα), ή αλλιώς, σε 2.000 βάζα ημερησίως, ανάλογα με το φρούτο. Το βατόμουρο, για παράδειγμα, θεωρείται σχετικά εύκολο φρούτο, επειδή δεν έχει κουκούτσι, ενώ το κυδώνι, απαιτεί χρονοβόρα διαδικασία καθαρίσματος.

Ειδικότερα ο συνεταιρισμός παράγει:

- Γλυκά του κουταλιού: Κολοκύθι, σύκο, πορτοκάλι, δαμάσκηνο
- Μαρμελάδες: Φράουλα, κεράσι, βατόμουρο, αχλάδι, σύκο, μανταρίνι, πορτοκάλι, κυδώνι με μέλι, καρτό με μέλι
- Βιολογικές μαρμελάδες: Βερίκοκο, κυδώνι, ροδάκινο, κεράσι, μήλο
- Παραδοσιακή κομπόστα ροδάκινο.

Τα προϊόντα του ο Συνεταιρισμός τα διαθέτει στο μεγαλύτερο μέρος της Ελλάδας, όπως Αθήνα, Κεντροδυτική Ελλάδα, Θεσσαλία, Κεντροδυτική Μακεδονία, Θράκη.

2.2.4. Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

12) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΥΡΟΥ "ΤΟ ΚΑΣΤΡΙ"

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«ΤΟ ΚΑΣΤΡΙ»
Διεύθυνση:	ΑΓΙΟΥ ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΥ 41, ΤΚ: 84100, ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ
Απόσταση από την Αθήνα:	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΠΛΟΙΟ ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ & 2 ΠΤΗΣΕΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟ ΑΘΗΝΑ
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	ΜΕΣΩ ΑΘΗΝΩΝ
Έτος Ίδρυσης:	2000
Τηλέφωνο:	+30-22810-83039
Fax:	+30-22810-83749
E-mail:	kastri@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Με την προτροπή ενός δραστήριου μέλους 28 άνεργες γυναίκες της περιοχής αποφάσισαν να ενταχθούν στο επιδοτούμενο πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας "Απασχόληση". Έτσι με σεβασμό στην παράδοση δημιουργήθηκε ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός "Το Καστρί", ένα εργαστήρι γαστριμαργικών απολαύσεων με αγνές κυκλαδίτικες πρώτες ύλες και με παραδοσιακές σπιτικές συνταγές σε σύγχρονα διαμορφωμένους χώρους παραγωγής με άριστο εξοπλισμό και τηρώντας απόλυτα τις προδιαγραφές υγιεινής.

Οι δραστηριότητες του Συνεταιρισμού είναι:

- Παρασκευή παραδοσιακών γλυκών ταψιού και κουταλιού
- Μαρμελάδων
- Ποτών
- Τυποποίηση αρωματικών βοτάνων
- Παροχή υπηρεσιών catering για δεξιώσεις, γάμους, βαπτίσεις, πάρτι
- Οργάνωση μπουφέ στο χώρο που επιθυμούν οι πελάτες.

2.2.5. Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

13) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΡΟΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	
Διεύθυνση:	ΠΟΛΙΧΝΙΤΟΣ, ΤΚ: 81300, ΛΕΣΒΟΣ
Απόσταση από την Αθήνα:	ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ & 3-5 ΠΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΑΘΗΝΑ
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 1 ΠΤΗΣΗ
Έτος Ίδρυσης:	1997
Τηλέφωνο:	+30-22520-42260
Fax:	+30-22520-42260
E-mail:	polixnitos@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Η ιδέα ξεκίνησε μετά από ένα πρόγραμμα κατάρτισης που έλαβε χώρα στην περιοχή του Πολιχνίτου. Οι γυναίκες - αγρότισσες που το παρακολούθησαν εντυπωσιάστηκαν από τις προοπτικές απασχόλησης και απόκτησης εισοδήματος και αποφάσισαν τη δημιουργία ενός Συνεταιρισμού που θα απαρτίζεται από γυναίκες. Σήμερα τα ενεργά μέλη του Συνεταιρισμού είναι 6.

Ο Συνεταιρισμός έχει επικεντρώσει τις δραστηριότητές του στην παρασκευή:

- Γλυκών κουταλιού
- Γλυκών ταψιού
- Μαρμελάδων
- Λικέρ
- Αρωματικού ελαιολάδου
- Στην επεξεργασία ελιών και λαδοτυριού

14) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«Η ΣΕΛΑΔΑ»
Διεύθυνση:	ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, ΤΚ: 81102, ΛΕΣΒΟΣ
Απόσταση από την Αθήνα:	ΑΚΤΟΠΛΟΪΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΑΠΟ ΠΕΙΡΑΙΑ & 3-5 ΠΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΑΘΗΝΑ

Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 1 ΠΤΗΣΗ
Έτος Ίδρυσης:	2001
Τηλέφωνο:	+30-22530-31196
Fax:	
E-mail:	selada@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Αγίας Παρασκευής Λέσβου ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 2001. Αποτελείται από 12 ενεργά μέλη και μέσω των δραστηριοτήτων του στοχεύει κύρια στην απόκτηση συμπληρωματικού/εξωγεωργικού εισοδήματος από τις γυναίκες- συνεταίρες αλλά και στην ανάδειξη και προβολή των πολιτιστικών και λαογραφικών στοιχείων καθώς και των παραδόσεων της περιοχής

Βασικές δραστηριότητες του Συνεταιρισμού είναι:

- Παρασκευή, τυποποίηση και διάθεση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων με πρώτες ύλες της περιοχής
- Κατασκευή ειδών λαϊκής τέχνης, όπως κεντήματα σε μεταξωτό ύφασμα ή λινό
- Ζωγραφική σε βότσαλα ή ξύλο
- Κατασκευή διακοσμητικών καλαθιών, αποξηραμένων φυτών και μπρούτζινων διακοσμητικών αντικειμένων
- Αναβίωση αρχαίων τοπικών εθίμων και πολιτιστικές δραστηριότητες

15) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΜΕΣΟΤΟΠΟΥ ΛΕΣΒΟΥ

Κοντά στο ηφαιστειογενές Σίγρι, οι δραστήριες γυναίκες του συνεταιρισμού με παραδοσιακές συνταγές ξαναζωντανεύουν ξεχασμένες γεύσεις.

Ο συνεταιρισμός ιδρύθηκε από 25 γυναίκες το 1998. Σήμερα αριθμεί τριάντα τρία μέλη σε έναν συνεταιρισμό ο οποίος ανθεί, έχει βραβευθεί και διαθέτει σύγχρονες εγκαταστάσεις. Υπό κατασκευή βρίσκεται ένα τριώροφο κτίριο έκτασης 860 τ.μ. στο οποίο θα συστεγαστούν τα πολλαπλά εργαστήρια, οι αποθηκευτικοί χώροι, τα εκθετήρια καθώς και χώροι φιλοξενίας για περιορισμένες ομάδες ατόμων που ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουν τον τρόπο εργασίας της συνεταιριστικής μονάδας. Καθόλου άσχημα για ένα μικρό χωριό στην εσχατιά της Λέσβου.

Ο συνεταιρισμός παράγει ποιοτικά προϊόντα όπως γλυκά του κουταλιού και μαρμελάδες (βύσσινο, σταφύλι, καρπούζι, σύκο, κολοκύθι, μήλο, κυδώνι, νεράτζι), γλυκά ταψιού, αμυγδαλωτά, παστέλια, κυδωνόπαστα, συκόπαστα, ζυμαρικά (μακαρονάκι κοφτό, τραχανά, χυλοπίτες), αρτοσκευάσματα (κουλουράκια, παξιμάδια), υπέροχα ηδύποτα (βανίλια, βατόμουρο, βύσσινο, βερίκοκο, δυόσμο, ρόδι, φράουλα, πικραμύγδαλα, μαστίχα). Σε συνεργασία με βιοκαλλιεργητές παρασκευάζουν λιαστή τομάτα και άλλα λαχανικά, ενώ διατηρούν λαδοτύρι, ελιές (πράσινες, μαύρες) και αμπελόφυλλα.

Το 2006 μαζί με άλλους έξι γυναικείους συνεταιρισμούς της Μυτιλήνης εντάχθηκαν στη Lesvos Shop A.E., η οποία μεριμνά για την αποθήκευση, συσκευασία, τυποποίηση και την προώθηση των προϊόντων.

2.2.6. Περιφέρεια Ηπείρου

2.2.7. Περιφέρεια Θεσσαλίας

16) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος:	«ΜΕΛΙΣΣΑ»
Διεύθυνση:	ΔΙΟΣΚΟΥΡΩΝ 21Α, ΝΕΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΑ, ΤΚ: 38222, ΒΟΛΟΣ
Απόσταση από την Αθήνα:	325 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	216 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1999
Τηλέφωνο:	+30-24260-49517, +30-24210-57229
Fax:	+30-24210-40229
E-mail:	melissa@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Τα άτομα που εντάχθηκαν κατ' αρχήν στη δραστηριότητα του Αγροτουρισμού αποφάσισαν να δημιουργήσουν ένα σύλλογο Αγροτουρισμού και κατόπιν 20 από αυτά τα άτομα θεώρησαν ότι έπρεπε να συστήσουν έναν Συνεταιρισμό με σκοπό τη λύση διαφόρων προβλημάτων του κλάδου των ενοικιαζόμενων δωματίων.

- Ο Συνεταιρισμός διαθέτει 100 ενοικιαζόμενα δωμάτια Α' κατηγορίας, διασκορπισμένα σε διάφορα χωριά του Πηλίου (Νεοχώρι, Ξουρίτσι, Τσαγκαράδα, Κισσό, Ανήλιο, Αργαλαστή).
- Ο επισκέπτης μπορεί να συμβιώσει με την αγροτική οικογένεια και να λάβει μέρος

σε διάφορες αγροτικές εργασίες καθώς και να απολαύσει φρούτα και διάφορα αγροτικά προϊόντα στον τόπο παραγωγής τους.

17) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος:	
Διεύθυνση:	ΑΜΠΕΛΑΚΙΑ, ΤΚ: 40006, ΛΑΡΙΣΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	380 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	125 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1985
Τηλέφωνο:	+30-24950-93362
Fax:	+30-24950-93110
E-mail:	ampelakia@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1985 με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας σε συνεργασία και με άλλους φορείς. Κύριος στόχος ήταν η ένταξη των υποαπασχολούμενων γυναικών στην παραγωγική διαδικασία, η ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος και η ανύψωση του βιοτικού, επαγγελματικού και πολιτισμικού επιπέδου τους. Απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει κάποια γυναίκα μέλος ήταν να διαθέσει 1 δωμάτιο του σπιτιού της για χρήση και τουριστική εκμετάλλευση στον Συνεταιρισμό. Επίσης ως μία δεύτερη δραστηριότητα ήταν η αναβίωση της υφαντικής και η φυτική βαφή των νημάτων με το φυτό ριζάρι. Ο τομέας αυτός κατέληξε ασύμφορος οικονομικά και εγκαταλείφθηκε. Επίσης δημιουργήθηκε εκθετήριο για την προώθηση χειροτεχνιών, γλυκών κουταλιού κλπ.

Σήμερα ο Συνεταιρισμός αποτελείται από 18 μέλη - γυναίκες, εκ των οποίων οι 8 διαθέτουν δωμάτια δίκλινα και οι υπόλοιπες συνεισφέρουν στις υπόλοιπες δραστηριότητες. Ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Αμπελακίων προσφέρεται για όσους επιθυμούν μια ατμόσφαιρα σπιτική, φιλική και οικογενειακής εξυπηρέτησης. Δεν υπάρχει η απρόσωπη σχέση ξενοδόχου-πελάτη. Πρόκειται για μια εξυπηρέτηση ποιότητας βασισμένη πάνω στην ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία. Οι γυναίκες μέσα από την αναβίωση της συνεταιριστικής ιδέας προσφέρουν φιλοξενία σε σπιτικό περιβάλλον, υγιεινό φαγητό, ζωή στην εξοχή, συμμετοχή στον αγροτικό τρόπο ζωής, μια διαφορετική ποιότητα ζωής στηριγμένη σε άλλες αξίες.

- Ενοικίαση δωματίων τα οποία βρίσκονται μέσα στα σπίτια των μελών. Οι γυναίκες προσφέρουν σπιτικό πρωινό.
- Παράγονται και διατίθενται γλυκά κουταλιού, τραχανάδες κλπ.

18) ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος:	
Διεύθυνση:	ΖΑΓΟΡΑ, ΤΚ: 37001, ΒΟΛΟΣ
Απόσταση από την Αθήνα:	373 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	264 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1993
Τηλέφωνο:	+30-24260-23566, +30-24260-23460
Fax:	+30-24260-23566
E-mail:	zagora@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το Νοέμβριο του 1993 από 50 γυναίκες. Σκοπός τους ήταν η αξιοποίηση των παραδοσιακών γνώσεων αλλά και η ποιοτική προσφορά υπηρεσιών. Η περιοχή είναι πλούσια σε φρούτα και βότανα και υπάρχει αναγνωρισμένη παράδοση στην κατασκευή γλυκών κουταλιού, αποξήρανση βοτάνων κλπ. Από το τέλος του 2000 ο Συνεταιρισμός λειτουργεί και Ξενώνα με την ονομασία "Αρχοντικό Δρακοπούλου", ένα παλαιό αρχοντικό που το μετέτρεψε σε παραδοσιακό ξενώνα.

Ο Συνεταιρισμός παράγει:

- γλυκά κουταλιού
- μαρμελάδες
- λικέρ
- ζυμαρικά
- βότανα
- Διατηρεί καφενείο στην κεντρική πλατεία της Ζαγοράς όπου προσφέρει τα προϊόντα του.
- Παρέχει υπηρεσίες τροφοδοσίας (catering) σε κάθε μορφής εκδήλωση
- Λειτουργεί ξενώνα με πέντε παραδοσιακά δωμάτια σε διατηρητέο αναπαλαιωμένο κτίριο.

Η Ζαγορά, το κεφαλοχώρι του Πηλίου, είναι σήμερα γνωστή για την ομορφιά της. Οι Ζαγοριανοί, κληρονόμοι μιας πλούσιας παράδοσης, προσπαθούν να κρατήσουν τα στοιχεία της ζωντανά. Σ' αυτόν τον τόπο, το Νοέμβριο του 1993, ιδρύθηκε ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς, ο μοναδικός Γυναικείος Συνεταιρισμός της Μαγνησίας, από 50 γυναίκες που θέλησαν να αξιοποιήσουν τις παραδόσεις τους και να προσφέρουν υπηρεσίες όχι στεγνά τουριστικές, αλλά δουλειά με κέφι, μεράκι και ποιότητα. Η περιοχή, πλούσια σε φρούτα, βότανα, λουλούδια, δίνει άφθονη πρώτη ύλη, ενώ η σπουδαία παράδοση κυρίως στην κατασκευή γλυκών, δίνει τις συνταγές για προϊόντα αγνά, ποιοτικά και βέβαια νόστιμα.

Σήμερα, ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς έχει δικό του κατάστημα στην κεντρική πλατεία του χωριού στον Αη Γιώργη. Στο “καφεγλυκοπωλείο” ο επισκέπτης μπορεί να δοκιμάσει μια μεγάλη ποικιλία από γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, παραδοσιακά γλυκά ταψιού, σπιτικά λικέρ, σπιτικούς μεζέδες που συνοδεύουν το ντόπιο τσίπουρο.

Στον ίδιο χώρο λειτουργεί εκθετήριο με χειροτεχνίες, κοσμήματα, κεντήματα, συνθέσεις αποξηραμένων λουλουδιών, καλάθια για δώρα και διατίθενται προς πώληση εκτός από τα παραπάνω είδη και βότανα της περιοχής, κρέμες κι άλλα καλλυντικά φτιαγμένα από βότανα, ντόπιο λάδι και κερί.

Πρόσφατα άρχισε να λειτουργεί και το εργαστήριο του Συνεταιρισμού, όπου χωρίς να χάνεται η σπιτική φροντίδα, δίνεται η ευκαιρία για μεγαλύτερη παραγωγή με καλύτερο ποιοτικό έλεγχο. Όλα τα προϊόντα είναι αγνά, φτιαγμένα αποκλειστικά από φρούτα και βότανα της περιοχής, χωρίς συντηρητικά και με τη νοστιμιά της παραδοσιακής ελληνικής κουζίνας.

Για πιο απαιτητικούς επισκέπτες ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Ζαγοράς αναλαμβάνει την προετοιμασία γευμάτων, δεξιώσεων κ.λπ. Είναι μια πρωτοποριακή για την περιοχή υπηρεσία τροφοδοσίας (το “κέτερινγκ” όπως είναι γνωστό στα αστικά κέντρα) και οι μέχρι τώρα παραγγελίες αποδεικνύουν την ποιότητα. Όλα τα προσφερόμενα πιάτα είναι αποκλειστικά της ντόπιας κουζίνας, ενώ ο πελάτης μπορεί να συζητήσει με τις υπεύθυνες του Συνεταιρισμού και να καταλήξει στο γεύμα που εκείνος προτιμά. Το κατάστημα του Συνεταιρισμού λειτουργεί όλο το χρόνο. Με ένα τηλέφωνο στο (2246) 23460 μπορείτε να πάρετε πληροφορίες, να συζητήσετε για παραγγελία ή να πληροφορηθείτε για τα σημεία πώλησης των προϊόντων μας εκτός Ζαγοράς.

19) ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΠΟΡΤΑΡΙΑΣ ΠΗΛΙΟΥ

Ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Πορταριάς ιδρύθηκε από τις γυναίκες της Πορταριάς ξεκινώντας από την αγάπη τους στην Παράδοση και θέλοντας να εκθέσουν τα έργα των χειρών τους.

Μετέφεραν την πεντακάθαρη και ευρηματική πηλιορείτικη κουζίνα στο εργαστήρι παρασκευής παραδοσιακών γλυκών κουταλιού και ταψιού. Έχοντας τις γνώσεις που τους κληροδότησαν γιαγιάδες τους προχώρησαν στη συνέχεια και στο μαγείρεμα φαγητών παραδοσιακών και στην παρασκευή μεζεδών για μπουφέ. Χυλοπίτες, τραχανάς, σαρμαδάκια, τυροπιτάκια, λικέρ και μαρμελάδες με άρωμα φρούτων είναι τα προϊόντα της Τέχνης τους.

20)ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Δ. ΣΚΟΠΕΛΟΥ

Το 1999, 24 γυναίκες της Γλώσσας Σκοπέλου δημιούργησαν το συνεταιρισμό με σκοπό:

- Νά στηρίξουν την εγχώρια οικονομία.
- Να ενισχύσουν το εισόδημα των γυναικών της περιοχής.
- Να βελτιώσουν το κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο των γυναικών του χωριού.

Ο συνεταιρισμός ασχολείται με την παρασκευή παραδοσιακών νησιώτικων γλυκών, εδεσμάτων και ποτών με παραδοσιακές συνταγές και αγνά υλικά, σε γεύσεις αυθεντικές και μοναδικές. Επίσης δραστηριοποιείται για την αναβίωση εθίμων με έντονο το νησιώτικο χαρακτήρα. Ο συνεταιρισμός αναλαμβάνει την οργάνωση κοινωνικών εκδηλώσεων σύμφωνα με την παράδοση του νησιού (γλωσσιώτικος γάμος, βαφτίσια, συνεστιάσεις, λαϊκά πανηγύρια κ.ά.), καθώς και την τροφοδοσία σε εκδηλώσεις συνεδριακού χαρακτήρα εντός και εκτός του νησιού.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το εκθετήριο των προϊόντων με τη μορφή λαϊκού μουσείου, όπου εκτίθενται παλαιά χειροτεχνήματα.

21)ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΠΤΕΛΕΟΥ

Ο γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Πτελεού (Φτελιά) ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2000 από 17 γυναίκες του δήμου Πτελεού με σκοπό να αντιμετωπίσει την ανεργία που πλήττει ιδιαίτερα την περιοχή, αξιοποιώντας τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους και να προωθήσει τα εξαιρετικής ποιότητας προϊόντα της περιοχής (λάδι, ελιές, φρούτα, λαχανικά κ.α.).

Σ' ένα σύγχρονο εργαστήριο παράγονται και συσκευάζονται μαρμελάδες, γλυκά κουταλιού και ταψιού, αρτοσκευάσματα, τραχανάς και χυλοπίτες, φιλέτο γαύρου, αρωματικά λαδόξυδα, σαπουνί από λάδι ελιάς, πίτες με χειροποίητο φύλλο, καλαθάκια με αρωματικά φυτά και άλλα.

Παράλληλα στην πλατεία του Πτελεού λειτουργεί το καφενείο – πρατήριο του συνεταιρισμού όπου μαζί με τον καφέ του μπορεί κανείς να γευτεί όλα τα προϊόντα του συνεταιρισμού και να κάνει τις αγορές του.

Οι γυναίκες του συνεταιρισμού κατανοώντας ότι πρέπει να συνδιαστούν οι γνώσεις πάνω στα παραδοσιακά προϊόντα με ό,τι πιο σύγχρονο στην υγιεινή και την ασφάλεια των τροφίμων ώστε ο καταναλωτής να έχει στα χέρια του ένα προϊόν αγνό αλλά και ασφαλές εγκαθιστούν στο εργαστήριο το σύστημα H.A.C.C.P.

Στο γνωστό από τη μυκηναϊκή εποχή χωριό του Πτελεού, δραστηριοποιείται από το 2000 με ιδιαίτερη επιτυχία ο γυναικείος συνεταιρισμός «Φτελιά». Οι γυναίκες,

αξιοποιώντας τη μεγάλη ποικιλία των τοπικών προϊόντων, σε ένα σύγχρονο εργαστήριο, του οποίου η παραγωγική διαδικασία είναι πιστοποιημένη, παρασκευάζουν και συσκευάζουν μαρμελάδες και λικέρ από τοπικά φρούτα, γλυκά του κουταλιού και του ταψιού, αρτοποιήματα, εύγευστες πίτες, νοστιμότατα βουτήματα, ζυμαρικά (τραχανά, χυλοπίτες), αρωματικό λάδι και ξύδι, πίτες με χειροποίητο φύλλο ενώ συλλέγουν και συσκευάζουν αρωματικά φυτά. Κάνοντας χρήση των τοπικών παραδοσιακών συνταγών, συντηρούν σε ελαιόλαδο φιλέτο γαύρου, προσφέροντας στους λάτρεις του τσίπουρου έναν υπέροχο μεζέ. Παρέχουν παράλληλα υπηρεσίες catering σε ιδιώτες και φορείς του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

22) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΓΟΝΝΩΝ - "ΑΝΤΙΓΟΝΙΔΕΣ"

Σκοποί:

- 1). Παραγωγή και εμπορία τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων.
- 2). Διάσωση και διάδοση τοπικών πολιτιστικών θησαυρών, διατροφικών και μη. Στον καταπράσινο θεσσαλικό κάμπο, στους πρόποδες του Ολύμπου, με σημείο αναφοράς την κοιλάδα των Τεμπών και τον Πηνειό ποταμό, ελάχιστα μόλις χιλιόμετρα από το γνωστό Ιερό Προσκυνητάρι της Αγίας Παρασκευής, στην όμορφη και ιστορική περιοχή των Γόννων, ιδρύθηκε το Φεβρουάριο του 2004 ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Γόννων «Αντιγονίδες».

Οι γυναίκες-μέλη του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού Γυναικών παρασκευάζουν και συσκευάζουν προϊόντα υψηλής ποιότητας, με ντόπιες, γνήσια παραδοσιακές συνταγές, χωρίς τη χρήση συντηρητικών ουσιών, με περισσή σπιτική φροντίδα και μεράκι. Μέσα από μια παραδοσιακή, σπιτική διαδικασία, με την τήρηση όλων των απαραίτητων συνθηκών και προδιαγραφών υγιεινής και ασφάλειας, από την επιλεκτική συλλογή των αγνών φρούτων, λαχανικών, αρωματικών φυτών- και κυρίως του φημισμένου για την ποιότητά του ελαιολάδου της περιοχής- που απλόχερα προσφέρει η θεσσαλική γη, τη μεταποίηση με αυθεντικούς παραδοσιακούς και αλάθητους τρόπους και την καλαίσθητη συσκευασία, παράγονται τα προϊόντα του Συνεταιρισμού των γυναικών.

2.2.8. Περιφέρεια Ιονίου

23) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΟΙΛΙΩΜΕΝΟΥ «ΟΙ ΜΕΛΙΣΙΩΤΙΣΕΣ»

Στο ορεινό χωριό του Κοιλιωμένου στη Ζάκυνθο οι γυναίκες αξιοποιούν τα αγαθά που παρέχονται αφειδώς από τη φύση. Μεταποιούν πρωτογενή αγροτικά προϊόντα προωθώντας στην αγορά παραδοσιακά προϊόντα υψηλής ποιότητας, όπως

λάδι, κρασί, μέλι, ξύδι, σαπούνι από ελαιόλαδο, τυριά (τοπικό λαδοτύρι) και γλυκά κουταλιού, ενώ από τα γύρω βουνά συλλέγουν και προωθούν στην αγορά αρωματικά φυτά όπως χαμομήλι, φασκόμηλο, τσάι του βουνού, δάφνη, δενδρολίβανο και ρίγανη. Μια άλλη ενασχόλησή τους είναι η οικοτεχνία-χειροτεχνία καθώς στους παραδοσιακούς αργαλειούς τους κατασκευάζουν εργόχειρα και υφαντά.

2.2.9. Περιφέρεια Κεντρικής Ελλάδας

24) ΠΡΟΤΥΠΟΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ, ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΣΗΡΟΤΡΟΦΙΑΣ, ΑΓΡΟΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ, ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΥΜΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΥΜΗΣ»
Διεύθυνση:	ΚΥΜΗ, ΤΚ: 34003, ΕΥΒΟΙΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	165 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	550 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1985
Τηλέφωνο:	+30-22220-23352, +30-22220-23142
Fax:	+30-22220-23669
E-mail:	kumh@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1985, με σκοπό τη διατήρηση των παραδόσεων της περιοχής της Κύμης. Μέχρι στιγμής έχει ασχοληθεί με την αναβίωση της σηροτροφίας και την κατασκευή κουκουλάρικων κάδρων. Τα κάδρα έχουν ως πρώτη ύλη το κουκούλι. Επίσης παράγονται γλυκά κουταλιού, λικέρ, συσκευάζονται αρωματικά βότανα καθώς και άλλες χειροποίητες συνθέσεις με κουκούλι. Στόχος είναι η δημιουργία μιας οργανωμένης μονάδας εκτροφής μεταξοσκώληκα για την παραγωγή της πρώτης ύλης, δηλαδή του κουκουλιού.

Ο Συνεταιρισμός παράγει:

- Εκτροφή μεταξοσκώληκα
- Κατασκευή κουκουλάρικων κάδρων πάνω σε ύφασμα βελούδο
- Πετσέτες χειροποίητες με αζούρ και κουμιώτικη δεσιά
- Κατασκευή υφαντών
- Γλυκά
- Λικέρ
- Βότανα
- Χυλοπίτες
- Τραχανά

2.2.10. Περιφέρεια Κρήτης

25) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΚΡΟΥΣΩΝΑ «ΚΡΟΥΣΑΝΙΩΤΙΣΣΑ»

Στο Νομό Ηρακλείου στην Κρήτη, οι δραστήριες γυναίκες του συνεταιρισμού, σε έναν καλαίσθητο ιδιόκτητο χώρο, παρασκευάζουν παραδοσιακά προϊόντα με βάση το παρθένο κρητικό κρουσανιώτικο ελαιόλαδο, τη σταφίδα, το κρασί, το μέλι, τα αμύγδαλα, τα καρύδια και τα διάφορα φρούτα της περιοχής. Στα προϊόντα τους περιλαμβάνονται, το ανεβατό καλτσούνι, το ανεβατό τσιμπιτό κουλούρι, τα αμυγδαλωτά, τα κρασάτα, το ξεροτήγανο, τα παξιμάδια, οι χυλοπίτες, τα γλυκά του κουταλιού και του ταψιού (γαλακτομπούρεκο, κανταΐφι, μπακλαβάς).

Ο Συνεταιρισμός προωθεί με επιτυχία τα προϊόντα του σε πολλές μεγάλες πόλεις της χώρας καθώς και στο εξωτερικό, κάνοντας γνωστή στον κόσμο την παραδοσιακή κρητική διατροφή. Ο συνεταιρισμός, που έχει 20 μέλη, ιδρύθηκε το 1999, στο πλαίσιο μιας προσπάθειας δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, καθώς και διατήρησης των παραδόσεων του τόπου.

Στο σύντομο διάστημα λειτουργίας, τα μέλη του έχουν αναπτύξει σημαντικές δραστηριότητες στην παραγωγή παραδοσιακών γλυκών και αρτοσκευασμάτων με παλιές παραδοσιακές συνταγές και πρώτες ύλες που παράγει ο τόπος (κυδωνιά, μήλα, λάδι, σταφίδα, κρασί, ρακί, τυροκομικά προϊόντα κ.λπ.). Τα προϊόντα διατίθενται από την έδρα του συνεταιρισμού στον Κρούσωνα.

26) ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΑΣΙΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΑΣΙΤΙΑΝΑ ΕΔΕΣΜΑΤΑ»

Οι γυναίκες του συνεταιρισμού με εφελτήριο τις παλιές σπιτικές συνταγές, «με συνταγές από τα σπίτια μας» όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά, ξεκίνησαν με μια σκάφη, την παρασκευή τοπικών προϊόντων, όπως αρτοσκευάσματα (ψωμί με προζύμι, κουλουράκια, ποικιλία παξιμαδιών), λυχναράκια, ξεροτήγανα κ.λπ. Σήμερα έχοντας στην διάθεση τους πλέον, έναν οργανωμένο φούρνο σε συνεργασία με την εταιρεία Βιοφόρμ διαθέτουν τα προϊόντα τους και εκτός Κρήτης. Παράλληλα παρασκευάζουν γλυκά του κουταλιού, λιαστή τομάτα και χυμό τομάτας, χωρίς συντηρητικά.

27) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΡΟΥΒΑ «ΙΔΑΙΑ ΓΗ»

Με το μεράκι και την τέχνη τους, οι γυναίκες του συνεταιρισμού συλλέγουν από τα βουνά και παρασκευάζουν μεγάλη ποικιλία από τουρσιά (άγριο αγκιναράκι, διάφορα λαχανικά, βολβούς, κάπαρη, αμπελόφυλλα). Παρασκευάζουν διάφορα τοπικά ποιοτικά προϊόντα όπως λιαστή τομάτα με λάδι και τυρί, ξεροτήγανα, κουραμπιέδες, καλτσούνια, διάφορα αρτοσκευάσματα, το ξομπλιαστό κρητικό κουλούρι, γλυκά του κουταλιού και μαρμελάδες (νεράτζι, γκρέιπ φρουτ, πορτοκάλι, σύκο, σταφύλι, κυδώνι, φράουλα).

Γυναικείος Συνεταιρισμός Παραγωγής Επεξεργασίας και Εμπορίας Μεταξιού και προϊόντων αυτού και ειδών οικολογικής καλλιτεχνικής χειροτεχνίας «ΤΕΧΝΗΜΑ-ΣΥΝΕΠΕ»

Στο Καλαμίτσι Αμυγδάλου στο Νομό Χανίων, οι γυναίκες του συνεταιρισμού επιδίδονται στην εξαιρετική ενασχόληση της παραγωγής, της επεξεργασίας και της εμπορίας μεταξιού. Παράλληλα κατασκευάζουν μοναδικά σε σχέδια και χρώματα, χειροτεχνήματα.

2.2.11. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

28) ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΝΕΑΣ ΑΡΤΑΚΗΣ

Η «ΑΡΤΑΚΕΙΑ ΚΡΗΝΗ» της Ν. Αρτάκης Ευβοίας είναι μία ομάδα γυναικών που μαζεύτηκαν για να αναπλάσουν αυτό που μας έμαθαν οι προγονοί τους από την Ιωνία, και να αναβιώσουμε τα διαιτολογικά τους έθιμα. Επεξεργάζονται τ' αμύγδαλα, τα ξεφλουδίζουν, τα στεγνώνουν, τ' αλέθουν, τα ζυμώνουν και τα πλάθουν, μαζί με τ' άλλα υλικά, με φαντασία και πάθος, αμυγδαλωτά σωστά κομψοτεχνήματα.

29) ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΑΡΑΧΩΒΑΣ «Η ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ»

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«Η ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ»
Διεύθυνση:	ΑΡΑΧΩΒΑ, ΤΚ: 32004, ΒΟΙΩΤΙΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	160 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	500 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1985
Τηλέφωνο:	+30-22670-31701, +30-22670-31519
Fax:	+30-22670-32499
E-mail:	kuparissos@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1984. Πολύ νωρίτερα όμως η αραχωβίτισσα γυναίκα (χρονολογείται από το 1875) είχε αρχίσει να συνεταιρίζεται πάνω στην κατασκευή χειροποίητων παραδοσιακών χαλιών εξασκώντας την τέχνη της βελόνας και του αργαλειού, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην τοπική οικονομία. Πολύ αργότερα, τις δεκαετίες του '50 και '60 όταν άρχισαν να έρχονται επισκέπτες/ περιηγητές στην Αράχωβα, οι αραχωβίτισσες άρχισαν να προσφέρουν φιλοξενία μέσα στο σπίτι τους.

Έτσι οι γυναίκες πήραν την πρωτοβουλία να δημιουργήσουν το Συνεταιρισμό και να ζητήσουν υποστήριξη από διάφορους φορείς για τη δημιουργία του. Ανταπόκριση βρήκαν από το Υπουργείο Γεωργίας, τον ΕΟΜΕΧ, την ΠΑΣΕΓΕΣ, την Γενική Γραμματεία Ισότητας και άλλους φορείς.

Χειροποίητα Υφαντά

Χειροποίητα ολόμαλλα υφαντά σε παραδοσιακούς αργαλειούς. Για το χρωματισμό τους χρησιμοποιούνται «φυτικές βαφές».

Χρυσοκέντημα

Για παραδοσιακές φορεσιές, κεντήματα για το σπίτι, καθώς και χρυσοκεντήματα που απεικονίζουν εκκλησιαστικά θέματα.

**Συνθέσεις αποξηραμένων λουλουδιών
Διακοσμητικά.**

**Αντικείμενα από ζυμάρι
Διακοσμητικά.**

Στολισμός μπουκαλιών

Για ποτά και παραδοσιακό τσίπουρο.

Τα προϊόντα εκτίθενται σε εκθετήριο που λειτουργεί μόνιμα στα γραφεία του συνεταιρισμού.

Ο «Γυναικείος Αγροτουριστικός Βιοτεχνικός Συνεταιρισμός Αράχωβας» εδρεύει στην Αράχωβα του Νομού Βοιωτίας. Ιδρύθηκε το 1985 με πρωτοβουλία των γυναικών και με την υποστήριξη των υπ. Γεωργίας, ΕΟΜΜΕΧ, ΠΑΣΕΓΕΣ, Γενικής Γραμματείας Ισότητας και ΕΟΤ.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

30) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΤΕΧΝΙΑΣ - ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ "Η ΕΡΓΑΝΗ", ΓΕΡΑΚΙ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«Η ΕΡΓΑΝΗ»
Διεύθυνση:	ΓΕΡΑΚΙ, ΤΚ: 23058, ΛΑΚΩΝΙΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	250 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	750 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	1988
Τηλέφωνο:	+30-27310-71376, +30-27310-71766, +30-27310-71382
Fax:	
E-mail:	ergani@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Οικοτεχνίας – Χειροτεχνίας «Η ΕΡΓΑΝΗ» εδώ και 16 χρόνια λειτουργεί, προσπαθώντας να διατηρήσει τα ήθη και τα έθιμα του τόπου και να συμβάλλει στην ανάδειξη της λαογραφίας.

Οι γυναίκες του Συνεταιρισμού φτιάχνουν σε όρθιο αργαλειό:

- υφαντά
- κιλίμια
- μαξιλάρες κ.ά.

Τα σχέδια που χρησιμοποιούν είναι κυρίως παρμένα από τη Βυζαντινή περίοδο.

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Οικοτεχνίας – Χειροτεχνίας «Η ΕΡΓΑΝΗ» ιδρύθηκε το 1988 με την πρωτοβουλία κάποιων γυναικών – αγροτισσών προκειμένου να διατηρηθεί η τέχνη της υφαντικής, η οποία καθημερινά εκλείπει, αλλά και να αποκτήσουν οι ίδιες κάποιο εισόδημα μέσα απ' αυτήν την απασχόληση. Οι γυναίκες του Γερακιού ασχολούνται από την εποχή της τουρκοκρατίας με την οικιακή υφαντουργία. Τα «Γερακίτικα κιλίμια» ή «Γερακίτικοι τάπητες», έχουν βραβευτεί ήδη από το 19ο αιώνα (διεθνής έκθεση της Βιέννης 1873 και Αθήνας 1888). Είναι ο μόνος Συνεταιρισμός στην περιοχή που προσπαθεί να διατηρήσει αυτή την πολιτιστική κληρονομιά.

31) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΡΟΚΕΕΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Διακριτικός Τίτλος :	«Η ΚΥΝΙΣΚΑ»
Διεύθυνση:	ΚΡΟΚΕΕΣ, ΤΚ: 23057, ΛΑΚΩΝΙΑ
Απόσταση από την Αθήνα:	250 Χλμ.
Απόσταση από την Θεσσαλονίκη:	750 Χλμ.
Έτος Ίδρυσης:	2004
Τηλέφωνο:	+30-27350-71910
Fax:	+30-27350-71909
E-mail:	kiniskos@acn.gr

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο Συνεταιρισμός δημιουργήθηκε μέσα στα πλαίσια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας Equal τον Ιανουάριο του 2004 από 18 μέλη του Συλλόγου Γυναικών Κροκεών, οι οποίες μετά από εξειδικευμένη εκπαίδευση- κατάρτιση σε θέματα επιχειρηματικότητας και χρήσης νέας τεχνολογίας, ίδρυσαν το Συνεταιρισμό με σκοπό να αποκτήσουν, αφενός μεν κάποιο εξωγεωργικό εισόδημα και αφετέρου να καταξιωθούν κοινωνικά και να διατηρήσουν ήθη και έθιμα της περιοχής.

Σύμφωνα με την διακρατική μελέτη Ελλάδας - Πορτογαλίας, προτάθηκε στον Συνεταιρισμό να ασχοληθεί με:

- τη δημιουργία φορεσιών καρναβαλιού
- τη δημιουργία πήλινων κατασκευών
- παραγωγή σαπουνιού από ελαιόλαδο
- επεξεργασία προϊόντων ελιάς και ελαιόλαδου

2.3 Νομικό πλαίσιο των αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα

Ο νέος Νόμος Ίδρυσης Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Νόμος 2810/2000 ΦΕΚ 61 τεύχος πρώτο, 9 Μαρτίου 2000) δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως το Μάρτιο του 2000, ισχύει από την ημερομηνία αυτή και εισάγει καινούρια δεδομένα στο χώρο του αγροτικού συνεταιρισμού.

Το οικονομικό περιβάλλον, στο οποίο καλούνται σήμερα να δραστηριοποιηθούν οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, έχει ως κύριο χαρακτηριστικό τον οξύ ανταγωνισμό. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας καθιστά αναγκαία την επιχειρηματική αποτελεσματικότητα ως όπλο για την επιβίωση και την ανάπτυξη. Η συντήρηση με τεχνητά μέσα, επιδοτήσεις και προνόμια μπορεί να ανακουφίζει προσωρινά, αλλά δεν μπορεί να αποτελεί αναπτυξιακή στρατηγική. Οι συσπειρώσεις συνεταιριστικού χαρακτήρα, για να είναι αποτελεσματικές, απαιτούν μεγέθη και μηχανισμούς που χαρακτηρίζονται από μεγάλη οικονομική επιφάνεια και επιχειρηματική ευελιξία. Τα θέματα της κεφαλαιακής συγκρότησης και της φορολογίας των συνεταιρισμών επανεξετάζονται για να προσαρμοστούν στις ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού θεσμού. Ακόμα και στις χώρες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο προς την οικονομία της αγοράς, αναζητούνται τρόποι επαναδημιουργίας συνεταιρισμών, διότι οι εταιρικές μορφές οικονομικής δράσης δεν κρίνονται επαρκείς για μεγάλα τμήματα του πληθυσμού.

Σήμερα υπάρχουν συνεταιρισμοί σε όλες τις χώρες του κόσμου: Στις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Ιαπωνία, την Ινδία, τη Βραζιλία, την Αργεντινή και την Αφρική, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί διαθέτουν περισσότερο από το 50% της παραγωγής γεωργικών προϊόντων.

Στις Σκανδιναβικές χώρες, την Ελβετία, την Ιταλία και την Ιαπωνία, οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί κατατάσσονται μεταξύ των μεγαλύτερων επιχειρήσεων λιανεμπορίου.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες διαχειρίζονται το 17% των αποταμιεύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί έχουν μέλη

τους το 35-45% των ενηλίκων στην Αυστραλία, τον Καναδά, την Ιρλανδία και τις ΗΠΑ.

Οι συνεταιρισμοί εργατών παρέχουν εργασία σε 60 εκατομμύρια μέλη στην Ινδία, την Ινδονησία, την Κίνα και την Ευρώπη.

Οι συνεταιρισμοί προσφοράς υπηρεσιών κατέχουν την πρώτη θέση στην προσφορά υπηρεσιών υγείας (Βραζιλία), αγροτικού εξηλεκτρισμού (ΗΠΑ), μεταφορών (Ισραήλ) και κατοικίας (Σκανδιναβικές χώρες).

Γενικές Διατάξεις (Κεφάλαιο Α' άρθρα 1-2)

Ορισμός:

Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση (ΑΣΟ) είναι η αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της, την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης.

Ως ΑΣΟ θεωρούνται οι:

- αλιευτικοί
- κτηνοτροφικοί
- πτηνοτροφικοί
- μελισσοκομικοί
- σηροτροφικοί
- δασικοί
- αγροτουριστικοί
- αγροβιοτεχνικοί
- οικοτεχνικοί

και άλλοι συνεταιρισμοί, οποιουδήποτε κλάδου ή δραστηριότητας της αγροτικής οικονομίας.

Στις γενικές διατάξεις δεν απαριθμούνται, έστω και ενδεικτικά, οι δραστηριότητες που θα αναπτύξει ο συνεταιρισμός για την επίτευξη του σκοπού του, προκειμένου να αναπτυχθεί ελεύθερα προς όλες τις κατευθύνσεις.

Σύσταση Αγροτικού Συνεταιρισμού (Κεφάλαιο Β' άρθρα 3-4)

Για τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού απαιτείται η σύνταξη καταστατικού, η υπογραφή του από επτά (7) τουλάχιστον πρόσωπα και η έγκρισή του από το Ειρηνοδικείο της έδρας του συνεταιρισμού.

Η επαναφορά της διάταξης του νόμου 602/1915, σύμφωνα με την οποία ο απαιτούμενος ελάχιστος αριθμός ιδρυτικών μελών είναι επτά (7), θεωρείται ότι θα ενθαρρύνει τη δημιουργία περισσότερων συνεταιρισμών και κατ' επέκταση τη μεγαλύτερη συνεταιριστική δράση και συμμετοχή των αγροτών.

Στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο αριθμός των μελών κυμαίνεται από δύο έως επτά. Στην Ολλανδία αρκούν δύο μέλη, στην Ιταλία τρία στην Ισπανία, τη Φινλανδία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία πέντε και στη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο επτά μέλη. Στη Δανία, το Βέλγιο και

τη Σουηδία δεν υπάρχει ειδικός νόμος για τους συνεταιρισμούς, οπότε ισχύουν οι διατάξεις των νόμων για τις εταιρείες.

Διοίκηση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Κεφάλαιο Ε' άρθρα 10-15)

Με τον καινούριο νόμο, στο άρθρο 14, δίνεται η δυνατότητα στο Διοικητικό Συμβούλιο, εφόσον προβλέπεται από το καταστατικό, να προκηρύσσει, μέσω του ημερήσιου Τύπου, την πρόσληψη Γενικού Διευθυντή, ο οποίος μπορεί να μην είναι μέλος του συνεταιρισμού και στον οποίον αναθέτει με σύμβαση τη μερική ή ολική άσκηση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων του διοικητικού συμβουλίου, καθώς και τη γενική διεύθυνση και διαχείριση των υποθέσεων του συνεταιρισμού.

Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών - Κεντρικές Ενώσεις-Κοινοπραξίες-Συνεταιριστικές Εταιρείες-Πανελλήνια Συνομοσπονδία (Κεφάλαιο Θ' άρθρα 26-33)

Δύο ή περισσότεροι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, με απόφαση των γενικών συνελεύσεών τους, μπορούν να συνιστούν Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ).

Δύο ή περισσότερες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών μπορούν να συνιστούν μεταξύ τους Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕΣΕ), οι οποίες έχουν ως αντικείμενο το συντονισμό και την ενίσχυση της συνεταιριστικής δράσης. Διεξάγουν τις εργασίες τους είτε για λογαριασμό τους είτε για λογαριασμό των μελών τους.

Δύο ή περισσότερες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, της ίδιας ή διαφορετικής βαθμίδας, μπορούν να συνιστούν μεταξύ τους Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ), με σκοπό την προαγωγή των καταστατικών σκοπών και δραστηριοτήτων τους.

Οι ΑΣΟ κάθε βαθμίδας και οι Συνεταιριστικές Εταιρείες (ΣΕ) μπορούν να συνιστούν μεταξύ τους, ή και με τρίτα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που εδρεύουν στην Ελλάδα ή το εξωτερικό, ανώνυμες εταιρείες ή εταιρείες περιορισμένης ευθύνης.

Η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ) είναι ιδεολογική και συντονιστική οργάνωση των ΑΣΟ και δεν έχει εμπορική ιδιότητα. Μέλη της είναι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών. Σκοπός της είναι η προαγωγή και εξυπηρέτηση των μελών.

Ποινικές Διατάξεις (Κεφάλαιο Γ' άρθρο 34)

Καθορίζονται οι ποινές που επιβάλλονται στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τους εκκαθαριστές και τους υπαλλήλους των συνεταιριστικών οργανώσεων, οι οποίοι παρέβησαν διατάξεις του νόμου ή του καταστατικού ή για ενέργειες που αντίκεινται στις αποφάσεις της γενικής συνέλευσης. Σχέσεις Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων/Συνεταιριστικών Εταιρειών-Κράτους (Κεφάλαιο ΙΑ' άρθρα 35-36) Καθορίζονται οι φορολογικές και κάθε άλλου είδους απαλλαγές των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων σχετικά με τις διάφορες οικονομικές συναλλαγές τους. Στον προϋπολογισμό εξόδων του υπουργείου Γεωργίας μπορεί να εγγράφεται

οικονομική ενίσχυση της ΠΑΣΕΓΕΣ για τις δαπάνες συνεταιριστικής εκπαίδευσης, μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσης αιρετών στελεχών ή υπαλλήλων Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων.

Ειδικές και Τελικές Διατάξεις (Κεφάλαιο ΙΒ' άρθρα 37-42)

Καθορίζονται τα όσα αφορούν στο μητρώο και τους φακέλους των Αγροτικών Συνεταιρισμών, καθώς επίσης και οι διατάξεις που διέπουν τους εργαζόμενους στις ΑΣΟ.

Χρόνος Προσαρμογής

Οι ήδη υπάρχοντες συνεταιρισμοί οφείλουν να προσαρμοστούν στα δεδομένα του νέου νόμου. Το χρονικό περιθώριο που τους δόθηκε είναι δύο (2) έτη για την προσαρμογή των καταστατικών τους. Το χρονικό περιθώριο μπορεί να παραταθεί για ένα έτος, με απόφαση του υπουργού Γεωργίας. Αν η προθεσμία παρέλθει άπρακτη, οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις κάθε βαθμού και οι κοινοπραξίες τους διαλύονται με απόφαση του αρμόδιου δικαστηρίου, έπειτα από αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον ή της Εποπτεύουσας Αρχής.

2.4 Προγράμματα ενισχύσεων αγροτουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί ιδιαίτερα τον αγροτουρισμό σε όλες τις χώρες μέλη γιατί θεωρεί ότι μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα συγκράτησης του αγροτικού πληθυσμού μέσω της δημιουργίας απασχόλησης. Το πρώτο αντίστοιχο πρόγραμμα εφαρμόστηκε το 1985 και πρόκειται για τον κανονισμό που σήμερα είναι ο 1257/99. Παράλληλα εφαρμόζονται προγράμματα μέσω των ΠΕΠ. Επίσης ο αγροτουρισμός επιδοτείται και από το πρόγραμμα Leader. Τα δύο τελευταία προγράμματα επιδοτούν εκτός από φυσικά πρόσωπα και φορείς που επενδύουν στον αγροτουρισμό.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER II

ΣΤΟΧΟΙ : Στόχος της πρωτοβουλίας LEADER II είναι, να ενθαρρύνει την ανάληψη καινοτόμων ενεργειών από τους τοπικούς φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς, σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων του αγροτικού χώρου, να ενισχύσει την ανταλλαγή αυτών των εμπειριών σε όλη την Κοινότητα και να βοηθήσει τους φορείς αγροτικής ανάπτυξης των διαφόρων κρατών μελών που το επιθυμούν να αξιοποιήσουν την πείρα που αποκτήθηκε σε άλλες περιοχές και να υλοποιήσουν από κοινού ορισμένα σχέδια.

Οι διάφορες συνιστώσες της πρωτοβουλίας LEADER II περιστρέφονται γύρω από ένα ευρωπαϊκό δίκτυο αγροτικής ανάπτυξης, το οποίο αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διάδοση των πληροφοριών όσον αφορά τις πολιτικές αγροτικής

ανάπτυξης, την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των φορέων αγροτικής ανάπτυξης, την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των φορέων αγροτικής ανάπτυξης, τη διάδοση των καινοτομιών και της τεχνογνωσίας, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν τα σοβαρότερα προβλήματα και την κατάρτιση κοινών σχεδίων.

ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ :

A. Σκέλος : "απόκτηση ικανοτήτων"

Τεχνική στήριξη θα παρασχεθεί για τις δραστηριότητες που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο, προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία της ολοκληρωμένης ανάπτυξης σε περιοχές όπου η πρακτική αυτή αποτελεί καινοτομία. Το σκέλος αυτό αφορά τη χρηματοδότηση της τεχνικής βοήθειας στο στάδιο πριν από τις επενδύσεις (διάγνωση των αναγκών της περιοχής λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις που θα εκφραστούν από τον τοπικό πληθυσμό, παροχή κινήτρων και κατάρτισης στον πληθυσμό για την ενεργή συμμετοχή του στην αναπτυξιακή διαδικασία, ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών εταίρων, διαμόρφωση μιας στρατηγικής, αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης κ.λ.π.).

Η φύση των μέτρων, τα χαρακτηριστικά των δικαιούχων και ο τύπος του οργανισμού που θα είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή αυτών των μέτρων θα πρέπει να καθοριστούν επακριβώς.

- Διάγνωση των περιοχών.

- Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σχετικά με την πρωτοβουλία LEADER.

- Παροχή τεχνικής στήριξης για τη δημιουργία των εταιρικών σχέσεων σε τοπικό επίπεδο.

- Παροχή τεχνικής στήριξης για την διαμόρφωση ολοκληρωμένων αναπτυξιακών στρατηγικών σε τοπικό επίπεδο.

- Παροχή τεχνικής στήριξης για την αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης και για την κατάρτιση των φακέλων από τους πιθανούς δικαιούχους (τοπικές ομάδες και άλλοι συλλογικοί φορείς).

B. Σκέλος : "καινοτόμα προγράμματα για την αγροτική ανάπτυξη"

Προτεραιότητα θα δοθεί σε προγράμματα δράσης και επενδύσεων σε τοπικό επίπεδο τα οποία παρουσιάζουν, εκτός από τη σύνδεσή τους με μια σφαιρικότερη στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης (σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο) και τη δυνατότητα συνέχισης των ενεργειών που έχουν ήδη αναληφθεί στη συγκεκριμένη περιοχή (ιδίως στο πλαίσιο της LEADER I), 3 βασικά χαρακτηριστικά: καινοτομία σε σχέση με τα τοπικά δεδομένα (από άποψη μεθόδου προϊόντος, τρόπου παρασκευής, αγοράς), επίδειξη, δυνατότητα μεταφοράς τεχνογνωσίας.

Τα "υποδειγματικά αυτά προγράμματα" πρέπει να αντικατοπτρίζουν τις νέες κατευθύνσεις που είναι δυνατόν να ακολουθήσει η αγροτική ανάπτυξη. Τα προγράμματα αυτά αναλαμβάνονται είτε από φορείς είτε από δημόσιους οργανισμούς

(σε συνεργασία με άλλους επαγγελματικούς φορείς και ενώσεις) οι οποίοι στηρίζονται στο πρότυπο της πρωτοβουλίας LEADER I (ενέργειες γενικής εδαφικής ανάπτυξης), είτε από άλλους συλλογικούς φορείς του αγροτικού χώρου. Ο καινοτόμος και υποδειγματικός χαρακτήρας των ενεργειών θα προσαρμοστεί στις ανάγκες της συγκεκριμένης περιοχής. Οι καινοτομίες μπορούν να αφορούν αποκλειστικά τον οικονομικό τομέα καθώς και πολιτιστικά και περιβαλλοντικά θέματα, θέματα που αφορούν κοινωνική ένταξη, κ.λ.π. εφόσον συνδέονται άμεσα με την αγροτική ανάπτυξη. Οι φορείς σχεδίων ανάπτυξης θα πρέπει:

- να καθορίσουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα δημιουργηθεί η καινοτομία προκειμένου να εκτιμηθεί η δυνατότητα εφαρμογής της σε άλλους τομείς και το κόστος που αυτή συνεπάγεται (μεταφορά της τεχνογνωσίας και/ή της τεχνολογίας),

- να εξασφαλίσουν τη διαφήμιση του σχεδίου και άλλες δράσεις πληροφόρησης,

- να δείξουν τις δυνατότητες που υπάρχουν όσον αφορά την αγορά σε περίπτωση που πρόκειται για προϊόντα ή για εμπορικές υπηρεσίες.

Τα σχέδια πρέπει να παρουσιάζουν στοιχεία καινοτομίας και επίδειξης που θα εκτιμηθούν σε σχέση με τα χαρακτηριστικά της περιοχής και το περιεχόμενο του επιχειρησιακού προγράμματος που εμπίπτει στο ΚΠΣ για την ίδια περιοχή. Οι τοπικές ομάδες που ήταν δικαιούχοι LEADER I πρέπει να εξεταστούν με τα ίδια κριτήρια και όρους που ισχύουν για όλους τους πιθανούς δικαιούχους. Το σχέδιο που θα υποβληθεί από τις τοπικές ομάδες (εταίροι του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα που εφαρμόζουν με πολυτομεακή αναπτυξιακή πολιτική σε τοπικό επίπεδο) πρέπει να περιλαμβάνει πολλές από τις παρακάτω συνιστώσες.

Το σχέδιο που θα υποβληθεί από άλλους συλλογικούς φορείς δημόσιους ή ιδιωτικούς, μπορεί να περιοριστεί σε έναν τομέα παρέμβασης.

1) Παροχή τεχνικής στήριξης για την αγροτική ανάπτυξη

- Παροχή τεχνικής βοήθειας στους φορείς σχεδίων ανάπτυξης

- Παροχή τεχνικής βοήθειας στις ΜΜΕ και σε άλλες δραστηριότητες (γεωργοί, βιοτέχνες κ.λ.π., καθορισμός των πιθανών αγορών, πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις, διαχείριση καινοτομιών κ.λ.π.)

- Δημιουργία ενιαίων θυρίδων πληροφόρησης για τον προσανατολισμό, την παροχή συμβουλών και τη στήριξη των νέων που επιθυμούν να ξεκινήσουν επαγγελματικές δραστηριότητες.

- Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού, όπως και των νέων, στην πολιτιστική ταυτότητα και στις προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής τους όπως και στην αναγκαιότητα της καινοτομίας.

- Έξοδα λειτουργίας

- Ενισχύσεις για την απόκτηση εξοπλισμού πληροφορικής και τηλεματικής.

2) Επαγγελματική κατάρτιση και ενισχύσεις για την απασχόληση

- Κατάρτιση των υπευθύνων για τη διαχείριση και την εμπύχωση των δραστηριοτήτων του σχεδίου

- Κατάρτιση για ειδικά και αναπτυξιακά θέματα - Σύνδεση του μηχανισμού παροχής εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αναπτυξιακή διαδικασία

- Καινοτόμα μέσα για την επαγγελματική ένταξη των ατόμων που βρίσκονται σε αβέβαιη κατάσταση (επιχειρήσεις ένταξης, εργαστήρια μαθητείας, απασχόληση σε εργασίες κοινής ωφελείας κ.λ.π.)

3) Αγροτουρισμός - Ατομικές ή συλλογικές καινοτόμες επενδύσεις μικρής κλίμακας (συμπεριλαμβανομένων του τουριστικών επενδύσεων που συνδέονται με τις γεωργικές δραστηριότητες)

- Επενδύσεις στα μικρά δημόσια έργα υποδομής για να ανταποκριθούν στις ανάγκες που απορρέουν από την τουριστική ζήτηση

- Απογραφή, ανακαίνιση και αξιοποίηση ιστορικών κτιρίων και αγροτικών οικισμών τουριστικού ενδιαφέροντος

- Ενέργειες προώθησης, έρευνα της αγοράς και δημιουργία συστημάτων κράτησης δωματίων

- Δημιουργία και οργάνωση νέων προϊόντων αγροτουρισμού (συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού για πολιτιστικούς σκοπούς και του τουρισμού για την ανακάλυψη του περιβάλλοντος).

4) Μικρές επιχειρήσεις, βιοτεχνία, υπηρεσίες παρεχόμενες σε μικρή ακτίνα

- Πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων και των βιοτεχνιών στις υπηρεσίες (παροχή συμβουλών, έρευνα της αγοράς, μεταφορά τεχνολογίας, καινοτομία, επαγγελματική κατάρτιση)

- Δημιουργία υπηρεσιών (ενισχύσεις για την έναρξη λειτουργίας), οι οποίες θα καλύπτουν και τον τομέα της ανάπτυξης πολλαπλών δραστηριοτήτων των γεωργών (πληροφόρηση, ενιαίες θυρίδες πληροφόρησης μεταφορά εφόσον κάποιος το ζητήσει κ.λ.π.)

- Ενισχύσεις στις καινοτόμες επενδύσεις των βιοτεχνών και των μικρών επιχειρήσεων, ιδίως για την αξιοποίηση των τοπικών φυσικών πόρων.

- Διευκόλυνση της εργασίας εξ αποστάσεως

- Ενισχύσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων.

5) Αξιοποίηση επιτόπου και εμπορία της γεωργικής και δασοκομικής παραγωγής καθώς και εκείνης της τοπικής αλιείας.

- Έρευνα των τοπικών και περιφερειακών αγορών και ανάλυση των δικτύων διανομής

- Τεχνική βοήθεια και επενδύσεις για την παραγωγή και την αξιοποίηση χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων που προέρχονται από τη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία - Μεταφορά τεχνολογίας

- Προώθηση και σήμανση των τοπικών και περιφερειακών προϊόντων ποιότητας και σύνδεση των προϊόντων με την περιοχή τους

- Εμπορία (δομή πωλήσεων, συμμετοχή σε εκθέσεις, σύνδεση με δίκτυα πωλήσεων δι' αλληλογραφίας, κεντρικές υπηρεσίες αγορών, τηλεαγορά)

- Διαφοροποίηση της γεωργικής παραγωγής και των δραστηριοτήτων των γεωργών

- Ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας και της αλιείας για ψυχαγωγικούς σκοπούς

Το πρόγραμμα LEADER +: Από την πρωτοβουλία για την αγροτική ανάπτυξη στη δημιουργία ενός ταμείου παροχών

Ο διαγωνισμός του προγράμματος LEADER

Ολοκληρώθηκε στις αρχές Σεπτεμβρίου 2008 ο διαγωνισμός που διενήργησε το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων για την επιλογή των Τοπικών Προγραμμάτων LEADER+. Συνολικά κατατέθηκαν 44 προτάσεις τοπικών προγραμμάτων από αντίστοιχες Ομάδες Τοπικής Δράσης (Αναπτυξιακές Εταιρείες) οι οποίες θα διαχειριστούν το συνολικό ποσό των 285.000.000,00€ που διατίθεται από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) για το πρόγραμμα LEADER+ (το 5% του ΠΑΑ).

Σύμφωνα με πληροφορίες το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης θα εγκρίνει σχεδόν όλες τις προτάσεις και τα τοπικά προγράμματα θα έχουν ένα προϋπολογισμό περίπου στα 7 έως 8 εκ. €.

Η φιλοσοφία του προγράμματος LEADER

Το πρόγραμμα LEADER αποτελεί ένα σύνθετο πρόγραμμα για την υλοποίηση καινοτόμων πρωτοβουλιών ανάπτυξης στις ορεινές, μειονεκτικές και λοιπές αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ιδιαίτερη προσέγγιση της LEADER βρίσκεται στην αποκεντρωμένη δηλαδή στην εκ των κάτω προτάσεων, κατάρτιση και υλοποίηση πιλοτικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

Στις αγροτικές περιοχές της Ελλάδας σε τρεις προγραμματικές περιόδους (Α΄ περίοδος 1991-1994, Β΄ περίοδος 1994-2000, Γ΄ περίοδος 2000-2006) υλοποιήθηκαν προγράμματα σε 40 περίπου περιοχές από αντίστοιχες Ομάδες Τοπικής Δράσης (προγράμματα τοπικού χαρακτήρα) και Συλλογικούς Φορείς (προγράμματα θεματικού περιεχομένου).

Στην χώρα μας με το πρόγραμμα LEADER επιχειρήθηκε η μεθοδολογία για την ολοκληρωμένη-βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, που θεωρούνται από την Κ.Α.Π., ως χώροι πολλαπλών λειτουργιών, παραγωγής ζωής και πολιτισμού, προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της ιστορικής κληρονομιάς. Με δεδομένη την καχεξία του κοινωνικού τομέα της οικονομίας και την ασθενέστατη

αποκέντρωση στην υλοποίηση αναπτυξιακών παρεμβάσεων, το LEADER στηρίχθηκε σε όλες τις περιόδους σε πρωτοβουλίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η οποία πρωτοστάτησε στην δημιουργία Αναπτυξιακών Εταιρειών, των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) που υλοποίησαν το πρόγραμμα LEADER.

Κοντολογίς οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και οι φορείς εκπροσώπησής τους, όλα αυτά τα χρόνια εισέφεραν από το υστέρημά τους στην δημιουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης, τις χρηματοδότησαν και κυρίως τις στήριξαν πολιτικά.

Από την πρωτοβουλία LEADER για την αγροτική ανάπτυξη, στο πρόγραμμα ταμείο Ο απολογισμός του προγράμματος LEADER στην Ελληνική Περιφέρεια φαίνεται να είναι ιδιαίτερα θετικός για το σύνολο των περιοχών που εφαρμόστηκε (είναι το πλέον δημοφιλές πρόγραμμα). Όχι τόσο εκ του κεντρικού σχεδιασμού και της διαχείρισής του από το Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, όσο εκ της φιλοσοφίας του ίδιου του προγράμματος και εκ της δυνατότητας των τελικών δικαιούχων να έχουν πρόσβαση σε αυτό. Κυρίως όμως οφείλεται στην αεικίνητη και αθόρυβη δουλειά των Αναπτυξιακών Εταιρειών που ως τοπικοί εμψυχωτές έδρασαν καταλυτικά για την επιτυχία του.

Διότι το πρόγραμμα σχεδιάζονταν τοπικά, ελέγχονταν και εξέφραζε περισσότερο τις τοπικές ανάγκες, ενώ υπήρχε η δυνατότητα της αμεσότητας, της κριτικής, του κοινωνικού ελέγχου από τις τοπικές κοινωνίες μέσω των ΟΤΔ. Σήμερα μπορούμε να μιλήσουμε για την ύπαρξη ενός «κεκτημένου LEADER» στην ελληνική αγροτική περιφέρεια με ορατή μία συστηματική προσπάθεια οικονομικής δραστηριοποίησης στις περιοχές LEADER.

Μέχρι σήμερα χιλιάδες μικρά επενδυτικά σχέδια υλοποιήθηκαν σε αγροτικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από οικονομική στασιμότητα και πληθυσμιακό μαρασμό.

Αναπτύχθηκαν πρωτοβουλίες καινοτόμου χαρακτήρα στον τομέα αξιοποίησης της γεωργικής παραγωγής, στη διάθεση και το marketing των αγροτικών προϊόντων, στα επώνυμα ποιοτικά προϊόντα, στην προσφορά σύγχρονων τουριστικών υπηρεσιών, στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών επικοινωνίας στην ελληνική αγροτική ύπαιθρο.

Το LEADER αποτέλεσε τη μοναδική περίπτωση ευρωπαϊκού αναπτυξιακού προγράμματος, όπου η έγκριση των τελικών δικαιούχων πραγματοποιείται από τους τοπικούς εταίρους. Οι Ο.Τ.Δ. και οι Σ.Φ. της LEADER αποτέλεσαν την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια λειτουργίας φορέων αποκεντρωμένης υλοποίησης προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης.

Ωστόσο σήμερα σε συνθήκες υλοποίησης των προγραμμάτων με τον σφικτό εναγκαλισμό της νέας διακυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας, τίθεται εν αμφιβόλω η επιτυχής συνέχιση του προγράμματος. Όχι πως δεν θα γίνουν απορροφήσεις, όχι πως δεν θα διανεμηθούν χρήματα.

Το ερώτημα είναι εάν με την εφαρμογή του προγράμματος από σήμερα έως το 2015, θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα και εάν το ίδιο το πρόγραμμα θα εισφέρει προτάσεις και ιδέες για την αγροτική ανάπτυξη, και μάλιστα σε μια περίοδο εφαρμογής της ΚΑΠ με αρνητικές επιπτώσεις μετά το 2010 για την ελληνική περιφέρεια.

Και τίθεται εν αμφιβόλω εάν ο στόχος που θέτει το LEADER για την αγροτική ανάπτυξη που είναι η ενθάρρυνση ολοκληρωμένων στρατηγικών πιλοτικού χαρακτήρα σε περιοχές που επιδεικνύουν θέληση και ικανότητα να πειραματιστούν με πρωτότυπες μορφές τοπικής ανάπτυξης με κριτήρια ποιότητας και αυστηρές μεθόδους επιλογής, μπορεί σήμερα να ικανοποιηθεί. Οι εξελίξεις και τα γεγονότα συνηγορούν σε αρνητικές εκτιμήσεις :

1. Η διαχείριση του προγράμματος LEADER+, με ευθύνη του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων κατά την τρέχουσα περίοδο 2000-2006 αφυδάτωσε και μετέτρεψε τις Ομάδες Τοπικής Δράσης σε γραφειοκρατικούς οργανισμούς που διαχειρίζονται το δημόσιο χρήμα και ικανοποιούν την πολιτική διαμεσολάβηση της Ν.Δ. λογική που είναι μακριά από την αγροτική ανάπτυξη.
2. Οι όροι, τα κριτήρια και η ποιότητα του τρέχοντος διαγωνισμού έδειξαν περισσότερο μια διεκπεραιωτική διαδικασία «να κλείσει» δηλαδή ένα τμήμα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) Αλέξανδρος Μπαλτατζής, παρά η υλοποίηση ενός προγράμματος από το οποίο επιδιώκονται να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για το μέλλον των αγροτικών περιοχών.
3. Το νέο ελληνικό πρόγραμμα LEADER+, μοιάζει όλο και περισσότερο σε πρόγραμμα διανομής χρημάτων, παρά με πρόγραμμα αναζητήσεων νέων προσεγγίσεων στην Αγροτική Ανάπτυξη που ως φιλοσοφία θέτει η πρωτοβουλία LEADER. Η λογική που διαπερνά πλέον το πρόγραμμα και αυτό αποτελεί και ομολογία των ίδιων των Ομάδων Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) αλλά συνολικά και τις διαχειριστικές αρχές είναι η διανομή των προϋπολογισμών στις τοπικές κοινωνίες και στους τελικούς δικαιούχους, λες και τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής υπαίθρου θα επιλυθούν με τις πενιχρές πιστώσεις του προγράμματος (5% του ΠΑΑ).
4. Η απουσία κινητοποίησης των τοπικών και κοινωνικών εταίρων που διαπιστώθηκε κατά τον διαγωνισμό του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης, η μικρή έως ελάχιστη ενεργοποίηση των τελικών δικαιούχων, των νέων των αγροτών, των συλλογικών φορέων στους οποίους υποτίθεται απευθύνεται το πρόγραμμα, συνιστούν το έλλειμμα του νέου προγράμματος, ομολογούνται πλέον από όλες τις ΟΤΔ, γεγονός που δείχνει ότι το πρόγραμμα LEADER αφυδατώθηκε και έχασε την αρχική του δυναμική.
5. Τέλος η καταστροφική λογική της Νέας Δημοκρατίας, περί της μελλοντικής κατάρτησης των αναπτυξιακών σχημάτων-Αναπτυξιακών Εταιρειών που δημιουργήθηκαν στα πλαίσια της Κ.Π. LEADER, των σχημάτων δηλαδή της αυτοδιοίκησης που αποτέλεσαν τις ατμομηχανές αναπτυξιακών πρωτοβουλιών ως τοπικοί εμπυχωτές, δίδει μεσοπρόθεσμα την χαριστική βολή στα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης και τις τοπικές στρατηγικές των τοπικών κοινωνιών. Την ίδια ώρα που αυτές οι δομές χρειάζεται να δυναμώσουν και να διευρυνθούν.

«..Πάρτε νερό. Το μέλλον έχει πολύ ξηρασία..»

Πράγματι το μέλλον θα έχει πολύ ξηρασία...που λέει και ο ποιητής.

Και αλήθεια, πώς μέσα σε αυτό το κλίμα που αποπνέει λεφτά, μίζες, ανταγωνισμό, πολιτική διαμεσολάβηση στα γραφεία των πολιτευτών, που ζητάει μάρμπα στην κοράνα από το νέο αγρότη για να μπει στα προγράμματα, που οι καινοτομίες αναφέρονται στην παραχώρηση αγροτικών γαιών στις συμμορίες των Εφραίμ.....να συζητηθούν θέματα σοβαρά για το μέλλον των αγροτών.

Θέματα όπως, η τοπική ανάπτυξη, οι δομές και η στήριξη της επιχειρηματικότητας δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές, οι μορφές συνεργασίας μεταξύ των μικρο-επιχειρήσεων του αγροτικού τομέα, η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών σε γυναίκες και νέους κατοίκους της αγροτικής υπαίθρου, τα μέσα βελτίωσης της ποιότητας ζωής στις αγροτικές και μειονεκτικές ζώνες, οι σύγχρονες μορφές οργάνωσης της γεωργικής δραστηριότητας (ομάδες παραγωγών, διεπαγγελματικές οργανώσεις κλπ), η διερεύνηση τοπικής χρηματοδότησης με σύγχρονα τεχνικά και χρηματοπιστωτικά μέσα....Θέματα που άρχισαν να ανιχνεύονται με το πρόγραμμα LEADER, και τα οποία θυσιάζονται στον βωμό των κομματικών επιλογών της ΝΔ για την πολιτική εκμετάλλευση και του τελευταίου Ευρώ για τις επερχόμενες εκλογές.

Παρά το γεγονός ότι τα προαναφερόμενα αποτελούν εκτιμήσεις και προβλέψεις, η πορεία του προγράμματος LEADER στα επόμενα χρόνια και η ίδια η ζωή θα τις δικαιώσει ή θα τις απορρίψει. Οι τοπικοί και κοινωνικοί εταίροι, οι ωφελούμενοι του προγράμματος LEADER+, οι νέοι αγρότες που προσβλέπουν στα προγράμματα αυτά για το ίδιο τους το μέλλον, θα βρισκόμαστε εδώ για να συζητήσουμε τις εξελίξεις αυτές, εάν βεβαίως η κυβέρνηση ανοίξει ένα τέτοιο διάλογο και κάνει απολογισμούς και δεν θα μένει στις εύκολα επικοινωνιακά κόλπα της παροχολογίας και της ψηφοθηρίας.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΝΟΜΟΣ 3249/04 ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Στο πλαίσιο του νέου αναπτυξιακού νόμου με σκοπό την ενδυνάμωση της ισόρροπης ανάπτυξης, την αύξηση της απασχόλησης, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την επίτευξη της περιφερειακής σύγκλισης παρέχονται σε επενδυτικά σχέδια στον τομέα του τουρισμού τα ακόλουθα είδη ενισχύσεων:

- Επιχορήγηση για την κάλυψη τμήματος της δαπάνης του επενδυτικού έργου
- Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης που συνάπτεται για την απόκτηση καινούριου μηχανολογικού και λοιπού εξοπλισμού
- Φορολογική απαλλαγή
- Επιδότηση του κόστους της δημιουργούμενης από το επενδυτικό σχέδιο απασχόλησης

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ - ΟΡΙΑ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Η χρηματοδότηση των επενδύσεων που θα ενταχθούν στον Αναπτυξιακό Νόμο κυμαίνεται έως και 55% ανάλογα με την περιοχή, το είδος της επένδυσης. Στις ενισχύσεις του παρόντος νόμου υπάγονται επενδυτικά σχέδια τα οποία υπερβαίνουν το ελάχιστο ύψος κατά περίπτωση ως κατωτέρω:

- Για μεγάλες επιχειρήσεις, 500.000 ΕΥΡΩ
- Για μεσαίες επιχειρήσεις, 250.000 ΕΥΡΩ
- Για μικρές επιχειρήσεις, 150.000 ΕΥΡΩ
- Για πολύ μικρές επιχειρήσεις 100.000 ΕΥΡΩ

Το μέγεθος των επιχειρήσεων καθορίζεται στην Σύσταση της Επιτροπής της 6/5/2003(2003/361/ΕΚ)

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Στο καθεστώς των ενισχύσεων υπάγονται επενδυτικά σχέδια που αφορούν:

- Ίδρυση ή επέκταση ξενοδοχειακών μονάδων κατηγορίας τουλάχιστον 3 αστερών, πρώην Β' τάξης
- Εκσυγχρονισμό ξενοδοχειακών μονάδων κατηγορίας τουλάχιστον 2 αστερών, με σκοπό την παροχή πρόσθετων υπηρεσιών.
- Εκσυγχρονισμός ξενοδοχειακών μονάδων κατώτερης κατηγορίας των 2 αστερών, υπό τον όρο ότι αναβαθμίζονται τουλάχιστον σε κατηγορία 2 αστερών, σε κτίρια που χαρακτηρίζονται διατηρητέα ή έχουν διακόψει τη λειτουργία για 5 έτη.
- Εκσυγχρονισμός camping τουλάχιστον Γ' τάξης
- Ίδρυση, επέκταση, εκσυγχρονισμός επιχειρήσεων εκμετάλλευσης εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής (χιονοδρομικά κέντρα, κέντρων θαλασσοθεραπείας, γήπεδα γκολφ ιαματικές πηγές, συνεδριακά κέντρα, κέντρα τουρισμού υγείας, προπονητικού - αθλητικού τουρισμού, μαρίνες κτλ)

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Τα επενδυτικά σχέδια ενισχύονται για τις ακόλουθες δαπάνες:

- Την κατασκευή, την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό κτιριακών και βοηθητικών εγκαταστάσεων, καθώς και τις δαπάνες διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου
- Την αγορά και εγκατάσταση καινούργιων σύγχρονων μηχανημάτων και λοιπού εξοπλισμού καθώς και τα μισθώματα της χρηματοδοτικής μίσθωσης τους των οποίων αποκτάται η χρήση
- Την αγορά και εγκατάσταση καινούριων σύγχρονων συστημάτων αυτοματοποίησης διαδικασιών και μηχανοργάνωσης, συμπεριλαμβανομένων και των δαπανών αγοράς του αναγκαίου λογισμικού.
- την μηχανογράφηση κόστους μέχρι 60% του συνολικού κόστους σχεδίου
- άυλες δαπάνες π.χ.(δαπάνες μελετών και συμβούλων, απόκτηση ISO, οργάνωση διοίκησης, οργάνωση πωλήσεων , έρευνα αγοράς κ.α.)

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) κατά την Γ' Προγραμματική Περίοδο, ως εγκαταστάσεις ανάπτυξης Αγροτικού Τουρισμού.

Με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Γεωργίας, που υπεγράφη πρόσφατα, καθορίζονται οι λειτουργικές μορφές και τάξεις των τουριστικών καταλυμάτων και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων που μπορούν να ενταχθούν στα Επιχειρησιακά Προγράμματα, αρμοδιότητας Υπουργείου Γεωργίας και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) κατά την Γ' Προγραμματική Περίοδο, ως εγκαταστάσεις ανάπτυξης Αγροτικού Τουρισμού.

Σύμφωνα με την σχετική απόφαση, παρεμβάσεις Αγροτικού Τουρισμού μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο των ακόλουθων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων:

Α. Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη και Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου» και ειδικότερα στα Μέτρα 7.6 «Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και η απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων» και 7.9 «Ενθάρρυνση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων».

Β. Ε.Π. Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER+ και ειδικότερα στο πλαίσιο του Μέτρου 1.2 «Ενισχύσεις σε επενδύσεις - Στήριξη στην επιχειρηματικότητα».

Γ. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα και ειδικότερα στο πλαίσιο των «Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου» και στο Πρόγραμμα «Πολυαπασχόλησης στη γεωργική εκμετάλλευση» σε εφαρμογή του κεφ. ΣΤ' της υπ' αριθμ. 451/01 ΚΥΑ, όπως αυτή ισχύει κάθε φορά.

Αναλυτικότερα, η Κοινή Υπουργική Απόφαση προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 2

Ίδρυση νέων κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

Οι λειτουργικές μορφές και τάξεις νέων τουριστικών καταλυμάτων, που ενισχύονται στα πλαίσια των Μέτρων και Δράσεων ανάπτυξης Αγροτικού Τουρισμού των προγραμμάτων είναι οι ακόλουθες:

Α. Παραδοσιακά ή διατηρητέα κτίρια: Πρόκειται για επισκευή, αποκατάσταση παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων και μετατροπή τους σε τουριστικά καταλύματα, σε εφαρμογή αρχιτεκτονικής μελέτης, που συντάσσεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Π.Δ. 33/79 (ΦΕΚ 10/Α/24.1.79) και την υπ' αριθμ. 532249/27.7.94 (ΦΕΚ 616Β/9.8.94) απόφαση του Γενικού Γραμματέα του ΕΟΤ. Τα ανωτέρω κτίσματα πρέπει να είναι χαρακτηρισμένα ως παραδοσιακά ή διατηρητέα, από τις αρμόδιες κατά τόπους Υπηρεσίες του Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. ή του ΥΠ.Π.Ο.

Β. Ξενοδοχεία κλασσικού τύπου, 5, 4 και 3 αστέρων: Πρόκειται για μορφή ξενοδοχείου που περιλαμβάνει κοινόχρηστους χώρους υποδοχής, παραμονής, εστίασης και αναψυχής πελατών, υπνοδωμάτια, λουτρά και βοηθητικούς χώρους.

Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές που προβλέπονται στο Π.Δ. 43/02 (ΦΕΚ 43/Α/02).

Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 10.

Γ. Ξενοδοχεία τύπου MOTEL 4 και 3 αστέρων: Πρόκειται για ξενοδοχεία που περιλαμβάνουν κοινόχρηστους χώρους υποδοχής, παραμονής, εστίασης και αναψυχής πελατών, υπνοδωμάτια με ιδιαίτερα λουτρά και βοηθητικούς χώρους. Τα ξενοδοχεία τύπου MOTEL ιδρύονται, εφόσον η σχετική χρήση επιτρέπεται από τις κείμενες διατάξεις, είτε εκτός σχεδίου αλλά εντός ΖΟΕ, είτε εκτός σχεδίου, εκτός οικισμών και γενικά εκτός κατοικημένων περιοχών ή στις παρυφές τέτοιων περιοχών, αλλά απαραίτητως επί οδικών αρτηριών μεγάλης κυκλοφορίας που ενώνουν μεγάλα αστικά ή τουριστικά κέντρα και εμφανίζουν σημαντική κίνηση αυτοκινήτων (εθνικό και επαρχιακό δίκτυο). Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στο Π.Δ. 43/02 (ΦΕΚ 43/Α/02).

Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 10.

Δ. Ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων 5, 4 και 3 αστέρων: Πρόκειται για ξενοδοχεία, που διαθέτουν κοινόχρηστους χώρους υποδοχής και παραμονής πελατών, βοηθητικούς χώρους και περιλαμβάνουν διαμερίσματα ενός, δύο ή περισσότερων κύριων χώρων με πλήρες λουτρό και μικρό μαγειρείο. Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες, που προβλέπονται στο Π.Δ. 43/02 (ΦΕΚ 43/Α/02).

Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων ανέρχεται σε 10.

Ε. Τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις και τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες: Οι

τουριστικές επιπλωμένες επαύλεις είναι μονώροφες ή διώροφες μονοκατοικίες ενδιαφέρουσας αρχιτεκτονικής μορφής που έχουν ανεξάρτητη και άμεση εξωτερική προσπέλαση, ιδιωτικότητα και παρουσιάζουν αυτοτέλεια οικοπέδου και κτίσματος, όπου ανήκει αποκλειστικά και ο διαμορφωμένος κήπος.

Οι τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες είναι μεμονωμένες ή σε σειρά ή σε συγκρότημα μονώροφες ή διώροφες κατοικίες, που έχουν αυτοτέλεια λειτουργίας, ανεξάρτητη εξωτερική προσπέλαση και ιδιωτικότητα.

Η ίδρυσή τους γίνεται σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην υπ' αριθμ. 530992/87 (ΦΕΚ 557/Β/87) απόφαση του ΕΟΤ.

Ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός κλινών ανέρχεται σε 10.

ΣΤ. Ενοικιαζόμενα δωμάτια 4 «κλειδιών»: Πρόκειται για ενοικιαζόμενα δωμάτια σε συγκρότημα μέχρι 10 δωματίων που ιδρύονται με βάση τις προδιαγραφές που ορίζονται στο Π.Δ. 337 (ΦΕΚ 281/Α/28.12.2000). Ο μέγιστος δυνατός αριθμός δωματίων είναι 10, ενώ ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 6 με αντίστοιχο αριθμό κλινών 12.

Ζ. Ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα 4 «κλειδιών»: Πρόκειται για ενοικιαζόμενα επιπλωμένα διαμερίσματα σε συγκρότημα μέχρι 20 δωματίων που ιδρύονται με βάση τις προδιαγραφές που ορίζονται στο Π.Δ. 337 (ΦΕΚ 281/Α/28.12.2000). Ο μέγιστος δυνατός αριθμός δωματίων είναι 20, ενώ ο ελάχιστος απαιτούμενος αριθμός δωματίων είναι 6 με αντίστοιχο αριθμό κλινών 12.

Άρθρο 3

Περιορισμοί στη χωροθέτηση και τις τάξεις τουριστικών καταλυμάτων

Η ίδρυση τουριστικών καταλυμάτων του προηγούμενου άρθρου υπόκειται στους ακόλουθους όρους και περιορισμούς:

α. Η μετατροπή χαρακτηρισμένων παραδοσιακών ή διατηρητέων κτισμάτων σε τουριστικά καταλύματα ενισχύεται κατά προτεραιότητα στις περιοχές εφαρμογής των προγραμμάτων χωρίς κανένα επιπλέον περιορισμό.

β. Για όλες τις λοιπές λειτουργικές μορφές καταλυμάτων του άρθρου 2 ισχύουν οι περιορισμοί που προβλέπονται στην υπ' αριθμ. 2647/ΥΠΕΘΟ /538866/ ΕΙΔ135/ ΕΟΤ/19.11.86 (ΦΕΚ 797/86/Β) απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας «Μέτρα για την ελεγχόμενη τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς περιοχών της χώρας. Καθορισμός περιοχών Ελέγχου Τουριστικής Ανάπτυξης», όπως αυτή τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

γ. Σε οικόπεδα ή γήπεδα ευρισκόμενα σε απόσταση μικρότερη των 3 χλμ. από τις ακτές είναι δυνατή η ίδρυση μόνο κυρίων ξενοδοχειακών καταλυμάτων (ξενοδοχεία κλασσικού τύπου, ξενοδοχεία τύπου Motel, ξενοδοχεία τύπου επιπλωμένων διαμερισμάτων), τουριστικών επιπλωμένων επαύλεων, τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών, καθώς και μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων σε καταλύματα.

δ. Σε παραδοσιακούς οικισμούς, εκτός από τη μετατροπή σε κατάλυμα παραδοσιακών ή διατηρητέων κτιρίων, είναι δυνατή η ίδρυση μόνο ξενοδοχείων κλασσικού τύπου και επιπλωμένων διαμερισμάτων, τουριστικών επιπλωμένων επαύλεων και τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών λαμβανομένων υπόψη των περιορισμών του εδαφίου β.

ε. Η κατασκευή ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων και ενοικιαζομένων επιπλωμένων διαμερισμάτων είναι δυνατή, τηρουμένων σωρευτικά και των περιορισμών των εδαφίων β, γ και δ του παρόντος άρθρου, μόνο σε οικόπεδα που βρίσκονται εντός σχεδίου, εντός οικισμών προϋφιστάμενων του 1923 ή εντός οριοθετημένων οικισμών με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων. Τα οικόπεδα αυτά

θα πρέπει επιπλέον να βρίσκονται εκτός των περιοχών, που ορίζονται στην ΚΥΑ των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ 56616/2000 (ΦΕΚ 803/Β/00).

Άρθρο 4

Επέκταση κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

Ενισχύεται η επέκταση κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων που ήδη λειτουργούν νόμιμα με ειδικό σήμα λειτουργίας, εφόσον ανήκουν στις λειτουργικές μορφές και τάξεις του άρθρου 2 της παρούσας και μόνον υπό τους όρους και περιορισμούς του άρθρου 3.

Άρθρο 5

Ποιοτικός εκσυγχρονισμός κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων

1. Ενισχύεται ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός κύριων και μη κύριων ξενοδοχειακών καταλυμάτων, που ήδη λειτουργούν νόμιμα με ειδικό σήμα λειτουργίας, ανεξαρτήτως λειτουργικής μορφής και τάξης.

2. Η χορήγηση της ενίσχυσης είναι δυνατή, εφόσον, με την ολοκλήρωση των σχετικών έργων, εργασιών και προμηθειών, που συνιστούν τον ποιοτικό εκσυγχρονισμό τα καταλύματα κατατάσσονται σε λειτουργικές μορφές και τάξεις του άρθρου 2 της παρούσας και μόνο. Η δυνατότητα μετατροπής της λειτουργικής μορφής και η δυνατότητα κατά τάξη προαγωγής των καταλυμάτων, που δεν συγκαταλέγονται στο άρθρο 2, βεβαιώνεται από την αρμόδια υπηρεσία του ΕΟΤ ή της οικείας Περιφέρειας, η οποία και εγκρίνει την τροποποιητική αρχιτεκτονική μελέτη για τη μετατροπή της λειτουργικής μορφής ή και την προαγωγή κατά τάξη. Η βεβαίωση της εν λόγω δυνατότητας μετατροπής λειτουργικής μορφής ή και προαγωγής κατά τάξη και η έγκριση της τροποποιητικής αρχιτεκτονικής μελέτης, όπου απαιτείται, αποτελούν προϋπόθεση για τη χορήγηση ενίσχυσης των επενδύσεων ποιοτικού εκσυγχρονισμού στα οικεία προγράμματα, εφόσον πρόκειται για καταλύματα, που δεν συγκαταλέγονται στην απαρίθμηση του άρθρου 2 του παρόντος Κεφαλαίου.

Άρθρο 6

Λοιπά καταλύματα και άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις

1. Ενισχύεται η ίδρυση και επέκταση οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων Β' τάξης και άνω, σύμφωνα με τις προδιαγραφές και διαδικασίες που προβλέπονται στην υπ' αριθμ. 530992/87 (ΦΕΚ 557β/87) απόφαση του ΕΟΤ. Επίσης ενισχύεται ο ποιοτικός εκσυγχρονισμός τέτοιων κατασκηνώσεων, που λειτουργούν νόμιμα με ειδικό σήμα λειτουργίας, ανεξάρτητα από τάξη.

Επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων Β' τάξης μπορούν να υλοποιηθούν σε οικόπεδα - γήπεδα, τα οποία βρίσκονται σε απόσταση μεγαλύτερη των 3 χλμ. από ακτές. Τουριστικές κατασκηνώσεις Α' τάξης μπορούν να υλοποιηθούν οπουδήποτε μπορούν να χωροθετηθούν.

2. Λοιπές τουριστικές εγκαταστάσεις που περιγράφονται στην υπ' αριθμ. 530992/87 (ΦΕΚ 557/Β/87) απόφαση του ΕΟΤ υλοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης αυτής και τις λοιπές διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας.

Άρθρο 7

Νόμιμες εγκρίσεις και άδειες

Όλες οι ενισχύσεις των προηγούμενων άρθρων του Κεφαλαίου αυτού χορηγούνται υπό τον όρο ότι έχει προηγηθεί η τήρηση των νόμιμων διαδικασιών και η λήψη των

νομίμων αδειών για την ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό των αντίστοιχων καταλυμάτων και λοιπών εγκαταστάσεων από τους αρμόδιους φορείς.

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Στη χώρα μας υπάρχει πλέον πρότυπο για την πιστοποίηση ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών αγροτουρισμού. Είναι μια σημαντική εξέλιξη μια και η χώρα μας διαθέτει μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων αγροτουρισμού και επειδή λόγω παραμέτρων: φυσικού κάλλους, γεωγραφικών, παραδοσιακών, πολιτιστικών, αρχαιολογικών, παραγωγής αγροτικών προϊόντων, αλλά και των ιδιαιτεροτήτων των ορεινών όγκων και της νησιωτικής περιοχής μας.

Ο αγροτουρισμός πρέπει να γίνει κύρια εναλλακτική μορφή τουρισμού, πιστοποιημένης ποιότητας, ώστε να αποτελέσει πόλο έλξης διεθνούς τουρισμού του είδους αυτού, που έχει ήδη μεγάλο αριθμό και διαρκώς αυξανόμενο και μάλιστα την ίδια στιγμή που έχουμε μείωση των εισερχόμενων τουριστών μαζικού τουρισμού.

Το πρότυπο αυτό που φτιάχτηκε από τον ΕΛΟΤ (Ελληνικό Οργανισμό Τυποποίησης) και πιστοποιείται από την Αγροτουριστική Α.Ε (θυγατρική της ΕΤΑ, εταιρείας του Υπ. Τουρισμού) προβλέπει:

Α) Γενικές απαιτήσεις λειτουργίας των αγροτουριστικών επιχειρήσεων και ειδικά για Νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο λειτουργίας, κτιριοδομικούς και λειτουργικούς όρους, περιβάλλον, τοπικά χαρακτηριστικά, ανθρώπινο δυναμικό, πελάτη, συνέργεια

-άμιλλα

-δικτύωση

-ανταγωνιστικότητα

-καινοτομία.

Β) Γενικά ποιοτικά χαρακτηριστικά των παρεχόμενων υπηρεσιών, όπου η αγροτουριστική επιχείρηση πρέπει να καθορίζει και να τεκμηριώνει την πολιτική της για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των στόχων που θέτει για την ποιότητα των υπηρεσιών, με τη διατύπωση μιας δήλωσης πολιτικής για την ποιότητα αυτών των υπηρεσιών.

Το πρότυπο ακόμη εισάγει ορολογία για τον αγροτουρισμό όσον αφορά τους πελάτες, τον αγροτουρισμό, τον αγροτουριστικό προορισμό, το αγροτουριστικό προϊόν, την αγροτουριστική επιχείρηση, τα αγροτουριστικά καταλύματα, τα πρατήρια /εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων, τα αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής, τα τουριστικά γραφεία: διοργανωτές ή παροχείς προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος,

τα αγροκτήματα, τις επιχειρήσεις παραγωγής και παροχής υπηρεσιών ανάδειξης της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η ελληνική αυτή προδιαγραφή καθιερώνει γενικές απαιτήσεις ποιότητας και έχει στόχο να συμβάλλει:
-στον καθορισμό ενός συστήματος ποιοτικών κριτηρίων που θα πρέπει να πληρούν οι υπηρεσίες φιλοξενίας μιας αγροτουριστικής επιχείρησης προς τους πελάτες αυτής.

-στην προώθηση των τοπικών προϊόντων

-στην ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων μιας περιοχής και στη γνωριμία των πελατών της αγροτουριστικής επιχείρησης με τα στοιχεία αυτά.

-στην γνωριμία των τουριστών

-καταναλωτών με τα οικοσυστήματα κάθε περιοχής στην περιβαλλοντική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση τους για την ενεργό συμμετοχή τους στην προστασία της φύσης.

-στην προσφορά υπηρεσιών φιλοξενίας, που βασίζονται στην αμεσότητα της διαπροσωπικής επικοινωνίας μεταξύ των επιχειρηματιών και των εργαζομένων στην επιχείρηση και των πελατών αυτής.

-στην αναγνώριση του αγροτουρισμού ως ιδιαίτερου ελληνικού τουριστικού προϊόντος, το οποίο παράγει προστιθέμενη αξία στο εθνικό τουριστικό προϊόν

-στην καθιέρωση του αγροτουρισμού ως επιχειρηματικής τουριστικής δραστηριότητας, με ιδιαίτερα αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά, που συμβάλλει στην ορθολογική ανάπτυξη της υπαίθρου.

Από την εφαρμογή αυτής της Ελληνική προδιαγραφής αναμένονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα αποτελέσματα:

-Η αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται από τις αγροτουριστικές επιχειρήσεις

-Η ανάπτυξη συνέργειας, συνεργασίας, άμιλλας και δικτύωσης των αγροτουριστικών επιχειρήσεων για την προώθηση του αγροτουριστικού προϊόντος, σε τοπικό και διεθνές επίπεδο

-Η ανάδειξη και διατήρηση της «ελληνικής φιλοξενίας», ως κυρίαρχο στοιχείο προσδιορισμού των παρεχόμενων υπηρεσιών

Σημειώνουμε εδώ ότι, οι απαιτήσεις που καθορίζονται σε αυτήν την ελληνική προδιαγραφή είναι τέτοιες, ώστε κάθε αγροτουριστική επιχείρηση, ανεξάρτητα από το μέγεθός της και την σύνθεση των υπηρεσιών που παρέχει, να μπορεί να τις πληρεί και να αποκομίσει όφελος από την εφαρμογή της.

Για να επιτευχθούν τα ανωτέρω, με βάση αυτήν την ελληνική προδιαγραφή πρέπει να υπάρξει:

-Εκπαίδευση των επιχειρηματιών και των εργαζομένων στις αγροτουριστικές επιχειρήσεις

-Πιστοποίηση της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της παρούσας Ελληνικής Προδιαγραφής.

-Καθιέρωση ενός Σήματος Ποιότητας Αγροτουρισμού, το οποίο παράλληλα με τη συνέργεια, συνεργασία και δικτύωση των αγροτουριστικών επιχειρήσεων, θα αποτελέσει το διακριτό συγκριτικό πλεονέκτημα στην προώθηση του αγροτουριστικού προϊόντος, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Συμπληρωματικά ως προς τις γενικές απαιτήσεις για τις αγροτουριστικές επιχειρήσεις, που καθορίζονται στην προδιαγραφή, είναι δυνατόν να καθοριστούν και ειδικές απαιτήσεις, με κριτήρια:

-Τη γεωγραφική εξειδίκευση περιοχών με ομοιογενή ή /και κοινά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά (π.χ. οροσειρές, συγκρότημα νησιών, ειδικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, κοινά πολιτισμικά στοιχεία),

-την θεματική εξειδίκευση δραστηριοτήτων του αγροτουρισμού (π.χ. εκπαίδευση επισκεπτών, πολιτιστικές εκδηλώσεις, ιπποτουρισμός, κέντρα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, επιχειρήσεις διοργάνωσης οικοτουριστικών προγραμμάτων, ράφτινγκ, αναρρίχηση, ποδήλατο κ.λπ)

-την εξειδίκευση γενικών απαιτήσεων (π.χ. εξειδικευμένες υποδομές, υπηρεσίες, συνέργεια, άμιλλα).

Καταληκτικά συμπεραίνουμε ότι δίνεται μια μεγάλη ευκαιρία πλέον για τις αγροτουριστικές επιχειρήσεις του τόπου μας να πιστοποιήσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους και να καθιερωθεί διεθνώς ο αγροτουρισμός ως αναγνωρισμένη εναλλακτική μορφή τουρισμού της Ελλάδας με στόχο εισροή νέων τουριστών και εν τέλει εσόδων για τις επιχειρήσεις του είδους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

3.1 Ο ρόλος της γυναίκας στην αγροτική οικονομία και η γυναικεία αγροτουριστική επιχειρηματικότητα

Η ενθάρρυνση της γυναικείας επιχειρηματικότητας αποτελεί τη συνισταμένη πολιτικών που στοχεύουν αφενός στην καταπολέμηση της ανεργίας και αφετέρου στην προώθηση των συνθηκών ισότητας μεταξύ των φύλων.

Στον αγροτικό χώρο, η δημιουργία μικρών επιχειρήσεων από πλευράς των γυναικών παράπλευρα ή και ανεξάρτητα από την οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση, χαρακτηρίζει την τροχιά μετάβασης της γυναίκας του αγροτικού νοικοκυριού, από τον ανεπίσημο ρόλο του συμβοηθούστος και μη αμειβόμενου μέλους της οικογενειακής εκμετάλλευσης στο νέο οικονομικό ρόλο ως επιχειρηματία σε μικρής κλίμακας επιχειρηματική μονάδα ατομικού ή και συλλογικού χαρακτήρα. Ο γυναικείος συνεταιρισμός συνιστά μια συλλογικού χαρακτήρα μορφή επιχείρησης.

Η ανάπτυξη των γυναικείων συνεταιρισμών χρονολογείται από τη δεκαετία του 1950, χωρίς να καταφέρουν οι πρώτοι εκείνοι συνεταιρισμοί να κάνουν αισθητή την παρουσία τους ως οικονομικές μονάδες στον ελληνικό χώρο. Παρουσιάζουν όμως μια ιδιαίτερη δυναμική την τελευταία εικοσαετία, ως αποτέλεσμα της επικέντρωσης της πολιτικής σε ζητήματα ισότητας των φύλων και σε στόχους αξιοποίησης της γυναικείας εργατικής δύναμης της υπαίθρου, στα πλαίσια του ευρύτερου στόχου της ενδογενούς ανάπτυξης. Σήμερα είναι περίπου 110, διασκορπισμένοι σε όλη την ελληνική ύπαιθρο.

Η ίδρυση των γυναικείων συνεταιρισμών υποστηρίχτηκε, υπό τη μορφή της εμπύχωσης, της συμβουλευτικής, της επαγγελματικής κατάρτισης και σε ορισμένες περιπτώσεις και της οικονομικής στήριξης, από πολλούς φορείς της Πολιτείας, όπως την Γ.Γ.Ι., το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, την ΠΑΣΕΓΕΣ, την ΑΤΕ, τον ΕΟΜΜΕΧ, αλλά και τοπικούς φορείς. Η οργάνωση και λειτουργία της μεγάλης πλειονότητας βασίζεται στο νόμο περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Λίγοι διέπονται από το καθεστώς των αστικών συνεταιρισμών. Τη μεγάλη πλειονότητα αποτελούν οι αγροβιοτεχνικοί-οικοτεχνικοί, οι οποίοι αξιοποιούν είτε τοπικά γεωργικά προϊόντα, τα οποία μεταποιούν σε προϊόντα της τοπικής

γαστρονομίας είτε παράγουν χειροτεχνήματα και είδη λαϊκής τέχνης ή ασχολούνται με τη συλλογή, αποξήρανση και εμπόριο αρωματικών φυτών και βοτάνων. Μια αναδυόμενη κατηγορία συνεταιρισμών είναι εκείνοι που ασχολούνται με την εφοδιαστική (το κέτερινγκ).

Από θεωρητικής πλευράς οι γυναικείοι συνεταιρισμοί μπορούν να αποτελέσουν αναπτυξιακά κύτταρα στην ύπαιθρο, με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές συμβολές στο ατομικό επίπεδο των συνεταιρισμένων γυναικών, στο οικογενειακό και το τοπικό επίπεδο. Αποτελούν μορφές ευέλικτης απασχόλησης συμβατές με τους περιορισμούς που οι γυναίκες αντιμετωπίζουν στο να συμφιλιώσουν τις οικογενειακές φροντίδες με τις εργασιακές υποχρεώσεις, προσφέρουν προσωπικό εισόδημα και συμπληρωματικό εισόδημα στο νοικοκυριό, προάγουν την ανάπτυξη συλλογικής ταυτότητας των γυναικών, τη δημιουργικότητα και την αυτοπεποίθηση. Συμβάλλουν επίσης στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, στη διατήρηση και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς, στηρίζουν τον κοινωνικό ιστό της τοπικής κοινωνίας και καλλιεργούν συνθήκες συγκράτησης του πληθυσμού στις εστίες του.

Όμως οι περισσότεροι αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα λειτουργίας, δεν καταφέρνουν να αποτελέσουν αξιόλογη εναλλακτική απασχόλησης και επομένως δεν καταφέρνουν να εκπληρώσουν τον αναπτυξιακό τους ρόλο. Από τα προβλήματα επισημαίνονται εκείνα της οργάνωσης και διαχείρισης της επιχείρησης, της προώθησης των προϊόντων στην αγορά, της δυσχέρειας στη χρήση τεχνικών διαφήμισης των προϊόντων και υπηρεσιών τους, του χαμηλού συνεταιριστικού κεφαλαίου και της επιφυλακτικότητας των συνεταιρισμένων γυναικών να προβαίνουν στον εξωτερικό δανεισμό. Για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά οι γυναικείες συνεταιριστικές επιχειρήσεις απαιτείται η προώθηση και ενδυνάμωση διαδικασιών συμμετοχικότητας και συνεργασίας των γυναικείων συνεταιρισμών μεταξύ τους και δικτύωσης στο πλέγμα των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης του χώρου όπου λειτουργούν.

Στην ιστορική και διαχρονική πορεία η γυναίκα αποτέλεσε συμπληρωματικό στοιχείο σε όλες τις εκφάνσεις της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Είναι γεγονός ότι παρά τις συνεχείς δράσεις και κοινωνικές διεργασίες, υπάρχει μεγάλη υστέρηση στον τομέα της παραγωγικής διαδικασίας, όπου η γυναίκα ακόμα και σήμερα δεν απολαμβάνει στην πράξη την ισοτιμία.

Τα φαινόμενα υστέρησης είναι ακόμα μεγαλύτερα στην περιφέρεια και ιδιαίτερα στην αγροτική οικονομία, όπου η κρίση του αγροτικού εισοδήματος περιθωριοποιεί τις γυναίκες στον παραδοσιακό τους ρόλο.

Τελευταία, όμως, νέες τάσεις ως προς την συμβολική αξία τους αγροτικού χώρου και της χρήσης των φυσικών και ανθρώπινων πόρων μετασχηματίζουν τις λειτουργίες του προς πεδία ευρύτερα εκείνων της παραγωγής τροφίμων.

Το πλαίσιο για επιχειρηματική δραστηριότητα των γυναικών, επιχειρεί να προσδιορίσει την ταυτότητά τους ως δρώντων υποκειμένων στον αγροτικό χώρο, έξω από την σκιά του άνδρα-αρχηγού της γεωργικής εκμετάλλευσης και τον επαγγελματικά ανώνυμο χώρο της οικιακής οικονομίας.

Οι Γυναικείοι Συνεταιρισμοί αποτελούν την μορφή επιχειρηματικότητας, που εκτιμήθηκε σαν καλό εργαλείο κινητοποίησης των γυναικών της υπαίθρου να «επιχειρήσουν» και υποστηρίχθηκε η σύστασή τους από διάφορους δημόσιους και τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς, όπως:

- Το «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης-Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΟΠΑΑΧ)

- Το «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας (Leader Plus)

- Και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΣΕΠ) των 13 Περιφερειών της χώρας.

Στην προοπτική όμως της δημιουργίας επιχείρησης από την Γυναίκα της υπαίθρου, έχουμε έναν σημαντικό αριθμό παραγόντων που δρουν ανασταλτικά. Τα στερεότυπα των ρόλων θέτουν σημαντικά συμβολικά και αντικειμενικά εμπόδια.

Έτσι, μειώνεται η πιθανότητα εκδήλωσης δράσεων της οικονομικής ιδιότητας του πολίτη από την πλευρά των γυναικών. Χαρακτηριστικά, η αξιολόγηση της Leader επισημαίνει την πολλή χαμηλή συμμετοχή των Γυναικών στην διαβούλευση των τοπικών προγραμμάτων.

Πρέπει επομένως να δοθεί:

·Περισσότερη προσοχή στην ενίσχυση της παρουσίας των Γυναικών στα όργανα λήψης των αποφάσεων.

Ειδικότερα:

Θα πρέπει να εφαρμοστούν μέτρα που θα στοχεύουν στις εξής κατευθύνσεις:

1. Διευκόλυνση του συμβιβασμού των οικογενειακών και εργασιακών υποχρεώσεων των Γυναικών.

Αυτό απαιτεί:

-Αύξηση των προνοιακών υπηρεσιών για την παροχή φροντίδας σε παιδιά, ηλικιωμένα άτομα

-προβολή μέσω των ΜΜΕ παραδειγμάτων καλών πρακτικών Γυναικείας επιχειρηματικότητας

-Ανάληψη δημοσίων ενεργειών ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για τον επαναπροσδιορισμό των ρόλων των φύλων σε πιο ισόρροπη βάση σε σχέση με τον καταμερισμό των οικογενειακών και οικιακών υποχρεώσεων

2. Κατεύθυνση ενίσχυσης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και επιχειρησιακής ικανότητας των Γυναικών.

Ειδικότερα για τους γυναικείους Συνεταιρισμούς:

-Δημιουργία ενός συστήματος διανομής-διάθεσης των προϊόντων των Συνεταιρισμών (π.χ. οργάνωση εκθετηρίων-πρατηρίων σε μεγάλες πόλεις)

- Ένταξη των Γυναικείων Συνεταιρισμών ως εταίρων σε αναπτυξιακά προγράμματα

- Φορολογικές ελαφρύνσεις ή και απαλλαγές για τα πρώτα 5 χρόνια

- Ανάπτυξη δομών διευκόλυνσης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση χαμηλού κόστους.

Τα τελευταία χρόνια η στροφή των καταναλωτών προς εναλλακτικές μορφές τουρισμού αφ' ενός και προς τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα αφ' ετέρου έδωσαν στον αγροτικό πληθυσμό τη δυνατότητα να αναπτύξει επιχειρηματικές δραστηριότητες στους τομείς αυτούς.

Η κρίση του γεωργικού τομέα και η γενικότερη οικονομική κρίση και ανεργία ωθεί τις γυναίκες της υπαίθρου να αναλάβουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό, δεδομένου ότι οι συγκεκριμένες δραστηριότητες προσάδουν με τις «παραδοσιακές» γυναικείες ασχολίες. Η θέσπιση κοινοτικών και εθνικών προγραμμάτων επιδότησης τέτοιων πρωτοβουλιών υπήρξε καταλυτική για την κινητοποίηση των γυναικών προς αυτή την κατεύθυνση.

Η γυναικεία επιχειρηματικότητα στον αγροτουρισμό εκφράστηκε στην ελληνική ύπαιθρο με δύο μορφές: με τη μορφή των ιδιωτικών επιχειρήσεων και με τη μορφή των συνεταιριστικών.

Η απασχόληση και στις δύο μορφές επιχειρήσεων χαρακτηρίζεται από το μικρό αριθμό θέσεων εργασίας που προσφέρουν. Οι περισσότερες ιδιωτικές επιχειρήσεις απασχολούν ένα έως δύο άτομα. Οι συνεταιριστικές απασχολούν μεγαλύτερο αριθμό, οι περισσότερες έως δέκα, αλλά στην περίπτωση αυτή πρόκειται για υποαπασχόληση, δεδομένου ότι ένα μέρος των γυναικών αυτών απασχολείται παράλληλα και στην οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση.

Επακόλουθο όλων αυτών των λειτουργιών και συμπεριφορών είναι ότι οι γυναικείες επιχειρήσεις στην ύπαιθρο δεν είναι δυναμικές και οι περισσότερες δεν μπορούν να εξασφαλίσουν σημαντικά εισοδήματα στις ιδιοκτήτριές τους. Ωστόσο οι

ιδιωτικές επιχειρήσεις εξασφαλίζουν υψηλότερα εισοδήματα από τις συνεταιριστικές.

Οι περισσότερες ιδιωτικές επιχειρήσεις εξασφαλίζουν εισοδήματα υψηλότερα του μισθού του ανειδίκευτου εργάτη, ενώ οι περισσότεροι συνεταιρισμοί εξασφαλίζουν εισοδήματα χαμηλότερα του μισθού του ανειδίκευτου εργάτη, τα οποία έχουν το χαρακτήρα ενός απλού συμπληρωματικού οικογενειακού εισοδήματος.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, μπορούμε να κάνουμε μια τυπολογία της γυναικείας επιχειρηματικότητας στον αγροτουρισμό στην Ελλάδα ξεχωρίζοντας δύο βασικούς τύπους επιχειρήσεων, οι οποίες εκφράζουν δύο βασικούς τύπους γυναικών της ελληνικής υπαίθρου.

Από τη μία πλευρά είναι η γυναίκα που δεν είναι πολύ νέα, ούτε πολύ μορφωμένη, είναι ανασφαλής και διστακτική και δεν μπορεί να διαθέσει ούτε σημαντικά κεφάλαια, αλλά ούτε και πολύ χρόνο στην επιχείρησή της, λόγω των υποχρεώσεών της στην οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση.

Η γυναίκα αυτή επιλέγει τη συλλογική μορφή επιχειρηματικότητας και δημιουργεί επιχείρηση στηριζόμενη στις γνώσεις της που προέρχονται από την οικογενειακή παράδοση, προτιμά να ασχοληθεί με ένα τομέα που ξέρει πολύ καλά, όπως είναι η παρασκευή παραδοσιακών προϊόντων και οικοτεχνίας, είναι διστακτική και επιφυλακτική απέναντι σε χρηματοδοτικούς οργανισμούς και νέες επενδύσεις, δημιουργεί μια επιχείρηση που δεν είναι πολύ δυναμική, η οποία της εξασφαλίζει χαμηλά εισοδήματα.

Από την άλλη πλευρά είναι η γυναίκα που είναι σχετικά νεότερη, πιο μορφωμένη και έχει μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση. Η γυναίκα αυτή επιλέγει περισσότερο την ιδιωτική μορφή της επιχείρησης (κυρίως την ατομική), προσανατολίζεται κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, τομέας που απαιτεί υψηλότερα κεφάλαια, περισσότερες γνώσεις και ικανότητες, έχει καλή σχέση με τους φορείς επιδότησης, αλλά και με τους χρηματοδοτικούς οργανισμούς, αξιοποιεί τα προγράμματα, και είναι πιο τολμηρή στις επενδύσεις.

Η γυναίκα αυτή δημιουργεί μια επιχείρηση, η οποία μπορεί να μην είναι πολύ

δυναμική, είναι όμως δυναμικότερη από τη συνεταιριστική και της εξασφαλίζει σημαντικότερα εισοδήματα.

Σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι η μορφή του συνεταιρισμού προσιδιάζει περισσότερο στα χαρακτηριστικά και τη νοοτροπία της ελληνίδας αγρότισσας, ενώ η μορφή της ιδιωτικής επιχείρησης, χωρίς να είναι πολύ μακριά από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, εκφράζει περισσότερο τα πιο νέα ή/και πιο δυναμικά στοιχεία του γυναικείου πληθυσμού της υπαίθρου.

Η παραπάνω τυπολογία φανερώνει ότι επιχειρηματικότητα στον αγροτουρισμό μπορεί να εκδηλωθεί από όλες τις κατηγορίες των γυναικών της υπαίθρου. Δεν αφορά δηλαδή συγκεκριμένα κομμάτια του γυναικείου πληθυσμού της υπαίθρου με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, αλλά σχεδόν το σύνολο με ετερόκλητα χαρακτηριστικά. Θα μπορούσε δε να αποτελέσει οδηγό για τη χάραξη πολιτικών για την ενεργοποίηση των γυναικών του αγροτικού πληθυσμού προς την κατεύθυνση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στον αγροτουρισμό.

3.2 Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα και οι δραστηριότητές τους

Οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί προωθήθηκαν ιδιαίτερα στην Ελλάδα από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Αρχικά στηρίχθηκαν στη Γενική Γραμματεία Ισότητας και κατά τα τέλη της δεκαετίας του 1990 από κοινοτικά προγράμματα, γεγονός που δικαιολογεί την έκρηξη στη σύσταση συνεταιρισμών αυτού του είδους.

Αναπτύχθηκαν τόσο σε περιοχές με παράδοση στον τουρισμό όσο και σε περιοχές απομονωμένες. Σήμερα είναι περίπου 100 και παρατηρείται μια συγκέντρωσή τους στη βόρεια κυρίως Ελλάδα και τα νησιά του Αιγαίου. Η οργάνωση και διοίκηση αυτού του είδους των επιχειρήσεων περιλαμβάνει ορισμένες βασικές αρχές, οι οποίες αν ακολουθηθούν μπορούν να επιλύσουν ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί σήμερα.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα έγιναν σημαντικές προσπάθειες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, ως μοχλό για την τοπική ανάπτυξη. Μια από τις πιο αντιπροσωπευτικές και ενδιαφέρουσες μορφές λειτουργίας και ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη χώρα μας είναι οι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι αποτελούν πρωτοτυπία για τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Στα πλαίσια της ενδογενούς ανάπτυξης, καθώς η κινητοποίηση των τοπικών πλουτοπαραγωγικών πηγών αναδεικνύεται ως κύριος στόχος της περιφερειακής ανάπτυξης, η γυναίκα αποκτά ιδιαίτερο ρόλο στο σχεδιασμό των πολιτικών, επειδή αποτελεί μια σημαντική πηγή εργατικού δυναμικού σε εφεδρεία, με ιδιαίτερες ικανότητες στην ανάδειξη και κινητοποίηση ενδογενών πηγών πλούτου και στην υποστήριξη της ετερογένειας των αγροτικών περιοχών. Έτσι, νέες εργασιακές ευκαιρίες αναδεικνύονται για τις γυναίκες της υπαίθρου σε διάφορους τομείς είτε άμεσα είτε έμμεσα συνδεδεμένους με το γεωργικό τομέα. Μεταξύ αυτών είναι και ο αγροτουρισμός, καθώς επίσης και ο τομέας της παρασκευής παραδοσιακών προϊόντων και ειδών της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο τομέας της παρασκευής μεταποιημένων προϊόντων της εκμετάλλευσης και η κατασκευή ειδών λαϊκής τέχνης βρίσκεται σε άμεση σχέση με τον αγροτουρισμό, αφού ο αγροτουρισμός ανοίγει ένα κύκλωμα αγοράς που διευκολύνει τη διοχέτευση των προϊόντων αυτών.

Οι παραπάνω δραστηριότητες αποτελούν μια σημαντική επαγγελματική διέξοδο για τις γυναίκες της υπαίθρου, δεδομένου ότι ο εκσυγχρονισμός της γεωργικής παραγωγής και η αναδιάταξη των εργασιακών σχέσεων στη γεωργία προκάλεσαν τη συρρίκνωση του εύρους των παραδοσιακών εργασιών με αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση του ρόλου της γυναίκας στον τομέα της παραγωγής και την απώλεια της επαγγελματικής της ταυτότητας.

Η ιστορία των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην Ελλάδα ξεκινάει στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Η ευαισθητοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ζητήματα ισότητας των δύο φύλων γενικότερα, στην Ελλάδα αξιοποιήθηκε κατά κύριο λόγο από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας (ΓΓΙ). Η νεοσύστατη αυτή Υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, σε ό,τι αφορά την υπαίθρο, κατέβαλε προσπάθειες ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των γυναικών μέσω πρωτοβουλιών επαγγελματικής κατάρτισης, με σκοπό τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων. Παράλληλα, ο κορεσμός από το υπάρχον τουριστικό πρότυπο του

μαζικού τουρισμού, η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τις φυσικές ομορφιές των μεσογειακών χωρών της Κοινότητας, κατέστησαν από τότε τον αγροτουρισμό ως τομέα με τις πιο ευοίωνες προοπτικές για την ανάπτυξη εξωγεωργικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο των συνθηκών αυτών συστάθηκαν με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας οι πρώτοι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στη χώρα το 1984.

Πρωταρχικός στόχος της ΓΓΙ ήταν να αποκτήσουν οι συνεταιρισμένες γυναίκες οικονομική και κοινωνική αυτοδυναμία. Ειδικότερα, η πρωτοβουλία της για τη σύσταση αποκλειστικά γυναικείων συνεταιρισμών στηρίχθηκε στις εξής διαπιστώσεις:

- Η συμμετοχή των γυναικών της υπαίθρου στους θεσμούς της κοινωνικής οικονομίας (συνεταιρισμοί, σύλλογοι κλπ) είναι περιορισμένη.
- Οι γυναίκες συμμετέχουν ευκολότερα σε γυναικείους συνεταιρισμούς από ότι σε μεικτούς.
- Οι γυναίκες στερούνται προσωπικού εισοδήματος, παρά το γεγονός ότι συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες σε μεγάλο βαθμό.

Στη συνέχεια, κυρίως από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, πολλοί κρατικοί φορείς (Υπουργείο Γεωργίας, ΠΑΣΕΓΕΣ, ΑΤΕ, κλπ), αλλά και ιδιωτικοί, αξιοποίησαν τα κοινοτικά προγράμματα για την κινητοποίηση και ενθάρρυνση του γυναικείου πληθυσμού της υπαίθρου με σκοπό τη σύσταση συνεταιρισμών τόσο αμιγώς αγροτουριστικών, όσο και αγροβιοτεχνικών, ειδικευμένων στη φιλοξενία ή την παραγωγή μιας μεγάλης ποικιλίας παραδοσιακών πολιτισμικών προϊόντων.

Και στις δύο περιπτώσεις (τόσο της ΓΓΙ κατά τη δεκαετία του '80, όσο και των άλλων φορέων στη συνέχεια) η επιλογή της κινητοποίησης των γυναικών μέσω συνεταιρισμών ήταν εύστοχη, διότι για την κάθε γυναίκα ξεχωριστά η συμμετοχή σε συνεταιρισμό, σε σχέση με τη σύσταση ατομικής επιχείρησης, σημαίνει μικρότερο μερίδιο ευθύνης, μικρότερη επένδυση και άρα λιγότερο οικονομικό και προσωπικό ρίσκο. Επομένως ευκολότερη κινητοποίηση.

Ωστόσο, η εμπειρία απέδειξε ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη λειτουργία των συνεταιρισμών, διότι:

- δεν έχουν εμπειρία σε αυτές τις μορφές οργάνωσης
- δεν έχουν εμπειρία σε θέματα οργάνωσης και διοίκησης μιας επιχείρησης
- δεν έχουν εμπειρία σε θέματα διαχείρισης μιας επιχείρησης

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, οι πρώτοι συνεταιρισμοί (1984-87) συστάθηκαν με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Παρατηρείται μια στασιμότητα από το 1987 έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Στη συνέχεια, από το 1999 και για τα τρία επόμενα χρόνια παρατηρείται μια έξαρση στη σύσταση νέων συνεταιρισμών, η οποία οφείλεται κατά κύριο λόγο σε κοινοτικά προγράμματα επιδοτήσεων, που αφορούν τόσο την κατάρτιση, όσο και την επιδότηση επενδυτικών δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών. Επίσης θεσπίζονται και εθνικά προγράμματα, τα οποία επιδοτούν νέους επιχειρηματίες (μέσω ΟΑΕΔ). Οπωσδήποτε όμως οφείλεται και στη διάχυση στο γυναικείο αγροτικό πληθυσμό των ωφελειών που προκύπτουν από τη σύσταση συνεταιρισμών με δραστηριότητες στον αγροτουρισμό και την αγροβιοτεχνία.

1984: Ο πρώτος συνεταιρισμός (στην Πέτρα της Λέσβου)

1985: 6 συνεταιρισμοί

1986: 2 συνεταιρισμοί

1987: 1 συνεταιρισμός

1999-2001: 41 συνεταιρισμοί

2001-2002: 28 συνεταιρισμοί

Σύνολο: 99 συνεταιρισμοί

Τα τελευταία χρόνια, σημαντικό ρόλο για την κατάρτιση των γυναικών και την αξιοποίηση των κοινοτικών κονδυλίων έπαιξαν οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, που υπάρχουν σε κάθε νομό της χώρας, και οι οποίες συστάθηκαν με σκοπό τη διαχείριση του κοινοτικού προγράμματος LEADER. Παράλληλα όμως και άλλοι φορείς, όπως η ΠΑΣΕΓΕΣ, ο ΕΟΜΜΕΧ, η ΑΤΕ, ο ΟΑΕΔ, καθώς και τοπικοί φορείς, όπως Περιφέρειες, Νομαρχίες, Δήμοι, Συνεταιρισμοί κλπ συνέβαλαν στην προώθηση των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών και του αγροτουρισμού γενικότερα.

Η γεωγραφική κατανομή των 99 συνεταιρισμών που υπάρχουν επίσημα στη χώρα σήμερα (στοιχεία του 2002) είναι η εξής:

Μακεδονία: 19

Θεσσαλία: 16

Αιγαίο: 15

Κρήτη: 12

Θράκη: 11

Ήπειρος: 10

Στερεά-Εύβ. 10

Πελοπόν.: 2

99

Η μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στους νομούς Μαγνησίας (10), Λέσβου (10) και Έβρου (8). Σε 16 νομούς δεν έχει συσταθεί κανένας συνεταιρισμός.

Ένα σημαντικό εμπόδιο για τη σύσταση συνεταιρισμών μέχρι το 2000 ήταν ο νόμος περί συνεταιρισμών (ο οποίος ίσχυε από το 1985), σύμφωνα με τον οποίο ο ελάχιστος αριθμός μελών ήταν τα 20 μέλη. Ωστόσο, σε πολλές αγροτικές περιοχές είναι δύσκολο να συγκεντρωθεί αυτός ο αριθμός, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή

η σύσταση συνεταιρισμού. Ο νέος νόμος επιτρέπει ως κατώτερο αριθμό μελών τα 7 μέλη, γεγονός που αναμένεται να ευνοήσει τη σύσταση πολλών νέων συνεταιρισμών.

Από τους 99 συνεταιρισμούς οι 17 είναι νεοσύστατοι και δεν έχουν καθορίσει ακόμα πλήρως τις δραστηριότητές τους.

Οι δραστηριότητες των υπόλοιπων 82 είναι οι εξής:

41: παραδοσιακά προϊόντα διατροφής

16: χειροτεχνία, οικοτεχνία

11: καταλύματα

6 : παραδοσιακές στολές

8 : διάφορα (αγγεία, ανθοκομία κλπ)

Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία που παρατίθενται πιο πάνω, μια μικρή μόνο μειοψηφία των συνεταιρισμών είναι καθαρά αγροτουριστικοί, δηλαδή διαθέτουν καταλύματα και υποδέχονται τουρίστες, ενώ η μεγάλη πλειοψηφία είναι αγροβιοτεχνικοί, δηλαδή παρασκευάζουν προϊόντα. Τα προϊόντα αυτά είναι τοπικά παραδοσιακά και για τους περισσότερους συνεταιρισμούς είναι προϊόντα διατροφής, όπως γλυκά του κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, κλπ. Οι περισσότεροι διαθέτουν εργαστήριο όπου παρασκευάζουν ή κατασκευάζουν τα προϊόντα τους.

Η επιτυχία των συνεταιρισμών συνίσταται στο ότι βασίζονται στην ιδιαιτερότητα των προϊόντων τους. Στοιχεία αυτής της ιδιαιτερότητας είναι η τοπικότητα, δηλαδή ότι είναι χαρακτηριστικά κάποιας συγκεκριμένης περιοχής, και η παραδοσιακότητα, ότι δηλαδή παρασκευάζονται με παραδοσιακό τρόπο (π.χ. χωρίς συντηρητικά). Το στοιχείο της ιδιαιτερότητας πρέπει να διαφυλαχθεί ιδιαίτερα, διότι είναι το μόνο συγκριτικό πλεονέκτημα των προϊόντων των συνεταιρισμών και είναι το μόνο που μπορεί να δικαιολογήσει την ενδεχόμενη υψηλότερη τιμή των προϊόντων αυτών σε σχέση με τα αντίστοιχα βιομηχανοποιημένα.

Η εμπορία των προϊόντων των συνεταιρισμών γίνεται κατά κύριο λόγο στο χώρο τους, όπου οι περισσότεροι διαθέτουν εκθετήριο. Αρκετοί όμως αναζητούν νέες αγορές και καταφέρνουν να διοχτεύσουν τα προϊόντα τους σε κοντινά αστικά κέντρα, όπως σε καταστήματα υγιεινής διατροφής.

Έρευνες αποδεικνύουν ότι οι γυναικείοι συνεταιρισμοί αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα κατά τη λειτουργία τους. Τα προβλήματα αυτά είναι:

- προβλήματα κατά την παραγωγή
- προβλήματα μάρκετινγκ
- προβλήματα οργάνωσης και διοίκησης
- διαπροσωπικές συγκρούσεις που δημιουργούν προβλήματα διαχείρισης

Τα προβλήματα αυτά προκύπτουν από το γεγονός ότι οι γυναίκες – μέλη των συνεταιρισμών στην πλειοψηφία τους δεν έχουν γνώσεις και εμπειρία σε θέματα λειτουργίας μιας επιχείρησης και ούτε έχουν τη δυνατότητα οι συνεταιρισμοί να προσλάβουν το κατάλληλο προσωπικό. Οι διάφοροι φορείς που στήριζαν πολύ την κινητοποίηση των γυναικών με σκοπό τη σύσταση των συνεταιρισμών, είχαν ως σημαντικότερο κίνητρο τη λογική της απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων. Η πραγματικότητα όμως απέδειξε ότι αυτού του είδους οι συνεταιρισμοί έχουν ανάγκη από σημαντική βοήθεια στη συνέχεια, μετά τη σύστασή τους, όχι τόσο οικονομική, όσο συμβουλευτική.

Η οργάνωση και η διοίκηση των συνεταιρισμών είναι καθοριστικοί παράγοντες για την καλή λειτουργία και επιτυχία τους.

Βασικά στάδια της οργάνωσης είναι τα εξής:

1. καθορισμός του έργου που πρέπει να εκτελεστεί: **«σκοπός της ομάδας»**
2. ποιος θα αναλάβει και θα εκτελέσει το έργο: **«καταμερισμός εργασιών»**
3. αριθμός ατόμων που θα εκτελέσουν το έργο: **«στελέχωση»**

Ωστόσο, θα πρέπει πάντα να ισχύουν οι εξής αρχές:

- Η δομή της οργάνωσης πρέπει να είναι ελαστική

- Κάθε φορά που χρειάζονται αλλαγές ενημερώνονται όλα τα μέλη και οι αποφάσεις είναι κοινές

- Ο κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση

Είναι η ομαδοποίηση δραστηριοτήτων με το ίδιο ή συγγενές αντικείμενο. Δεν υπάρχει κανόνας, η κάθε επιχείρηση κάνει τη δική της τμηματοποίηση, ανάλογα με τις δραστηριότητές της, τις ανάγκες της, το ανθρώπινο δυναμικό της κλπ.

Υπάρχουν οι εξής γενικές μορφές τμηματοποίησης:

- Βάσει των λειτουργιών (τμήμα παραγωγής, τμήμα μάρκετινγκ κλπ)

- Βάσει των σταδίων (παραγωγή, συσκευασία, αμπαλάρισμα κλπ)

- Βάσει των προϊόντων

- Βάσει των πελατών

- Βάσει των περιοχών

Κατά την ανάθεση δραστηριοτήτων πρέπει να καθορίζονται τα άτομα που θα εκτελούν κάθε δραστηριότητα, καθώς και η υπεύθυνη για κάθε τομέα. Δεν είναι λειτουργικό «να κάνουν όλες όλα». Μπορεί να γίνονται αλλαγές, όμως κάθε φορά πρέπει να καθορίζονται τα άτομα ανά δραστηριότητα.

Η εκλογή της προέδρου του συνεταιρισμού γίνεται μέσα από τη γενική συνέλευση των μελών του, όπου με ψηφοφορία εκλέγεται ένα μέλος του, ενώ ταυτόχρονα εκλέγεται και το διοικητικό συμβούλιο, σύμφωνα με τη νομοθεσία που διέπει τους συνεταιρισμούς. Θα πρέπει να εκλέγεται άτομο με ηγετικές και οργανωτικές ικανότητες, άτομο κοινής αποδοχής, πέρα από φιλίες και συγγένειες.

Οι πολύ σημαντικές αποφάσεις που αφορούν θέματα επενδύσεων, οργάνωσης, καταστατικού, προγραμματισμού κλπ λαμβάνονται από τη γενική συνέλευση των μελών. Αποφάσεις που αφορούν θέματα λιγότερο σημαντικά καλό θα είναι να λαμβάνονται από τις υπεύθυνες κάθε τομέα, διότι στην αντίθετη περίπτωση, η σύγκλιση δηλαδή της γενικής συνέλευσης για τη λήψη επί μέρους αποφάσεων, πιθανόν να δημιουργήσει προβλήματα καθυστερήσεων.

3.3 Η περίπτωση του Γυναικείου Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού “Εκάβη”

Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας ενός γυναικείου αγροτουριστικού συνεταιρισμού, να καταγραφεί η υφιστάμενη κατάσταση και η διερεύνηση των κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών του και να εντοπιστούν τα βασικότερα προβλήματα εσωτερικά και εξωτερικά που αντιμετωπίζει, οι σχέσεις του με νέα αντικείμενα και κατά πόσο ωφελεί την τοπική κοινωνία και πως προβάλλονται οι ωφέλειες αυτές.

Για την επίτευξη του σκοπού αυτού πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου, που αφορούσε τόσο τα νομικά πρόσωπα του συνεταιρισμού όσο και τα μέλη. Στο επίπεδο των νομικών προσώπων, η έρευνα βασίστηκε σε δομημένο ερωτηματολόγιο, που συμπλήρωσε ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός η επιλογή του οποίου έγινε τυχαία. Η συμπλήρωση του εν λόγω ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκε κατά τον μήνα Ιούλιο του 2009.

Το ερωτηματολόγιο των μελών περιλάμβανε 26 ερωτήσεις και παρατίθεται στο Παράρτημα της εργασίας μας συμπληρωμένο. Ο αριθμός των μελών είναι 20 και τα μέλη είναι όλα ενεργά. Το ενδιαφέρον των μελών ήταν εξ' αρχής καθολικό αν και τα μέλη συνάντησαν δυσκολίες στο να ενταχθούν στο συνεταιρισμό από το οικογενειακό τους περιβάλλον κυρίως οικογενειακής φύσεως. Τα ακίνητρα των μελών ήταν αρχικώς οικονομικά. Ο συνεταιρισμός λειτουργεί όλο το χρόνο και η μορφή και ο τύπος της απασχόλησης των μελών είναι μερική. Οι δραστηριότητες των μελών είναι παραδοσιακά εδέσματα, χειροτεχνήματα καθώς και διοργάνωση οικο-αγροτουριστικών εκδηλώσεων. Τα τυχόν προβλήματα που ανακύπτουν μεταξύ των μελών επιλύονται με συνέλευση ή και κατά περίπτωση. Τα σπουδαιότερα προβλήματα του συνεταιρισμού έχουν να κάνουν με έλλειψη κεφαλαίων κίνησης, και προσωπικού και λιγότερο στην έλλειψη εξοπλισμού. Ο ανταγωνισμός με άλλους συνεταιρισμούς είναι υπαρκτός καθώς τα χειροποίητα έχουν αυξημένο κόστος, ενώ τα βιομηχανοποιημένα είναι σαφώς φτηνότερα. Δεν υπάρχει κάποιας μορφής συνεργασία με άλλους συνεταιρισμούς.

Από τους φορείς επιδοτούμενης χρηματοδότησης, που υποστήριξαν, τόσο χρηματικά όσο και τεχνικά / οργανωτικά, ήταν το πρόγραμμα Leader II, “Πιστοποιηθείτε”, “Γυναικεία Επιχειρηματικότητα” του ΕΟΜΜΕΧ. Επίσης αναγνωρίζεται η έλλειψη Τεχνογνωσίας καθώς κρίνουν απαραίτητη την συμβολή ενός Τεχνολόγου Τροφίμων αν και τα μέλη έχουν δεχτεί κάποια μορφή επιμόρφωσης πάνω στην Παραγωγή και Τυποποίηση αγροτικών προϊόντων θα ήτο απαραίτητη η επιμόρφωσή τους και σε αντικείμενα όπως η διοίκηση, διαχείριση και προώθηση των προϊόντων.

Τέλος, η διαφήμιση των δραστηριοτήτων του Αγροτουριστικού Συνεταιρισμού, γίνεται μέσω έντυπου υλικού, του τοπικού ραδιοφώνου και της τοπικής τηλεόρασης, αλλά και με την χρήση ποιο σύγχρονων μέσων όπως η ιστοσελίδα του Συνεταιρισμού. Οι γυναίκες που απασχολούνται ενισχύουν την οικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους ενώ οι ίδιες κοινωνικοποιούνται. Χρειάζεται πρώτα απ’ όλα συνεταιριστική συνείδηση από τα μέλη, καλύτερη διαχείριση χρόνου και χρήματος, τεχνογνωσία, ευρύτητα πνεύματος και συνεργαστικότητα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αρνητικές συνέπειες του μαζικού συμβατικού τουρισμού στις αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες. Η τουριστική ανάπτυξη με τη μορφή που τη γνωρίσαμε τα τελευταία 30 χρόνια δημιούργησε μεγάλα προβλήματα στις περιοχές που «αναπτύχθηκαν» τουριστικά και στις χώρες (αναπτυγμένες ή αναπτυσσόμενες) που υιοθέτησαν αυτό το μοντέλο ανάπτυξης του μαζικού συμβατικού τουρισμού.

Κατ’ αρχήν τα οικονομικά οφέλη αυτού του τρόπου τουριστικής ανάπτυξης είναι ελάχιστα για τις περιοχές που αποτελούν τουριστικούς προορισμούς. Τη μερίδα του λέοντος από τα έσοδα κερδίζουν οι «tour operators» ή οι επιχειρήσεις που οργανώνουν τις μετακινήσεις των τουριστών. Στην πλειοψηφία τους οι επιχειρήσεις

αυτές δεν βρίσκονται στις περιοχές υποδοχής, αλλά στις χώρες από όπου προέρχονται οι τουρίστες.

Παράλληλα οι μεγάλες τουριστικές κυρίως ξενοδοχειακές μονάδες παρέχουν οι ίδιες όλες σχεδόν τις υπηρεσίες (φαγητό, ποτά, καταστήματα για ψώνια, ψυχαγωγία κ.α.) με αποτέλεσμα να περιορίζονται τα κέρδη για τις τοπικές επιχειρήσεις. Επίσης ένα άλλο μέρος των εσόδων από τον τουρισμό διοχετεύεται σε εισαγόμενα προϊόντα και εμπορεύματα σε βάρος των τοπικών. Εκτός όμως από αυτά οι μεγάλοι «tour operators» και οι αλυσίδες των ξενοδοχείων πιέζουν για πολύ χαμηλές τιμές πράγμα το οποίο πετυχαίνουν σε βάρος των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων με τεράστιο κόστος στο φυσικό περιβάλλον.

Σε πολλές περιπτώσεις καταργείται το 40ωρο εργασίας την εβδομάδα, ενώ δεν αναγνωρίζονται δικαιώματα των εργαζομένων για διακοπές και δεν υπάρχουν κατώτατα όρια μισθών. Απουσιάζουν κανόνες για την προστασία της εργασίας ενώ σε πολλές χώρες αναπτυσσόμενες αλλά και ανεπτυγμένες η ανασφάλιστη εργασία του παιδιού έχει γίνει κανόνας. Και ενώ τα οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές είναι μικρά, οι αρνητικές επιπτώσεις από τον τουρισμό είναι μεγάλες:

- Καταστροφές στο περιβάλλον ιδιαίτερα στις ακτές και τα δάση από καταπατήσεις μεγάλων εκτάσεων και ανοικοδόμηση ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων εγκαταστάσεων
- Μόλυνση του περιβάλλοντος από τη μεγάλη χρήση του ΙΧ αυτοκινήτου και του αεροπλάνου. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Π.Ο.Τ το 60% των τουριστικών μετακινήσεων στις βιομηχανικές χώρες γίνεται με ΙΧ ενώ οι πτήσεις των αεροπλάνων (τακτικές ή τσάρτερ) συνεχώς αυξάνουν.
- Υπερβολική σπατάλη νερού για πισίνες και γκαζόν ακόμη και σε ορεινές περιοχές ή νησιά με λίγες βροχοπτώσεις.
- Ρύπανση του αέρα, του εδάφους και των υδάτων από τους χιλιάδες τουρίστες που κατακλύζουν τις περιοχές.
- Σπατάλη ενέργειας και φυσικών πόρων.
- Παρατηρείται υποβάθμιση των κοινωνικών και πολιτιστικών δομών καθώς και οικονομική υποβάθμιση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού, τα οποία εξαιτίας της απώλειας των παραδοσιακών πηγών εισοδημάτων μεταναστεύουν στις πόλεις και τις

περιοχές με τις μεγάλες τουριστικές μονάδες.

- Επιπτώσεις όμως υπάρχουν και στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών: Τα παραδοσιακά επαγγέλματα (γεωργία, ή κτηνοτροφία και μικρή βιοτεχνία) εγκαταλείπονται λόγω της δυνατότητας των κατοίκων να ασχοληθούν με τουριστικά επαγγέλματα.
- Τέλος η αλλαγή των συνθηκών ζωής του εγχώριου πληθυσμού σε συνδυασμό με τη μαζική «εισβολή» τουριστών οδηγεί επίσης στην αλλοίωση της πολιτικής ταυτότητας, των ηθών, των εθίμων των διαπροσωπικών και κοινωνικών σχέσεων των κατοίκων των τουριστικών περιοχών.

Ακραία έκφραση αυτής της αλλοίωσης είναι η ανάπτυξη της πορνείας, της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης ακόμα και μικρών παιδιών. Και είναι τόσο έντονη η παρουσία παρόμοιων φαινομένων σε πολλές τουριστικές περιοχές της γης ώστε έχει καταγραφεί με τον όρο σεξοτουρισμός.

Εκτός από τις πιο πάνω συνέπειες από το μαζικό κερδοσκοπικό τουρισμό, θα πρέπει να τονίσουμε και τις συνέπειες που άρχισαν να διαφαίνονται από τον λεγόμενο «οικοτουρισμό». Στο όνομα λοιπόν του οικοτουρισμού αναδιαρθρώνονται ολόκληρες περιοχές κοντά ή μέσα σε ελκυστικά φυσικά τοπία. Οι τοπικοί πληθυσμοί στερούνται τη γη και τα προϊόντα τους και όχι σπάνια διώχνονται με τη βία από τις περιοχές που ζουν για πολλούς αιώνες. Οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από αυτόν τον τουρισμό δεν μπορούν να αναπληρώσουν τις βιοτικές ανάγκες των χωριών αφού συνήθως απασχολούνται λίγοι άνθρωποι και μάλιστα με εξειδικευμένες γνώσεις για τις λεγόμενες εναλλακτικές δραστηριότητες.

Από μια τέτοια τουριστική «ανάπτυξη» κανείς δεν μπορεί να είναι ευχαριστημένος:

- Οι επισκέπτες βιώνουν ένα μαζικό «αγελαίο» τουρισμό σε κορεσμένες τουριστικές περιοχές ή στα τουριστικά «γκέτο» των τεράστιων ξενοδοχειακών μονάδων όπου συνειδητοποιούν ότι αντιμετωπίζονται κυρίως σαν συνάλλαγμα.
- Οι μικρές και μεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις του συνθλίβονται κάτω από την πίεση του συνεχώς αυξανόμενου ανταγωνισμού.
- Οι τουριστικές περιοχές και οι πληθυσμοί τους υφίστανται τις αρνητικές κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις.

Η ανάγκη διαρθρωτικών αλλαγών και στη τουριστική νομοθεσία και στην οργάνωση και το σχεδιασμό από την πλευρά των τουριστικών επιχειρήσεων αλλά και στη νοοτροπία των ίδιων των τουριστών έχει γίνει πλέον φανερή. Βάση για τις διαρθρωτικές αλλαγές μπορεί να αποτελέσει το άρθρο 28 του Πέμπτου Σχεδίου Δράσης της ΕΕ για την «Προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη» όπου ο τουρισμός επαναπροσδιορίζεται ως εξής:

«Ο τουρισμός είναι σπουδαίο στοιχείο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής και αντανακλά τις νομιμοποιημένες εμπνεύσεις του κάθε ατόμου να χαρεί νέα μέρη, να αφομοιώσει διαφορετικές κουλτούρες και να επωφεληθεί από διάφορες δραστηριότητες.

Μπορεί να αποτελέσει ένα καλό παράδειγμα θεμελιώδους σύνθεσης ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος, αν σχεδιασθεί σωστά. Ο σεβασμός προς τη φύση και το περιβάλλον, ιδιαίτερα των παράκτιων και ορεινών περιοχών μπορεί να κάνει τον τουρισμό ταυτόχρονα επικερδή και μακροχρόνιο.

Με βάση αυτόν τον προσδιορισμό διαμορφώνεται ένα νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, ο βιώσιμος τουρισμός που βρίσκεται στον αντίποδα του σημερινού ξεπερασμένου και επικίνδυνου για την κοινωνία και τη φύση μοντέλου του μαζικού συμβατικού τουρισμού.

Ο νέος αυτός τουρισμός δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ισόρροπη και ήπια οικονομική ανάπτυξη, χωρίς τον κίνδυνο της επιβολής τουριστικού μονοπωλίου και τη συνακόλουθη υποβάθμιση ή και εξαφάνιση των υπόλοιπων οικονομικών δραστηριοτήτων (γεωργίας, κτηνοτροφίας κ.α).

Παράλληλα μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων και γενικότερα του περιβάλλοντος των τουριστικών περιοχών καθώς και στη διαφύλαξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Αυτού του είδους ο τουρισμός, ο βιώσιμος δηλαδή τουρισμός, όπως προσδιορίζεται στο Πέμπτο Σχέδιο Δράσεως της ΕΕ στοχεύει.

α) Στη διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στη φύση και στις τουριστικές δραστηριότητες με πρώτη προτεραιότητα την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την πραγματική του αξιοποίηση για αναψυχή και ευχαρίστηση και των τουριστών αλλά και των τοπικών πληθυσμών.

β) Στην οικονομική αναβάθμιση των φτωχότερων περιοχών με την ενίσχυση παραδοσιακών επαγγελμάτων και εισαγωγή νέων με στόχο την αύξηση των θέσεων εργασίας.

γ) Στη μείωση ή και εξάλειψη της τάσης για εγκατάλειψη από τους κατοίκους των χωριών και των κωμοπόλεων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

δ) Στην βελτίωση του τρόπου ζωής στις παραδοσιακές κοινωνίες και σε μια νέα και πιο δημιουργική σχέση ανάμεσα στους κατοίκους με το χώρο διαμονής τους.

Για να υλοποιηθούν βέβαια οι πιο πάνω στόχοι είναι ανάγκη να θεσμοθετηθούν ρυθμίσεις όπως:

1. Η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας (δήμοι, κοινότητες, επαγγελματίες, σύλλογοι).
2. Κριτήρια για τις χρήσεις γης με σαφή διαχωρισμό σε ζώνες (απόλυτη προστασία, αγροτική χρήση, οικιστική χρήση κ.α)
3. Ρυθμίσεις για την προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων.
4. Όρια στον αριθμό των διαθέσιμων κρεβατιών στις τουριστικές περιοχές, ανάλογα με τον αριθμό των μόνιμων κατοίκων.
5. Μέτρα για την προβολή της ιστορίας του πολιτισμού και της παράδοσης καθώς και την προστασία και ανάδειξη των ιστορικών μνημείων.
6. Όρια στην κατανάλωση ενέργειας και κίνητρα για τη χρήση και εναλλακτικών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ιδιαίτερα μέτρα απαιτούνται για τη χρήση του νερού.
7. Μέτρα για την ενίσχυση των μέσων μαζικής μεταφοράς (τραίνων, λεωφορείων, πλοίων) και για αποθάρρυνση στη χρήση του ΙΧ καθώς και των αεροπλάνων για μικρές αποστάσεις.
8. Κίνητρα για την ανάπτυξη των θέσεων εργασίας και απασχόλησης των τοπικών πληθυσμών με ταυτόχρονη εξασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Ιδιαίτερη έμφαση να δοθεί στην εργασία των γυναικών και των παιδιών.
9. Εκπαίδευση και ενημέρωση με ειδικά σεμινάρια των απασχολούμενων άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό για τη φιλοσοφία και τους στόχους της βιωσιμότητας.
10. Ενημέρωση των επισκεπτών για τα ιστορικά οικολογικά και άλλα στοιχεία των περιοχών που επισκέπτονται καθώς και για τους ενδεδειγμένους τρόπους συμπεριφοράς που να δείχνουν σεβασμό στον τρόπο ζωής, τις αξίες και τις πεποιθήσεις των τοπικών πληθυσμών.

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους:

- Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να περάσει ήρεμες διακοπές μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της

- να ενισχύσει τον επαγγελματία του αγροτικού εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και την τροφοδοσία των επισκεπτών, των καταλυμάτων, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Κάτω από αυτήν την οπτική γωνία ο αγροτουρισμός αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης που στοχεύει:

- Στο συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς)

- Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξη του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής

- Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων

- Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων καθώς και στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού

- Στη διασφάλιση και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, έχοντας συγχρόνως θετική επίδραση στη συγκράτηση των πληθυσμών στον τόπο κατοικίας. Παράλληλα με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας επιβιώνουν συχνά επαγγέλματα που τείνουν να εκλείψουν και τέτοια στη χώρα μας θεωρούνται αυτά που σχετίζονται με χειρονακτικές τέχνες, όπως η ξυλογλυπτική, η αργυροχρυσοχοΐα, η κεραμική, η υφαντική

- Στη βελτίωση και διάθεση των τοπικών και γεωργικών προϊόντων καθώς και στη γνωριμία τους με το κοινό

- Στη διατήρηση, την προβολή και την αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς

- Γνωριμία με τη φύση και ψυχολογική ικανοποίηση και ανάταση του τουρίστα από την επαφή του με αυτή

Στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού με την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που μέχρι σήμερα παρέμεναν αναξιοποίητες.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ

- Δικτύωση επιχειρήσεων, (δημιουργία οριζόντιων και κάθετων δικτύων, έκδοση προωθητικών φυλλαδίων και προώθηση αυτών από επιχειρήσεις του δικτύου, ανάρτηση πινακίδων δικτύων σε κομβικά σημεία)
- Χρήση ντόπιων προϊόντων από τα καταλύματα και τα εστιατόρια και ανάδειξη της τοπικής γαστρονομίας
- Δημιουργία γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών (για την αξιοποίηση της τοπικής γαστρονομίας και των προϊόντων, την τυποποίηση τους και διάθεση των προϊόντων στον τουρισμό, την τόνωση του αγροτικού εισοδήματος)
- Αναβάθμιση των υπηρεσιών στις τουριστικές παροχές (καταλύματα, εστιατόρια κλπ)
- Πιστοποίηση αγροτουριστικών καταλυμάτων ως εργαλείο αναβάθμισης της ποιότητας και βελτίωσης της δικτύωσης
- Εκπαίδευση-κατάρτιση σε γυναίκες που θέλουν να δημιουργήσουν γυναικείο συνεταιρισμό, ιδιοκτήτες καταλυμάτων, εστιατορίων και λοιπών επιχειρήσεων τουρισμού

Θέματα: νέες τεχνολογίες Η/Υ, αναβάθμιση ποιότητας υπηρεσιών, δικτύωση, κοστολόγηση, μάρκετινγκ, βέλτιστες πρακτικές τουρισμού υπαίθρου

- Ενσωμάτωση δραστηριοτήτων στο τουριστικό προϊόν: μαθήματα μαγειρικής, ζωγραφική, συλλογή αγροτικών προϊόντων (ελιά, σύκα, βότανα), κεραμική, υφαντουργία, κέντημα, επισκέψεις σε οινόποιεία, λιοτρύβια, θεαματικές εκδρομές
- Συντήρηση, σήμανση και προβολή μονοπατιών και ενίσχυση περιπατητικού τουρισμού
- Θεματικές διαδρομές και δρόμοι π.χ. δρόμοι του κρασιού κ.λ.π
- Οικοτουριστικές διαδρομές (π.χ οι πεταλούδες στη Ρόδο, υδροβιότοποι, αισθητικά δάση κ.λ.π)
- Πολιτισμικός τουρισμός (καταγραφή και προβολή τοπικών εκδηλώσεων, γιορτών και παραδόσεων
- Θρησκευτικός τουρισμός (επισκέψεις σε μονές και εκκλησίες)
- Ανάπτυξη ιππικού και ποδηλατικού τουρισμού, αναρρίχησης, ορειβασίας
- Καταδυτικός τουρισμός
- Αλιευτικός τουρισμός
- Αειφόρος ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας και προστασία φυσικών πόρων (οικιστικός έλεγχος, αποχετευτικό δίκτυο, προστασία περιβάλλοντος, ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα)
- Αισθητική αναβάθμιση και διατήρηση των αρχιτεκτονικών προτύπων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βιβλιογραφία

- Αποστολόπουλος, Κ. (1999), Εισαγωγή στην Αγροτική Οικιακή Οικονομία, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Αποστολόπουλος, Κ., Θεοδοροπούλου, Ε., Τσακατούρα, Α. (2000), Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού Υπαίθρου, Τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα.
- Αγροτουριστική Α.Ε. (2003). *Ο τουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης της υπαίθρου. Αξόνες πολιτικής για τον Αγροτουρισμό*. Αθήνα: Έκδοση της Αγροτουριστική Α.Ε.
- Ανθοπούλου, Θ. Ιακωβίδου, Ο., Κουτσούρης και Α. Σπιλάνης, Ι. (2000). Χωρικές και Αναπτυξιακές διαστάσεις του αγροτουρισμού στην Ελλάδα, στο Αποστολόπουλος Κ. (Επιμ.), *Ανασυγκρότηση του Αγροτικού Χώρου*. Αθήνα: Εταιρία Αγροτικής Οικονομίας, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ.
- Αποστολόπουλος, Κ. και Γιάγκου, Δ. (1998). Αγροτουρισμός και Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί: παράγοντες τοπικής ανάπτυξης του ελληνικού αγροτικού χώρου, στο Χ. Ζιωγάνας (Επιμ.), *Ανταγωνιστικότητα και Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη του αγροτικού τομέα. Οι νέες προκλήσεις για την Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη: Εταιρία Αγροτικής Οικονομίας, Εκδόσεις ΖΗΤΗ.
- Βαρβαρέσος, Σ. και Σωτηριάδης, Μ. (2002). Καταναλωτική Συμπεριφορά τουριστών: αναγκαιότητα ολοκληρωμένων προσεγγίσεων, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 108-109: 347-390.
- Βαφειάδης, Γ., Κοντογέωργος, Χ. και Παπακωνσταντινίδης, Α., (1992). *Αγροτουρισμός και Ισόρροπη Ανάπτυξη*, Μελέτες για την Αγροτική Οικονομία (45). Αθήνα: Αγροτική Τράπεζα Α.Ε., Διεύθυνση Μελετών και Προγραμματισμού, Τμήμα Εκδόσεων και Εντύπων.
- Γιδαράκου, Ι. (1999). Ενδογενής ανάπτυξη στην ύπαιθρο και γυναικεία απασχόληση. Στο *Υπαιθρος χώρα. Η ελληνική αγροτική κοινωνία στο τέλος του 20^{ου} αιώνα*, Χ. Κασίμης και Α. Λουλούδης (Επιμ.), Αθήνα: ΕΚΚΕ/Πιλέθρον.
- ΓΕΩ.ΤΕ.Ε. (2000). *Ορεινές και Μειονεκτικές Περιοχές της Ελλάδας, Αγρο(το)τουρισμός*. Ιακωβίδου, Ο., Βόλτσου, Α., Βλάχου, Χ. και Παρταλίδου, Μ. (Επιμ.). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.
- Γκόγκου, Ε. και Χούσου, Ε. (2000). *Προτιμήσεις και στάσεις αγροτουριστών. Η περίπτωση των αγροτουριστικών προορισμών Ελάτης-Περτουλίου και Τζουμέρκων*, Πτυχιακή Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Τομέας Αγροτικής Οικονομίας.
- Γκοτζίνας, Ν. (2001). *Ο Αγροτουρισμός στα κράτη μέλη της ΕΕ – μορφές – θεσμικό πλαίσιο*. Σημειώσεις σεμιναρίων. Αθήνα: ΠΑΣΕΓΕΣ.
- Γαμβρούλης, Δ. (2000), «Αγροτουρισμός και Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί», Πρακτικά Πανευρωπαϊκού Σεμιναρίου με θέμα: *Ο Αγροτουρισμός και η Συμβολή του στη Διατήρηση της Πολιτιστικής*

Κληρονομιάς των Χωρών της Ευρώπης, Κ. Αποστολόπουλος (επιμ.), Πλωμάρι Λέσβου, 1-7 Ιουνίου 1997, σ.σ. 180-182.

Giagou, D., Apostolopoulos, C. (1996), "Rural Women and the Development of the Agritouristic Cooperatives in Greece: The Case of Petra, Lesvos", *Journal of Rural Cooperation*, 24(2), pp.143-154.

Γυναικείο Πρακτορείο Τύπου «*Info Femmina*» (Επιμέλεια) (2000), «Νέες Πολιτικές Ανάπτυξης και Προώθησης των Γυναικείων Συνεταιρισμών», *Πρακτικά Συνεδρίου (Πανελλήνια Συνάντηση Γυναικείων Συνεταιρισμών)*, 18-19 Φεβρουαρίου 2000, Αθήνα.

Δημητρίου, Χ., (1999). Ανάγκη προσαρμογής στις νέες απαιτήσεις, *Περιοδικό Τουρισμός & Οικονομία Ξενοδοχειακό Μάρκετινγκ*, Ειδικά Θέματα, έτος 25^ο(242): 137-138.

Δροσοπούλου, Σ. (1989), *Αγροτο – τουριστικοί Συνεταιρισμοί, Ελλάδα – Ε.Ο.Κ.: Νομικό και Κοινωνικό Πλαίσιο*, Εκδόσεις «interbooks», Αθήνα.

ΕΛ.Ο.Τ. (2003). *Ελληνική Προδιαγραφή. Αγροτουρισμός- Ορολογία και γενικές απαιτήσεις για τους παροχείς υπηρεσιών αγροτουρισμού*. Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης Α.Ε., ΑΛΟΤΠΡΔ1417 (29/12/2003).

Ε.Ο.Τ (1999). *Μελέτη market study Ελληνικού Τουρισμού*. Ανάδοχοι: Κοινοπραξία εταιριών Alpha Finance AE Market Analysis ΕΠΕ Horwarth Hellas ΕΠΕ, IPK International (Μόναχο) και THR Assessores en Turismo (Βαρκελώνη), Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

Ε.Ο.Τ. (2000). *Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Πίνδου*. Ανάδοχοι: TEAM 4 ΕΠΕ & ΟΜΑΣ ΕΠΕ. Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.

ΗΠΕΙΡΟΣ (2003). *Πλήρης τουριστικός οδηγός Δυτικών Τζουμέρκων και Καστανοχωριών*. Ιωάννινα: Αναπτυξιακή Εταιρία Ήπειρος.

Ιακωβίδου, Ο. (1988). *Επιπτώσεις της ανάπτυξης του τουρισμού στην αγροτική κοινωνία της Χαλκιδικής, διδακτορική διατριβή και παραρτήματα*. Θεσσαλονίκη: Υπηρεσία Δημοσιευμάτων Α.Π.Θ.

_____ (1991α). Αγροτικός Τουρισμό. Νέες προοπτικές για απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού, *Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα*, 3: 23-27.

_____ (1991β). Οι δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού στη Βάβδο, *ΓΕΩΠΙΟΝΙΚΑ*, 335.

_____ (1991γ). Αγροτικός τουρισμός: νέα προοπτική απασχόλησης του γεωργικού πληθυσμού, *Γεωτεχνικά Επιστημονικά Θέματα*, 3: 23-27.

- _____ (1992). Ο ρόλος των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών στην προώθηση του αγροτουρισμού στην Ελλάδα, *Συνεταιριστική Πορεία. Δράση-Ιδεολογία-Επιστήμη*, 27: 137-145.
- _____ (1998). Αγροτουρισμός και Τοπική Ανάπτυξη, στα *Πρακτικά 1^ο Συνεδρίου Αναπτυξιακής Προοπτικής Θάσου*, 4-6 Σεπτεμβρίου (σελ.94-100). Πρίνος: Εταιρία Μελέτης και Προβολής της Θάσου.
- _____ (2000). Αγροτουρισμός. Το μικρό, όμορφο και θηλυκό πρόσωπο στον τουρισμό, στο *Τουριστική Ανάπτυξη. Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, (σελ. 69-80), Π. Τσάρτας (Επιμ.) Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ.
- _____ (2003). Εμπειρίες από την ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στην Ελλάδα, *Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΩΝ*, 52: 9-10.
- Καλδής, Π., Θεοδοροπούλου, Ε., Αλεξόπουλος, Γ., Γιαννουζάκου, Α. (2000), *Αγροτουρισμός και Ανάπτυξη*, Τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- Καμενίδης, Χ. (1992), «Προβλήματα ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών», *Συνεταιριστική Πορεία*, τ. 25/26, σ.σ. 121-128.
- Κασαπίδης, Γ. (2001). *Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού στο νομό Γρεβενών. Μεταπτυχιακή Διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας.
- ΚΕΝΑΚΑΠ (2003). *Κέντρο Τουριστικών Υπηρεσιών. Οδηγός διαμονής ορεινών Τρικάλων*. Τρίκαλα.
- Κοκκώσης, Χ. (2000). Τουριστική Ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα στα νησιά στο *Τουριστική Ανάπτυξη. Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις* (σελ. 81-98), Π. Τσάρτας (Επιμ.) Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ.
- Κομίλης, Π. (1986). *Τουριστικές Δραστηριότητες*. Θέματα Προγραμματισμού Δ10. Διερεύνηση Αναπτυξιακών Δυνατοτήτων. Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού Και Οικονομικών Ερευνών.
- Κουτσού Σ., (2002), Γυναικείοι αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί: δυσκολίες διασύνδεσής τους με την τοπική ανάπτυξη, *Πρακτικά 6^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας*, Εκδ. Σταμούλης, Αθήνα, σσ. 608-618.
- Λογοθέτης, Μ. (1988). *Αγροτικός τουρισμός μια εναλλακτική λύση*. Αθήνα: Εκδόσεις Δωρικός.
- Μανώλογλου, Ε. (1993). *Εγχειρίδιο Αγροτουρισμού*, Διακρατικό Πρόγραμμα ALTUR, Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού.
- Μοσχί, Π. και Παπαϊωάννου, Α., (2000). *Ζήτηση αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στον ορεινό όγκο του Πάικου*, Πτυχιακή διατριβή, Θεσσαλονίκη: Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, ΑΠΘ.

- Μπασιγιουράκης, Θ. (2001). *Αμπελακιώτισσα. Ορεινή Ναυπακτία*, Περιοδικό Ελληνικό Πανόραμα, 24:184204. Αθήνα: Άρκτος Εκδοτική Ε.Π.Ε.
- Νικολαΐδης, Π., (μη χρονολογημένο). *Το μάνατζμεντ στις τουριστικές επιχειρήσεις*. Σημειώσεις μαθήματος, ΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.
- Νομαρχία Γρεβενών, Διεύθυνση Δασών (μη χρονολογημένο). *Εθνικός Δρυμός Πίνδου*. Γρεβενά: Έκδοση LIFE.
- Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων (2003). *Εθνικοί Δρυμοί Βίκου -Αώου και Πίνδου*.
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (2000). *Μελέτη στρατηγικού προγράμματος. Δράσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών*. Βόλος: Τμήμα Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης Εργαστήριο Αγροτικού Χώρου. Υπουργείο Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.
- Παπαγαρουφάλη, Ε., (1986). *Ελληνίδα αγρότισσα και γυναικείοι συνεταιρισμοί*. Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για τις γυναίκες της Μεσογείου.
- Παπαδόπουλος, Ι., Χριστοπούλου, Ο. και Παπασταύρου, Α. (2000). Αξιολόγηση της ζήτησης στο χιονοδρομικό κέντρο Πετρουλίου και αξιοποίηση των προτιμήσεων – στάσεων των επισκεπτών στην περαιτέρω ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία της περιοχής του δήμου Αιθιτών, στα Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου, Κοζάνη, 17-20 Οκτωβρίου 2000 (σελ. 712-723).
- Παπακωνσταντινίδης, Λ. (1984). *Αγροτουρισμός: ένας νέος θεσμός ανάπτυξης της αγροτικής περιφέρειας*. Αθήνα: ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ.
- Παπακωνσταντινίδης, Λ. (1993). *Αγροτουρισμός. Σταθμός στο δρόμο για την τοπική ανάπτυξη*. Αθήνα: ΔΩΡΙΚΟΣ.
- Παπαγεωργίου, Κ., Μαραβέγιας, Ν., Αποστολόπουλος, Κ. κ.ά. (1999), *Αξιολόγηση του Προγράμματος Αγροτουρισμού – Αγροβιοτεχνίας και Παράλληλων Δράσεων (ΚΑΝ. Ε.Ο.Κ. 950/97)*, Υπουργείο Γεωργίας, Αθήνα.
- Παπακωνσταντινίδης, Λ. (1993), *Αγροτουρισμός. Σταθμός στο δρόμο για την Τοπική Ανάπτυξη*, εκδ. Δωρικός, Αθήνα.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1990). *Στατιστική Εφαρμοσμένη στις επιστήμες της συμπεριφοράς*. Τόμος Α΄ Περιγραφική Στατιστική. Αθήνα: Εκδόσεις.
- Παρταλίδου Μ. (2005). Η προτυποποίηση ως παράγοντας διαχείρισης και προώθησης του αγροτικού τουρισμού. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών, Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Αγροτικής.
- Παρταλίδου, Μ. (2002). *Προσανατολισμοί ποιότητας. Η περίπτωση του νομού Θεσσαλονίκης*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Θεσσαλονίκη: Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών, Τμήμα Γεωπονίας, Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, ΑΠΘ.
- Παρταλίδου, Μ. και Ιακωβίδου, Ο. (2002). Η ποιότητα ως προϋπόθεση ανάπτυξης του αγροτικού τουρισμού. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. 108-109: 325-345. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (μη χρονολογημένο). *Οδηγός περιήγησης στη Δυτική Μακεδονία*.

- ΠΙΝΔΟΣ (2002). *Μια προσπάθεια διατοπικής, διαπεριφερειακής συνεργασίας για την ποιότητα στον τουρισμό της οροσειράς*. Καρδίτσα: Κέντρο στρατηγικού σχεδιασμού Πίνδος.
- Προβόπουλος, Η. (2003). *Στην καρδιά της Ρούμελης*, Περιοδικό Γεωτρόπιο, 172:74-79. Αθήνα: Τεγόπουλος Εκδόσεις Α.Ε.
- Ρήγος, Λ. (2003). *Διάσχιση της Πίνδου, από το Γράμμο μέχρι τους Δελφούς*, Περιοδικό Ελληνικό Πανόραμα, 33:138-163. Αθήνα: Άρκτος Εκδοτική Ε.Π.Ε.
- Σκουτέρη –Διδασκάλου, Ε. (1998). Η πολιτισμική κληρονομιά ως ζητούμενο: τρανοί τόποι και ταπεινές τοπικότητες, στα *Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου Αναπτυξιακής Προοπτικής Θάσου*, 4-6 Σεπτεμβρίου (σελ. 282-300). Πρίνος: Εταιρία Μελέτης και Προβολής της Θάσου.
- Τερζάκης, Δ. (1999). *Στατιστική των επιχειρήσεων. Με εφαρμογές στον τομέα του τουρισμού*. Αθήνα: INTERBOOKS.
- Τριανταφύλλου, Κ. (1999). *Ο Άγιος Γερμανός στο χάρτη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Η συμβολή του γυναικείου αγροτουριστικού συνεταιρισμού, μεταπτυχιακή διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Τομέας Αγροτικής Οικονομίας, Τμήμα Γεωπονίας, ΑΠΘ.
- Τριανταφύλλου, Κ. και Ιακωβίδου, Ο. (2000). Παράγοντες που διαμορφώνουν τις επιλογές των επισκεπτών της υπαίθρου. Η περίπτωση των επισκεπτών του Αγίου Γερμανού, στο Κ.Μάττας και Κ. Αποστολόπουλος (Επιμ.), *Αναζητώντας το άγριο τα Ελληνικής Γεωργίας*. Αθήνα: Εταιρία Αγροτικής Οικονομίας, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ.
- Τσάρτας, Π. (1991). *Αγροτουρισμός: Μεταβολή στο πρότυπο του μαζικού τουρισμού*. Αθήνα: Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης.
- Τσάρτας, Π., Μάρκου, Α. και Μανώλογλου, Ε. (2000). *Ποιοτικά χαρακτηριστικά και τάσεις ζήτησης εσωτερικού τουρισμού*. Ινστιτούτο Αστικής και Αγροτικής Κοινωνιολογίας, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού .
- Τσάρτας, Π., (1996). *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*, Αθήνα: ΕΞΑΝΤΑΣ.
- Τσάρτας, Π. και Θανοπούλου, Μ. (1994). *Γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα*. Μελέτη αποτίμησης της λειτουργίας τους. Κέντρο Ερευνών Για Τις Γυναίκες Της Μεσογείου. Αθήνα: ΚΕΓΜΕ.
- Τσαχαλίδης, Ε. και Τσαντόπουλος, Γ. (2000). Διαχείριση υγροτόπου τεχνητής λίμνης Κερκίνης Σερρών: ατομικά χαρακτηριστικά και στάσεις, τάσεις και επιθυμίες των παραυγροτόπιων κατοίκων, στα *Πρακτικά του 9^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου, Κοζάνη, 17-20 Οκτωβρίου 2000* (σελ. 364-371).

- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2004). Οι προσδοκίες των τοπικών πληθυσμών και οι απαιτήσεις των επισκεπτών των περιοχών εφαρμογής της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER +. Ανάδοχος: AGROPOLE ΕΠΕ στον δικτυακό τόπο: www.leader-plus.gr.
- Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. (1992). *Μελέτη οικολογική- χωροταξική χαρακτηριστικών οικοσυστημάτων ορεινών όγκων Β. Πίνδου*. Αθήνα: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας.
- Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (2000), *Έρευνα «Αποτύπωση της Εικόνας των Γυναικείων Συνεταιρισμών»*, Συνεργασία: Γενική Γραμματεία Ισότητας – ΠΑΣΕΓΕΣ, Αθήνα
- Φωτόπουλος, Χ., Μάττας, Κ. και Χρυσοχοϊδης, Γ., (1999). *Ελληνικά Αγροτικά Προϊόντα: η νέα στρατηγική για ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, Τα Μεσογειακά Προϊόντα ως παραδοσιακά ελληνικά προϊόντα και το μέλλον των μηχανισμών στήριξής τους*. Αθήνα: ΕΘΙΑΓΕ, ΙΓΕΚΕ, Υπουργείο Γεωργίας.
- Χρήστου, Ε. (1999). *Έρευνα Τουριστικής Αγοράς*. Αθήνα: INTERBOOKS.
- Χριστοπούλου, Ο. (1991). *Αξιολόγηση της ζήτησης στα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδος και η συμβολή της λειτουργίας τους στην ανάπτυξη των ορεινών περιοχών*. Διδακτορική Διατριβή. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- A.E.I.D.L. (1994). *Marketing Quality Rural Tourism*. LEADER Co-ordinating Unit, Association Européenne pour l' Information sur le Développement Local, Brussels. From the World Wide Web: <http://www.rural-europe.aeidl.be/rura;-en/biblio/touris/art07.html>.
- Androulidakis, S. and Siardos, G. (1999). Leadership ability dimensions as related to rural women's characteristics: a methodological approach for further consideration. In J. Kania and M. Dygar (Eds.), *Proceedings of the 14th European Seminar on Extension and Education*. Volume 1, August 30 – September 4 (pp. 163-174). Poland: The Agricultural University of Cragow.
- Baker, D. and Fesenmaier, D. (1997). Effects of Service Climate on Managers and employees rating of visitors service quality expectations, *Journal of Travel Research*, 36: 15-28.
- Balestrieri, G. (2000). Quality of Agri-Tourism in Tuscany. In *Proceedings of the World Forum on Agritourism and Rural Tourism. International Seminar: A key option for the Rural Integrated and sustainable development strategy*, 21-22th September (pp. 125-138). Perugia: International Association of Experts in Rural Tourism (I.A.E.R.T.).
- Beeton, S. (2002). Entrepreneurship in rural tourism? Australian Landcare Programms as a Destination Marketing Tool, *Journal of Travel Research*, 41(2): 206-209.
- Bramwell, B. (1994). Rural tourism and sustainable rural tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 2:1-6.

- Caballe, A. (1999). Farm Tourism in Spain: A Gender Prospective, *GeoJournal*, 48: 245-253.
- Callan, R.J. (1998). Attributional Analysis of Customers' Hotels Selection Criteria by U.K. Grading Scheme Categories, *Journal of Travel Research*, 36: 20-34.
- Cai, L. (2002). Cooperative branding for rural destinations, *Annals of Tourism Research*, 29(3): 720-742.
- Clark, J. (1999). Marketing Structures for Farm Tourism: Beyond the Individual Provider of Rural Tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 7(1): 26-47.
- Cochran, W. (1977). *Sampling Techniques* (3^d ed.). John Wiley & Sons, Inc.
- Cohen, E. (1996). *A phenomenology of tourist experiences*. London: Routledge.
- Comen, T. (2000). Integrated Rural Tourism. Merging Natural and Human Communities in the Tourism Product Mix, In *Proceedings of the World Forum on Agritourism and Rural Tourism. International Seminar: A key option for the Rural Integrated and sustainable development strategy*, 21-22th September (pp. 183-194). Perugia: International Association of Experts in Rural Tourism (I.A.E.R.T.).
- Crauser, G. (1998). *Conclusions of the European Tourism Forum on Integrated Quality Management in Tourism*, Mayrhofen Zillertal, Tyrol Austria, 9-12 July. From the World Wide Web: http://europa.eu.int/comm/enterprise/services/tourism/tourism-publications/documents/gcconclu_en_pdf.
- De Micheli, A. (2003). Agriturismo in Italia. In Proceedings of congress in AGROTICA, Thessaloniki from the World Wide Web: www.helexpo.gr
- Dernoi, L.A. (1983). Farm Tourism in Europe, *Tourism Management* 13(1):155-166.
- Donnelly, M., Vaske, J. and Shelby, B. (1992). Measuring Backcountry Standards in visitors surveys. In *Defining wilderness quality: the role of standards in wilderness management*, Workshop proceedings (pp. 38-52). USD Forest Service General Technical Report PNW – GTR-305.
- Dolnicar, S. (2004). Beyond commonsense segmentation. A systematics of segmentation approaches in tourism, *Journal of Travel Research*, 42: 244-250.
- Drucker, P. (1985). *Innovation and Entrepreneurship, Practice and Principles*. New York: Harper and Row.
- EuroGites (2003). Conclusions of the 1st European Congress on rural Tourism Oct 3-5, Jain, Spain. From the World Wide Web: <http://www.europeanrtcongress.org>
- European Commission (1999). *Towards quality rural tourism, Integrated Quality Management (IQM) of rural tourist destinations*. Brussels: Enterprise Directorate-General Tourism Unit.
- Ferreira, I., Nazare, P., Alves, M., Mota, F., Reu, C., Cunha, S. and Oliveira, B. (2004). Quince jam quality: microbiological, physicochemical and sensory evaluation, *Food Control*, 15: 291-295.

- Fick, G. and Ritchie, B. (1991). Measuring service qualities in the travel and tourism industry, *Journal of Travel Research*, 30:2-9.
- Fleischer, A. and Felsenstein, D. (2000). Support for Rural Tourism. Does it make a difference, *Annals of tourism Research*, 27(4): 1007-1024.
- Franic, R. and Grgic, Z. (2000). Agrotourism in Croatia- prospects for development, In *Proceedings of the World Forum on Agritourism and Rural Tourism. International Seminar: A key option for the Rural Integrated and sustainable development strategy*, 21-22th September (pp. 208-218). Perugia: International Association of Experts in Rural Tourism (I.A.E.R.T.).
- Frechtling, D. (1994). Assessing the impacts of travel and tourism. Measuring economic benefits. In B. Ritchie and C. Goeldne (Eds.), *Travel, Tourism And Hospitality Research. A Handbook For Managers And Researchers* (2^d ed.) (pp. 367-392). John Wiley & Sons, Inc.
- Friedmann, H. (1980). Household production and the national economy: concepts for the analysis of agrarian formations, *Journal of Peasant Studies*, 7: 158-184.
- Frochotc, I. (2005). A benefit segmentation of tourists in rural areas: a Scottish perspective, *Tourism Management*, 26: 335-346.
- Galloway, G. (2002). Psychographic segmentation of park visitors markets evidence for the utility on sensation seeking, *Tourism Management*, 23: 581-596.
- Gannon, A. (1994). Rural tourism as a factor in rural community economic development for economies in transition, *Journal of Sustainable Tourism*, 2: 51-59.
- Garcia – Ramon, M., Ganoves, G. and Valdovinos, N. (1995). Farm tourism, gender and the environment in Spain, *Annals of Tourism research*, 22(2): 267-282.
- Getz, D. and Page, S. J. (1997). Conclusions and implications for rural business development. In S. Page and D. Getz (Eds), *The business of rural tourism: international perspectives* (pp. 191-205). London: International Thomson Business Press.
- Giagou, D. and Apostolopoulos, C. (1996). Rural women and the development of the agritouristic cooperatives in Greece: The case of Petra, Lesvos, *Journal of Rural Cooperation*, 24(2): 143-155.
- Go, F. and Govers, R. (2000). Integrated quality management for tourist destinations. A European perspective on achieving competitiveness, *Tourism Management*, 21: 79-88.
- Greffe, X. (1994). Is rural tourism a lever for economic and social development?, *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2): 22-40.
- Grolleau, H. (1993). Πρώτα η συγκίνηση, *Τριμηνιαίο Περιοδικό του Κοινοτικού Προγράμματος LEADER* (4): 14-16.
- Hall, C.M. and Jenkins, J. (1998). The policy dimensions of rural tourism and recreation. In R.W. Butler, C.M. Hall and J.Jenkins (Eds.), *Tourism and recreation in rural areas* (pp. 19-42). Chichester: John Wiley & Sons, Inc.

- Hall, T. and Shelby, B. (1996). Who cares about encounters? Differences between those with and without norms, *Leisure Sciences*, 18: 7-22.
- Hummelbrunner, R. and Miglbauer, E. (1994). Tourism Promotion and Potential in Peripheral Areas: The Austrian Case, *Journal of Sustainable Tourism*, 2 (1-2): 41-50.
- Iakovidou, O. (1992). The role of the Women's Agrotourism Cooperatives for promotion of agrotourism in Greece, *SYNETERISTIKI PORIA*, 27:12.
- _____ (1997). Agrotourism in Greece: the case of women agrotourism Cooperatives in Ampelakia, *MEDIT*, 1: 44-47.
- Iakovidou, O. and Turner, C. (1995). The Female Gender in Greek Agrotourism, *Annals of Tourism Research*, 22: 481-484.
- Iakovidou, O., Emmanouilidou, M., Stavrakas, T., Simeonidou, P. and Chrisostomidis, C.D. (2001). Trends of tourism market for Agro-tourism, *Anatolia: An international Journal of Tourism and Hospitality research*, 12(2): 165-179.
- Jackson, J.M. (1965). Structural characteristics of norms. In D. Steiner and M.F. Fishbein (Eds.), *Current Studies in social Psychology* (pp.301-309). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Kanou, N. (1984). Attractive quality and must be quality, *Journal of the Japanese Society for Quality Control*, 14(2):22-31.
- Kasapidis, G., Iakovidou, O. and Partalidou, M. (2003). Rural Tourism and Sustainable Tourism development. The case of the mountainous area of Grevena Greece. In *proceedings of the 2nd International Conference: Sustainable Tourism Development and the Environment*, University of Aegean, Xios 2-5 October (in press).
- Kastenholz, E. (2000). The market of rural tourism in North and Central Portugal: a benefit segmentation approach. In G. Richards and D. Hall (Eds.), *Tourism and Sustainable Community Development* (pp. 268-284). London: Routledge.
- Kastenholz, E., Davis, D. and Paul, G. (1999). Segmenting tourism in rural areas: the case of north and central Portugal, *Journal of Travel Research*, 37: 353-363.
- Keane, M.J. (1992). Rural Tourism and Rural Development. In H. Briassoulis and J. Van Der Straaten (Eds.), *Tourism and Environment: Regional, Economic and Policy Issues* (pp. 43-55). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Kozak, M. (2004). *Destination Benchmarking. Concepts, practises and operations*. London: CABI Publishing.
- Koutsou, S., Iakovidou, O. and Gotzinas, N. (2003). Women's Cooperatives in Greece: an ongoing story of battles, success and problems, *Journal of Rural Cooperations*, 31(1): 47-57.
- Knight, J. (1996). Competing hospitalities in Japanese rural tourism, *Annals of Tourism Research*, 23(1): 165-180.

- La Lopa, J. and Marecki, R. (1999). The critical role of quality in the tourism system, *Quality Progress*, August: 37-41.
- Lane, B. (1994) What is Rural Tourism?, *Journal of Sustainable Tourism*, 2: 7-21.
- Lane, B. (1995). Creating niche markets in a growing sector: rural tourism. *In proceedings and policy recommendations of the workshop: Niche markets and rural developments* (pp. 81-95). Paris: OECD.
- Lawson, S. and Manning, R. (2002). Tradeoffs among social resource and management attributes of the Denali Wilderness experience: a conceptual approach to normative research, *Leisure Sciences*, 24: 279-312.
- L.E.A.D.E.R. (1992). Ο αγροτουρισμός ένα μέσον όχι μια πανάκεια. *Τριμηνιαίο Περιοδικό του Κοινοτικού Προγράμματος LEADER*, καλοκαίρι: 8-9.
- Manning, R, Lime, D., Freimund, W. and Pitt, D. (1996). Crowding norms at front country sites: a visual approach to setting standards of quality, *Leisure Sciences*, 18: 39-59.
- Manning, R., Valliere, W., Wang, B. and Jacobi, C. (1999). Crowding norms alternative measurement approaches, *Leisure Sciences*, 21: 97-115.
- Manning, R., Lawson, S. , Newman, P., Laven, D. and Valliere, W. (2002). Methodological issues in measuring crowding related norms in outdoor recreation, *Leisure Sciences*, 24: 339-348.
- McDougal, G. and Gordon- Munro, H. (1994). Scaling and attitude measurement in travel and tourism research. In B. Ritchie and C. Goeldne (Eds.), *Travel, Tourism And Hospitality Research. A Handbook For Managers And Researchers* (2nd ed) (pp. 115-127). John Wiley & Sons, Inc.
- Mc Gehee, N. and Kyungmi, K.(2004). Motivation for Agritourism Entrepreneurship, *Journal of Travel Research*, 43(2): 161-170.
- Middleton, V.C.T. (1982). Tourism in rural areas, *Tourism Management*, 3(10): 85-99.
- Mitchell, V.W. (1994). How to identify psychographic segments, *Marketing Intelligence and Planning*, 12(7): 4-10.
- Nylsnder, M. (2001). National policy for Rural Tourism: the case of Finland. In *Proceedings of the International Conference: New Directions in Managing Rural Tourism and Leisure. Local impacts, global trends*, I. Kirpatrick and M. Mitchel (Eds.), S.A.C. Auchincruive.
- O.E.C.D. (1994). *Tourism strategies and rural development*. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development. General Distribution.
- Oppermann, M. (1996). Rural Tourism in Southern Germany, *Annals of Tourism Research*, 23: 86-102.
- Orminston, D., Gilbert, A. and Manning, R. (1998). Indicators and standards of quality for ski resort management, *Journal of Travel Research*, 36: 35-41.
- Papageorgiou, F. (1988). The development in agrotourism in Greece, *Sociologia Urbana e Rurale*, 26: 207-219.

- Peterson, K. (1994). Qualitative Research Methods for the Travel and Tourism Industry. In B. Ritchie and C. Goeldne (Eds.), *Travel, Tourism And Hospitality Research. A Handbook For Managers And Researchers* (2nd ed) (pp. 487-492). John Wiley & Sons, Inc.
- Petterson, M. and Hammitt, W. (1990). Backcountry encounter norms, actual reported encounters and their relationship to wilderness solitude, *Journal of Leisure Research*, 20(3): 259-275.
- Pina, I. and Delfa, M. (2005). Rural tourism demand by type of accommodation, *Tourism Management*, From the World Wide Web: http://www.sciencedirect.com/science?_ob
- Pinho, O., Peres, C. and Ferreira, I. (2003). Solid-phase micro extraction of volatile compounds in Terrincho ewe cheese . Comparison of different fibres, *Journal of Chromatography*, 1011: 1-9.
- Pizam, A. (1994). Planning a tourism research investigation. In B. Ritchie and C. Goeldne (Eds.), *Travel, Tourism And Hospitality Research. A Handbook For Managers And Researchers* (2nd ed) (pp. 91-104). John Wiley & Sons, Inc.
- Plog, S. (1994). Developing and using psychographics in tourism research In B. Ritchie and C. Goeldne (Eds.), *Travel, Tourism And Hospitality Research. A Handbook For Managers And Researchers* (2nd ed) (pp. 209-218). John Wiley & Sons, Inc.
- Pratt, J. W. (1987). Dividing the indivisible: using simple symmetry to partition variance explained. In T. Pukkika and S. Puntanen (Eds.), *Proceedings of the second international conference in statistics* (pp. 245-260). Finland: University of Tempere.
- Price, F. (1997). *Διοίκηση Ολικής Ποιότητας*. Σειρά :Rothery Gower. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝ.
- Reichel, A., Lowengart, O. and Milman, A. (2000). Rural tourism in Israel : service quality and orientation, *Tourism Management*, 21: 451-459.
- Requena, C. J. και Aviles, P.R. (1993). Ο τουρισμός, μια ευκαιρία για τις μειονεκτικές αγροτικές περιοχές, *Τριμηνιαίο Περιοδικό του Κοινοτικού Προγράμματος LEADER*, Φθινόπωρο(4): 6-9.
- Roberts, L. and Hall, D. (2001). *Rural Tourism and Recreation: Principles to practise*. London: CABI Publishing.
- Roggenbuck, J., Williams, D., Bange, S., and Dean, D. (1991). River float trip encounter norms: questioning the use of the social norm concept, *Journal of Leisure Research*, 23(2): 133-153.
- Ronningen, M. (1997). Why do Tourists Visit Rural Settings? A Study of Vacation Motivations Stated by Tourists Visiting a Rural Region in Norway. Paper presented for the 17th European Congress for Rural Sociology (25-29 August), Chania (Crete), Greece.

- Sharpley, R. (1996). *Tourism and leisure in the countryside* (2nd ed.) Huntington: ELM Publications.
- Sharpley, R. and Sharpley, J. (1997). *Rural Tourism: An Introduction*. London: International Thomson Business Press.
- Shelby, B. (1981). Encounter norms in backcountry settings studies on three rivers, *Journal of Leisure Research*, 13: 129-138.
- Shelby, B., Vaske, J. and Harris, R. (1988). User standards for ecological impacts at wilderness campsites, *Journal of Leisure Research*, 20: 245-256.
- Shelby, B. and Vaske, J. (1991). Using normative data to develop evaluative standards for resource management: a comment on three recent papers, *Journal of Leisure Research*, 23(2): 173-187.
- Shepherd, A. (1998), *Sustainable Rural Development*, MacMillan Press, London.
- Sorensen, A. and Nilsson, P.A. (2001). Are there such things as rural tourists in Denmark?- or what is managed when managing for rural tourism? In *Proceedings of the International Conference: New Directions in Managing Rural Tourism and Leisure. Local impacts, global trends*, I. Kirpatrick and M. Mitchel (Eds.), S.A.C. Auchincruive.
- SPSS (2003). *Base 12.0 Users' Guide*, Chicago: SPSS Inc.
- SPSS (1998). *SPSS Categories 8.0*. Chicago: SPSS Inc.
- Thibal, S. (1988). *Rural Tourism in Europe*. Strasbourg: Council of Europe.
- Thibal, S. (1997). Rural Tourism: products, supply, marketing methods. In *Proceedings of the Seminar: Rural Tourism. A solution for the employment, Local Development and Environment*, Israel 19/6/96, Spain: CEU-ETC World Tourism Organisation.
- Turnock, D. (1999). Sustainable rural tourism in the Romanian Carpathians, *The Geographical Journal*, 165(2): 192-199.
- Vaske, J., Graefe, A.R., Shelby, B. and Heberlein, T. (1986). Backcountry encounter norms: theory, method and empirical evidence, *Journal of Leisure Research*, 18(3): 137-153.
- Vaske, J., Donnelly, M. and Shelby, B. (1993). Establishing management standards: selected examples of the normative approach, *Environmental Management*, 17(5): 629-643.
- Vaske, J., Shelby, B., Graefe, A. and Heberlein, T. (1986). Backcountry encounter norms: theory, method and empirical evidence, *Journal of leisure research*, 18(3): 137-153.
- Velasco, M. (1999). Andalucian Women and their Participation in Rural Tourist Trade, *GeoJournal*, 48: 253-258.
- Verbole, A. (2001). Networking and partnership building for rural tourism development: politics of rural tourism in Slovenis. In *Proceedings of the International Conference: New Directions in Managing Rural Tourism and*

- Leisure. Local impacts, global trends*, I. Kirpatrick and M. Mitchel (Eds.), S.A.C. Auchincruive.
- Whittaker, D. and Shelby, B. (1988). Types of norms for recreation impacts: extending the social norm concept, *Journal of Leisure Research*, 20(4): 261-273.
- Whittaker, D. and Shelby, B. (2002). Evaluating in stream flows for recreation: applying the structural norm approach to biophysical conditions, *Leisure Studies*, 24: 363-374.
- Williams, D., Roggenbuck, J. and Bange, S. (1991). The effect of norm encounter compatibility on crowding perception, experience and behaviour in river recreation settings, *Journal of Leisure Research*, 23(2): 154-172.
- Williams, F. (2001). *Quality Rural tourism, niche markets and imagery: quality products and regional identity*. In L. Roberts and D. Hall (Eds.), *Rural Tourism and Recreation: Principles to practise*. London: CABI Publishing.
- Wilson, S., Fesenmaier, D.R., Fesenmaier, J. and Van Es, J.C. (2001). Factors for success in rural tourism development, *Journal of Travel Research*, 40: 132-138.
- Yamane, T. (1967). *Elementary sampling Theory*. Englewood Cliffs: Prentice – Hall Inc.
- Zahariadis, A. and Balzaki, A. (1999). Standardization, Normalization or Prototyping, paper presented at the *Second Interdisciplinary Workshop on Standardization Research*, Hamburg. From the World Wide Web: www.auth.gr/prototyping
- Zeithaml, V., Parasuraman, A. and Berry, L., (1990). *Delivering Quality Service: Balancing Customer Perceptions and Expectations*. New York: Free Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγια (συμπληρωμένα)
Καταστατικό Συνεταιρισμού

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Ελληνικοί Αγροτουριστικοί και Αγροβιοτεχνικοί Συνεταιρισμοί κατά γεωγραφικά διαμερίσματα που περιελήφθησαν στο δείγμα της έρευνας

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ					
a/a	Διακριτικός Τίτλος	Διεύθυνση Έδρας	Έτος Ιδρύσεως	Αριθμός Μελών	Αριθμός Ενεργών μελών
1.	Γυναικείος Αγροτουριστικός Συν/σμός ΔΡΥΑΔΕΣ	Βαρβάρα Χαλκιδικής	1998	18	15
2.	Αγροτικός-Βιοτεχνικός Συν/σμός Βελβεντού Κοζάνης	Βελβεντό Κοζάνης	1985	105	50
3.	Συν/σμός Γυναικών Ψαράδων Ν. Φλώρινας Αγροτουριστικός	Ψαράδες Φλώρινας	1994	11	11
4.	Αγροτουριστικός Συν/σμός Γυναικών Ανω Καλλινίκης Φλώρινας ΠΕΛΛΑΓΟΝΙΑ	Ταγματάρχου Σωτηρίου 6, Φλώρινα	1997	15	7
5.	Γυναικείος Αγροτουριστικός Συν/σμός Φυλλίδος	Ν. Ζίχνη Σερρών	1997	13	10
6.	Γυναικείος Αγροτικός Συν/σμός Παραδοσιακών Προϊόντων Αγ. Αντωνίου	Αγ. Αντώνιος, 57006 Θεσσαλονίκη	1999	23	14
ΘΡΑΚΗ					
7.	Παραγωγικός Συν/σμός Γυναικών Φερών ΕΚΑΒΗ	Εγνατίας 60, Φέρες Έβρου	1996	21	15
ΘΕΣΣΑΛΙΑ					
8.	Αγροτουριστικός-Αγροτικός Συν/σμός Ζαγοράς Πηλίου	Ζαγορά Πηλίου	1993	100	60
9.	Αγροτουριστικός Συν/σμός Γυναικών Αμπελακίων Λάρισας	Αμπελάκια Λάρισας	1985	17	5

10.	Αγροτουριστικός Συν/σμός "Η ΜΕΛΙΣΣΑ	Διοσκούρων 21Α, Ν. Δημητριάδα, Βόλος	1998	20	10
ΗΠΕΙΡΟΣ					
-	-	-	-	-	-
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ					
11.	Γεωργικός Συνεταιρισμός Κύμης Ευβοίας	Κύμη Ευβοίας	1985	16	10
12.	ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ	Αράχωβα Βοιωτίας	1985	26	15
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ					
13.	Αγροτουριστικός- Αγροβιοτεχνικός Συν/σμός Πολιχνίτου Λέσβου	Πολχνίτος Λέσβου	1997	31	6
14.	ΣΕΛΑΔΑ	Αγία Παρασκευή Λέσβου	2001	12	12
15.	Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Σύρου	Αγίου Σεβαστιανού 14, Άνω Σύρος	1999	28	15
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ					
16.	ΕΡΓΑΝΗ	Γεράκι Λακωνίας	1988	15	15
479			272		

Πίνακας 2: Κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των ελληνικών Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών του δείγματος

α/α	Διακριτικός Τίτλος	Διεύθυνση Έδρας	Κτίριο	Χρονολογία Εξοπλισμού	Φορείς Χρηματοδότησης	Δραστηριότητες Συν/μού	Ακαθάριστα έσοδα/έτος	Ετήσια Καθαρά Κέρδη	Οφέλη των μελών από το Συν/μό	Συνεργασία με βιομηχανίες, βιοτεχνίες, σχολεία κ.ά.	Πρατήριο Ανοιχτό	Μέσο Προμήθειας	Διαφήμιση
1	Γυναικείος Αγροτουριστικός Συν/σμός ΔΡΥΑΔΕΣ	Βαρβάρα Χαλκιδικής	Ιδιόκτητο	2002-2003	Υπ. Γεωργίας	Παραδοσιακά Εδέσματα	€30.000	€5.000	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	Καθόλου	Πρατήριο, Mini Market, Supermarket, Ζαχαροπλαστείο	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση
2	Αγροτικός-Βιοτεχνικός Συν/σμός Βελβεντού Κοζάνης	Βελβεντό Κοζάνης	Ιδιόκτητο	1998-2003	ΕΟΜΜΕΧ, Υπ. Γεωργίας	Παραδοσιακά Εδέσματα	€75.100	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΟΧΙ	6 ώρες	Πρατήριο, Mini Market, Supermarket, Ζαχαροπλαστείο, Καταστήματα υγιεινής διατροφής, Internet	Έντυπο Υλικό
3	Αγροτουριστικός Συν/σμος Γυναικών Ψαράδων Ν. Φλώρινας	Ψαράδες Φλώρινας	Δημόσιο	-	ΑΤΕ	Αγροτουριστικά Καταλύματα	€31.893,67	€4.200,29	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΟΧΙ	Καθόλου	-	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση
4	Αγροτουριστικός συν/σμός Γυναικών Ανω Καλλινίκης Φλώρινας ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ	Ταγματάρχου Σωτηρίου 6, Φλώρινα	Δημόσιο	1998-2003	ΟΑΕΔ, ΑΝΦΛ	Χειροτεχνήματα	€6.000	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΟΧΙ	Καθόλου	Εκθέσεις, Μέσω παραγγελίας	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση

5	Γυναικείος Αγροτουριστικός Συν/σμός Φυλλίδος	Ν. Ζίχνη Σερρών	Ενοικιαζόμενο	1999-2003	Υπ. Γεωργίας, ΟΑΕΔ	Παραδοσιακά Εδέσματα, Αγροτουριστικά Καταλύματα	-	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	Καθόλου	Καταστήματα υγιεινής διατροφής, Internet, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση

6	Γυναικείος Αγροτικός Συν/σμός Παραδοσιακών Προϊόντων Αγ. Αντωνίου	Αγ. Αντώνιος, 57006 Θεσσαλονίκη	Δημόσιο	1999-2003	ΟΑΕΔ	Παραδοσιακά Εδέσματα	€39.618,45	€11.738,8	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	12 ώρες	Πρατήριο, Mini Market, Ζαχαροπλαστείο, Καταστήματα υγιεινής διατροφής, Internet, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό
7	Παραγωγικός Συν/σμός Γυναικών Φερών ΕΚΑΒΗ	Εγνατίας 60, Φέρες Έβρου	Ενοικιαζόμενο	1999-2003	Υπ. Γεωργίας, Δήμος Φερών, Νομαρχία Φερών	Παραδοσιακά Εδέσματα-Ζυμαρικά	€23.802,69	€3.570,40	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΟΧΙ	Καθόλου	Πρατήριο, Mini Market, Καταστήματα υγιεινής διατροφής, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση
8	Αγροτουριστικός-Αγροτικός Συν/σμός Ζαγοράς Πηλίου	Ζαγορά Πηλίου	Ενοικιαζόμενο	1998-2003	Υπ. Γεωργίας	Παραδοσιακά Εδέσματα, Αγροτουριστικά Καταλύματα	€176.082	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	12 ώρες	Πρατήριο, Καταστήματα υγιεινής διατροφής, Internet, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό
9	Αγροτουριστικός Συν/σμός Γυναικών Αμπελακίων Λάρισας	Αμπελάκια Λάρισας	Δημόσιο	1988-2003	ΕΟΜΜΕΧ, ΑΤΕ, Γ.Γ.Ισότητας, Υπ. Γεωργίας, Νομαρχία, Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης, ΔΕΠΙΟΣ,	Παραδοσιακά Εδέσματα, Αγροτουριστικά Καταλύματα, Οικοτουριστικές Δραστηριότητες	-	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση	ΟΧΙ	Ελάχιστα	Ο ίδιος ο Συνεταιρισμός	Έντυπο Υλικό

					ΤΙΑΚ, κ.ά.								
10	Αγροτουριστικός Συν/σμός "Η ΜΕΛΙΣΣΑ"	Διοσκουρών 21Α, Ν. Δημητριάδα, Βόλος	Τα καταλύματα που ενοικιάζονται είναι ιδιόκτητα	-	-	Αγροτουριστικά Καταλύματα	-	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	Καθόλου	Internet, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό
11	Γεωργικός Συνεταιρισμός Κύμης Ευβοίας	Κύμη Ευβοίας	Δημόσιο	-	Υπ. Γεωργίας	Παραδοσιακά Εδέσματα, Χειροτεχνήματα	€13.203	Ζημιές (€278)	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	12 ώρες	Πρατήριο, Supermarket, Ζαχαροπλαστείο, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση

12	ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ	Αράχωβα Βοιωτίας	Δημόσιο	-	-	Παραδοσιακά Εδέσματα, Χειροτεχνήματα, Αγροτουριστικά Καταλύματα, Οικοτουριστικές Δραστηριότητες	-	-	Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΟΧΙ	Καθόλου	Μέσω παραγγελίας	-
13	Αγροτουριστικός-Αγροβιοτεχνικός Συν/σμός Πολιχνίτου Λέσβου	Πολίχνιτος Λέσβου	Ενοικιαζόμενο	1999-2003	Δεν αναφέρεται ο φορέας	Παραδοσιακά Εδέσματα, Χειροτεχνήματα	€10.000	€3.000	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα	ΟΧΙ	Μόνο το πρωί	Πρατήριο, Mini Market, Ζαχαροπλαστείο, Καταστήματα υγιεινής διατροφής, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό
14	ΣΕΛΑΔΑ	Αγία Παρασκευή Λέσβου	Ενοικιαζόμενο	2001-2003	Υπ. Γεωργίας, Υπ. Αιγαίου	Παραδοσιακά Εδέσματα, Χειροτεχνήματα	-	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα, Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητα	ΝΑΙ	12 ώρες	Ζαχαροπλαστείο, Εκθέσεις	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο, Τηλεόραση
15	Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός	Αγίου Σεβαστιανού 14, Άνω	Δημόσιο	2000-2003	Δεν αναφέρεται ο φορέας	Παραδοσιακά Εδέσματα	€174.378,21	-	Πρόσθετο Οικογενειακό Εισόδημα,	ΝΑΙ	Μόνο το πρωί	Supermarket	Έντυπο Υλικό, Ραδιόφωνο

	ς Γυναικών Σύρου	Σύρος							Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητ α				
16	ΕΡΓΑΝΗ	Γεράκι Λακωνίας	Ενοικιαζόμεν ο	1989-2003	ΕΟΜΜΕΧ, ΟΑΕΔ	Χειροτεχνήμ ατα	-	-	Κοινωνική Καταξίωση, Υπευθυνότητ α	ΟΧΙ	Ελάχιστα	-	Έντυπο Υλικό

Πίνακας 3: Δημογραφικά χαρακτηριστικά των μελών των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών του μελετηθέντος δείγματος

Μεταβλητή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Ηλικία		
15-19 ετών	0	0,00
20-24 ετών	2	1,07
25-29 ετών	12	6,42
30-44 ετών	76	40,64
45-50 ετών	38	20,32
51-55 ετών	23	12,30
56-65 ετών	33	17,65
65 ετών και άνω	3	1,60
Σύνολο	187	100,00
Οικογενειακή κατάσταση		
Παντρεμένη	152	81,28
Διαζευγμένη	3	1,60
Ανύπαντρη	16	8,56
Χήρα	15	8,02
Σε διάσταση	1	0,54
Σύνολο	187	100,00
Επίπεδο μόρφωσης των μελών της οικογένειας		
Καθόλου σχολείο	1	0,53
Μερικές τάξεις του Δημοτικού	6	3,21
Δημοτικό	98	52,41
Μερικές τάξεις του Γυμνασίου	11	5,89
Γυμνάσιο	17	9,09
Τεχνικό Λύκειο/Τεχνικές Σχολές	3	1,60
Λύκειο	42	22,46
Ι.Ε.Κ.	5	2,67
Κ.Ε.Κ.		
Τ.Ε.Ι.	2	1,07
Α.Ε.Ι.	2	1,07
Μεταπτυχιακές Σπουδές	0	0,00
Σύνολο	187	100,00

Πίνακας 4: Επαγγελματικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των μελών των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών

Μεταβλητή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)

Κατάταξη κύριας εργασίας		
Οικιακή απασχόληση	29	20,42
Γεωργία	57	40,14
Κτηνοτροφία	3	2,11
Βιομηχανία-Βιοτεχνία	3	2,11
Ηλεκτρισμός-Υδρευση	0	0,00
Οικοδομήσεις-Δημόσια έργα	0	0,00
Εμπόριο	6	4,23
Εστιατόρια-Ξενοδοχεία	7	4,93
Μεταφορές-Αποθηκεύσεις-Επικοινωνίες	0	0,00
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0	0,00
Δημόσια διοίκηση-Άμυνα	3	2,11
Εκπαίδευση	1	0,70
Υγεία και Κοινωνική μέριμνα	2	1,41
Τράπεζες-Ασφάλειες	1	0,70
Τουρισμός-Αναψυχή	0	0,00
Λοιπές υπηρεσίες	30	21,14
Σύνολο	142	100,00
Κατάταξη δευτερεύουσας εργασίας		
Οικιακή απασχόληση	23	15,23
Γεωργία	6	3,97
Κτηνοτροφία	0	0,00

ΠΡΑΚΤΙΚΑ 1ΗΣ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ 17-18 Μαρτίου 2005

Βιομηχανία-Βιοτεχνία	13	8,61
Ηλεκτρισμός-Υδρευση	0	0,00
Οικοδομήσεις-	0	0,00

Δημόσια έργα		
Εμπόριο	2	1,32
Εστιατόρια- Ξενοδοχεία	1	0,66
Μεταφορές- Αποθηκεύσεις- Επικοινωνίες	0	0,00
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0	0,00
Δημόσια διοίκηση- Άμυνα	0	0,00
Εκπαίδευση	1	0,66
Υγεία και Κοινωνική μέριμνα	0	0,00
Τράπεζες- Ασφάλειες	0	0,00
Τουρισμός- Αναψυχή	1	0,66
Λοιπές υπηρεσίες	104	68,89
Σύνολο	151	100,00
Παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης		
ΝΑΙ	115	65,71
ΌΧΙ	60	34,29
Σύνολο	175	100,00
Γνώση χειρισμού Η/Υ		
ΝΑΙ	38	20,43
ΌΧΙ	148	79,57
Σύνολο	186	100,00
Συνολικό μηνιαίο προσωπικό εισόδημα		
0-500 ευρώ	129	72,89
501-1000 ευρώ	21	11,87
1001-1500 ευρώ	16	9,04
1501-2000 ευρώ	1	0,56
2001-3000 ευρώ	7	3,95
3001 ευρώ και άνω	3	1,69
Σύνολο	177	100,00
Συνολικό δηλωθέν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα		
0-1000 ευρώ	96	61,78
1001-2000 ευρώ	53	33,76
2001-3000 ευρώ	3	1,91
3001-4000 ευρώ	1	0,64
4001-5000 ευρώ	0	0,00
5001 ευρώ και άνω	3	1,91
Σύνολο	156	100,00

Πίνακας 5: Απασχόληση των μελών στους Αγροτουριστικούς και Αγροβιοτεχνικούς Συνεταιρισμούς και ευέλικτες αγορές εργασίας (Στοιχεία της έρευνας επί του μελετηθέντος δείγματος)

Μεταβλητή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Ύπαρξη απαραίτητων γνώσεων με το αντικείμενο του συνεταιρισμού		
ΝΑΙ	162	88,04
ΌΧΙ	22	11,96
Σύνολο	184	100,00
Ικανοποιητικό εισόδημα ως μέλος του συνεταιρισμού		
ΝΑΙ	68	38,64
ΌΧΙ	108	61,36
Σύνολο	176	100,00
Μεταβλητή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων		
ΝΑΙ	13	7,10
ΌΧΙ	170	92,90
Σύνολο	183	100,00
Ενδιαφέρον για πιστοποίηση		

ΝΑΙ	164	97,62
ΌΧΙ	4	2,38
Σύνολο	168	100,00
Επιθυμία για κατάρτιση		
Προϊόντα Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ)		
ΝΑΙ	90	54,22
ΌΧΙ	76	45,78
Σύνολο	166	100,00
Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ)		
ΝΑΙ	65	39,88
ΌΧΙ	98	60,12
Σύνολο	163	100,00
Βιολογική παραγωγή		
ΝΑΙ	106	64,63
ΌΧΙ	58	35,37
Σύνολο	164	100,00
Παραδοσιακές ιδιοτυπίες		
ΝΑΙ	111	66,47
ΌΧΙ	56	33,53
Σύνολο	167	100,00
Ηλεκτρονική μάθηση		
ΝΑΙ	49	30,06
ΌΧΙ	114	69,94

Σύνολο	163	100,00
Ηλεκτρονικό εμπόριο		
ΝΑΙ	53	32,52
ΌΧΙ	110	67,48
Σύνολο	163	100,00
Τηλεφωνικό εμπόριο		
ΝΑΙ	27	16,77
ΌΧΙ	134	83,23
Σύνολο	161	100,00
Τηλεοπτικό εμπόριο		
ΝΑΙ	23	14,20
ΌΧΙ	139	85,80
Σύνολο	162	100,00
Ηλεκτρονικό κατάστημα		
ΝΑΙ	22	13,66
ΌΧΙ	139	86,34
Σύνολο	161	100,00
Internet - Διαδίκτυο		
ΝΑΙ	63	38,41
ΌΧΙ	101	61,59
Σύνολο	164	100,00
Πολυμέσα (multimedia)		
ΝΑΙ	28	17,18
ΌΧΙ	135	82,82
Σύνολο	163	100,00

Πίνακας 6: Κοινωνικά χαρακτηριστικά των μελών των Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Συνεταιρισμών του δείγματος

Μεταβλητή	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Συμμετοχή σε όργανο λήψης αποφάσεων τοπικού ενδιαφέροντος		
ΝΑΙ	91	49,19
ΌΧΙ	94	50,81
Σύνολο	185	100,00
Αίσθηση ασφάλειας στον τόπο διαμονής		
ΝΑΙ	161	87,50
ΌΧΙ	23	12,50
Σύνολο	184	100,00
Βελτίωση της ποιότητας ζωής στο Δήμο		
ΝΑΙ	164	89,13
ΌΧΙ	20	10,87
Σύνολο	184	100,00
Λήψη μέτρων για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής		
Καταπολέμηση της ανεργίας		

ΝΑΙ	161	87,50
ΌΧΙ	23	12,50
Σύνολο	184	100,00
Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού		
ΝΑΙ	78	43,58
ΌΧΙ	101	56,42
Σύνολο	179	100,00
Συγκράτηση του παραγωγικού πληθυσμού		
ΝΑΙ	135	75,00
ΌΧΙ	45	25,00
Σύνολο	180	100,00
Μέτρα για τη νεολαία		
ΝΑΙ	162	88,04
ΌΧΙ	22	11,96
Σύνολο	184	100,00
Μέτρα για τους ηλικιωμένους		
ΝΑΙ	130	71,43
ΌΧΙ	52	28,57
Σύνολο	182	100,00
Ενημέρωση/Εναισθητοποίηση		
ΝΑΙ	123	67,96
ΌΧΙ	58	32,04
Σύνολο	181	100,00
Προληπτική υγιεινή		
ΝΑΙ	120	65,93
ΌΧΙ	62	34,07
Σύνολο	182	100,00
Αειφόρος ανάπτυξη		
ΝΑΙ	111	71,61
ΌΧΙ	44	28,39
Σύνολο	155	100,00

Πίνακας 7: Αριθμός παιδιών και προστατευόμενων μελών στην οικογένεια των συνεταιρισμένων γυναικών (Στοιχεία της έρευνας)

Μεταβλητή	Μέσος	Ελάχιστος	Μέγιστος
Αριθμός παιδιών στην οικογένεια	2,0984	0,0000	4,0000
Αριθμός προστατευόμενων μελών	0,5802	0,0000	7,0000
Σύνολο 183			

Αριθμός Π. 7196
Καταχωρημένο Βιβλίο
Περί των Συμμετεχόντων στην Ε.Ε.Α.
Παξί/ημερ. 3-5-96
Η Γραμματεία

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΦΕΡΩΝ Π.Ε. Η

ΕΚΑΒΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Άρθρο 1

Σύσταση-Επωνυμία-Διάρκεια

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ν 1667/86 "περι αστικών συνεταιρισμών" οι υπογράφουσες συνιστούν συνεταιρισμό με την επωνυμία ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΦΕΡΩΝ ΠΕΡΙΩΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ Η ΕΚΑΒΗ

Η διάρκεια του συνεταιρισμού είναι αόριστη.

Άρθρο 2

Έδρα: Ο συνεταιρισμός έχει την έδρα του στο Δημό Φερών.

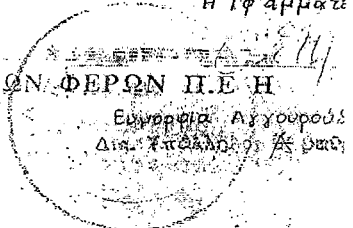
Άρθρο 3

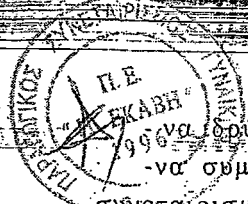
Σκοπός-αντικείμενο δραστηριότητας

Ο συνεταιρισμός έχει οικονομικό σκοπό και αποβλέπει, ιδίως με την συνεργασία των μελών του, στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη αυτών και γενικά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Αντικείμενο δραστηριότητας του συνεταιρισμού είναι:

- α. Η κοινή οργάνωση παραγωγής.
- β. Η προμήθεια πρώτων υλών για την κάλυψη των αναγκών των μελών.
- γ. Η παροχή στα μέλη τεχνικής ή οργανωτικής βοήθειας.
- δ. Η προώθηση των πωλήσεων των προϊόντων των μελών καθώς και οι αγορές προϊόντων τρίτων και πωλήσεις αυτών.
- ε. Η μεταποίηση ή διάθεση προϊόντων των μελών του.
- στ. Η παροχή δανείων, εγγυήσεων, ασφαλειών ή άλλων οικονομικών διευκολύνσεων στα μέλη του.
- ζ. Η κατασκευή και πώληση στην Ελλάδα και το εξωτερικό ειδών λαϊκής τέχνης.
- η. Η ίδρυση και διαχείριση βιοτεχνίας των προϊόντων της οικιακής οικονομίας και οικοτεχνίας των μελών του.
- θ. Η αποκτηση κατά κυριότητα ή χρήση ακινήτων για την δημιουργία εγκαταστάσεων οποιασδήποτε μορφής που εξυπηρετούν τους σκοπούς του συνεταιρισμού.
- ι. Η επαγγελματική, συνεταιριστική, και πολιτιστική εκπαίδευση των μελών του.
- κ. Η ίδρυση και λειτουργία οικοτουριστικών μονάδων και καταλυμάτων, η ανάπτυξη του οικοτουρισμού, του κοινωνικού τουρισμού, οικοτουριστικών εργασιών, η εκμετάλλευση αναψυκτηρίου.
- λ. Για την εκπλήρωση των σκοπών του ο συνεταιρισμός μπορεί:

να ιδρύει υποκαταστήματα στο εσωτερικό και εξωτερικό
να συμπράττει σε κοινές επιχειρήσεις με καταναλωτικούς και άλλους
συνεταιρισμούς, νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα, του ιδιωτικού τομέα, με
κοινωνικούς οργανισμούς, με επιχειρήσεις οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης
με φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β.

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Άρθρο 4.

Προϋποθέσεις και κωλύματα.

Μέλη του συνεταιρισμού μπορούν να γίνουν:

οι ενήλικες γυναίκες που δεν τελούν υπο απαγόρευση ή δικαστική
αντίληψη και δεν μετέχουν σε άλλο συνεταιρισμό που έχει την ίδια έδρα και
τον ίδιο σκοπό.

Άρθρο 5.

Απόκτηση της ιδιότητας του μέλους.

1. Τα ιδρυτικά μέλη αποκτούν την ιδιότητα του συνταίρου με την
υπογραφή του καταστατικού.

2. Για να γίνει κάποιο μέλος του συνεταιρισμού μετά την συστάση του θα
πρέπει να υποβάλλει γραπτή αίτηση προς το Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο
αποφασίζει για την αποδοχή στην πρώτη του συνεδρίαση.

3. Η εγγραφή των νέων μελών εγκρίνεται από την επόμενη γενική
συνέλευση.

4. Η ιδιότητα του μέλους αποκτάται από την απόφαση αποδοχής της
αίτησης από το διοικητικό συμβούλιο.

5. Τα νέα μέλη συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στα
όργανα του συνεταιρισμού μετά την έγκριση εγγραφής τους από τη
γενική συνέλευση.

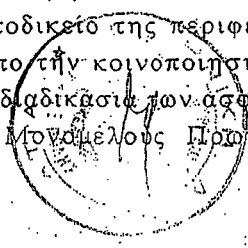
6. Για αιτήσεις εγγραφής νέων μελών που δεν έγιναν δεκτές από το
διοικητικό συμβούλιο, αποφασίζει η γενική συνέλευση.

7. Η απόφαση της γενικής συνέλευσης κοινοποιείται 20 ημέρες από την
λήξη των εργασιών της στην ενδιαφερόμενη.

8. Σε περίπτωση αρνητικής απόφασης επιτρέπεται προσφυγή στο
Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει ο συνεταιρισμός μέσα σε 10
ημέρες από την κοινοποίησή της.

9. Η απόφαση του Ειρηνοδικείου υπόκειται μόνο σε έφεση που ασκείται
στο Μονομελές Πρωτοδικείο της περιφέρειας που εδρεύει ο συνεταιρισμός
μέσα σε 10 ημέρες από την κοινοποίηση της προσβαλλομένης απόφασης και
εκδικάζεται κατά την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

Η απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου δεν υπόκειται σε κανένα
ένδικο μέσο.

1. Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης που λαμβάνεται με την αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία του άρθρου 5 παρ 4 και 6 εδαφ 2 του ν 1667/86, η συνεταιρός μπορεί να αποκλεισθεί από τον συνεταιρισμό στις εξής περιπτώσεις:

α. Όταν βλάπτει τα συμφέροντα του συνεταιρισμού από παράβαση των υποχρεώσεών της.

β. Όταν καθυστερεί τις οφειλές της προς το συνεταιρισμό για την είσπραξη των οποίων άρχισε εναντίον της εκτέλεση.

γ. Ο αποκλεισμός γνωστοποιείται με κοινοποίηση αποσπάσματος της Γενικής Συνέλευσης που περιέχει και τους λόγους.

2. Μέσα σε 2 μήνες από την κοινοποίηση της σχετικής απόφασης, η συνεταιρός μπορεί να προσφύγει στο Ειρηνοδικείο στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει ο συνεταιρισμός.

3. Η απώλεια της ιδιότητας του μέλους επέρχεται από την ημέρα που δημοσιεύεται η τελεσίδικη απόφαση που απορρίπτει την προσφυγή ή από την ημέρα που έληξε άπρακτα η προθεσμία.

Άρθρο 10

Θάνατος συνταίρου

1. Η συνεταιρός που πέθανε διαγράφεται στο τέλος της χρήσης κατά την οποία επήλθε ο θάνατος. Στο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία του θανάτου μέχρι το τέλος της χρήσης ή συνεταιριστική ιδιότητα της θανούσας συνεχίζεται στο πρόσωπο των κληρονόμων της.

2. Η συνεταιριστική ιδιότητα και η συνεταιριστική μερίδα θανούσας συνταίρου μπορούν να περιέλθουν οριστικά στην κληρονόμο όταν έχει τις προϋποθέσεις να γίνει μέλος του συνεταιρισμού.

3. Σε περίπτωση που οι κληρονόμοι δεν αποκτούν την ιδιότητα του συνταίρου, τους αποδίδεται η συνεταιριστική μερίδα που είχε εισφέρει η κληρονομούμενη υπολογιζομένης της αξίας της σε πραγματικούς ορους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΡΙΔΑ-ΕΥΘΥΝΗ

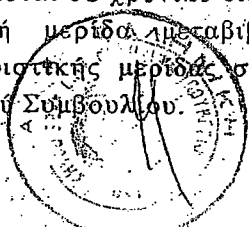
Άρθρο 11.

Συνεταιριστική μερίδα

1. Κάθε μέλος συμμετέχει υποχρεωτικά στο κεφάλαιο του συνεταιρισμού με ποσό 51.000 δρχ που αντιστοιχεί σε μία υποχρεωτική μερίδα.

2. Η συνεταιριστική μερίδα είναι αδιάρετη και ίση για όλους τις συνταίρους και καταβάλλεται σε χρονικό διάστημα 3 χρόνων.

3. Η συνεταιριστική μερίδα μεταβιβάζεται μόνο σε συνταίρο. Η μεταβίβαση της συνεταιριστικής μερίδας σε τρίτο γίνεται μόνο ύστερα από συναίνεση του Διοικητικού Συμβουλίου.

4. Το Διοικητικό Συμβούλιο αρνείται την μεταβίβαση εφόσον στο πρόσωπο του τρίτου δεν συντρέχουν οι όροι που απαιτούνται για την είσοδο της συνεταιριού (αρθ 2 παρ 1 ν 1667/86).

5. Η μεταβίβαση γίνεται με γραπτή συμφωνία και συντελείται με την καταχώρηση στο μητρώο των συνεταιριών.

6. Κάθε μέλος του συνεταιρισμού μπορεί να αποκτήσει μέχρι πέντε προαιρετικές μερίδες εκτός από την υποχρεωτική.

7. Η αξία κάθε προαιρετικής μερίδας είναι ίση με την αξία της υποχρεωτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ. ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Άρθρο 12

Συγκρότηση

1. Η γενική συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο του συνεταιρισμού και απαρτίζεται από όλα τα μέλη που έχουν εγγραφεί στο μητρώο αυτού και διατηρούν την ιδιότητά τους.

2. Στη Γενική Συνέλευση κάθε μέλος έχει μία ψήφο.

3. Τα μέλη μετέχουν στη Γενική Συνέλευση τα ίδια προσωπικά.

Άρθρο 13.

Αρμοδιότητες

1. Η γενική συνέλευση αποφασίζει για κάθε θέμα που αφορά το συνεταιρισμό και για το οποίο δεν προβλέπεται άλλο αρμόδιο όργανο.

2. Στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης ανήκουν:

α. Η τροποποίηση του καταστατικού.

β. Η συγχώνευση, η παράταση της διάρκειας ή η διάλυση και η αναβίωση του συνεταιρισμού.

γ. Η ψήφιση ή τροποποίηση του εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας και των ειδικών κανονισμών εργασιών και προσωπικού.

δ. Η συμμετοχή σε εταιρία και η αποχώρηση απ αυτή.

ε. Οι γενικοί όροι της δραστηριότητας του συνεταιρισμού ανάλογα με τους σκοπούς τους.

στ. Η έγκριση του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης.

ζ. Η εκλογή και η απαλλαγή κάθε ευθύνης του Διοικητικού και Εποπτικού Συμβουλίου καθώς και των αντιπροσώπων του συνεταιρισμού σε δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις.

η. Η επιβολή εισφοράς στα μέλη για την αντιμετώπιση έκτακτων ζημιών ή άλλων εξαιρετικών καταστάσεων.

3. Η γενική συνέλευση μπορεί με απόφασή της να μεταβιβάσει την αρμοδιότητα του εδαφ ε της παρ 2 του άρθρου αυτού στο διοικητικό συμβούλιο.

Άρθρο 14.

Σύγκληση

1. Η γενική συνέλευση συγκαλείται από το Διοικητικό Συμβούλιο σε τακτική σύνοδο τουλάχιστον μια φορά το χρόνο και μέσα σε 4 μήνες από την λήξη της διαχειριστικής χρήσης.

2. Η Γενική Συνέλευση συνερχεται έκτακτα όποτε τη συγκαλέσει το Διοικητικό Συμβούλιο ή όταν το ζητήσει οριζόντως συγχρόνως και τα θέματα για συζήτηση το Εποπτικό Συμβούλιο ή το 1/10 των μελών του συνεταιρισμού, αλλά όχι λιγότερα από 3 μέλη.

3. Η συνέλευση πραγματοποιείται στην έδρα του συνεταιρισμού. Η προσκλήση περιέχει τα θέματα της ημερησίας διάταξης και γνωστοποιείται στις συνεταίρους 7 τουλάχιστον ημέρες πριν την έναρξη της συνόδου με προσωπικές επιστολές ή με ανακοίνωση σε πίνακα δημοσιεύσεων του Δήμου.

4. Αν το Δ.Σ δεν συγκαλέσει τη γενική συνέλευση μέσα σε 15 ημέρες από την υποβολή της αιτήσης του Εποπτικού συμβουλίου ή των συνεταίρων, τη σύγκληση διατάζει το Ειρηνοδίκητό ύστερα από αιτήσή τους, εκτός αν κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος.

Άρθρο 15.

Απαρτία.

1. Η γενική συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει εγκυρα εφοσον κατα την έναρξη της συνεδριασης ειναι παρόντα τα μισά τουλάχιστον μέλη του συνεταιρισμού.

2. Αν δεν υπάρχει απαρτία η γενική συνέλευση συνεχεται ύστερα από 7 ημέρες χωρίς άλλη πρόσκληση στον ίδιο τοπο και την ίδια ώρα και αποφασίζει για όλα τα θέματα της αρχικής ημερησίας διαταξης, εφοσον κατα την έναρξη της συνεδριασης παρίσταται το 1/5 τουλάχιστο των μελών του συνεταιρισμού.

3. Αν δεν υπάρξει και πάλι απαρτία, η γενική συνέλευση συνέρχεται ύστερα από 7 ημέρες χωρίς άλλη πρόσκληση, στον ίδιο τοπο και την ίδια ώρα και αποφασίζει για όλα τα θέματα της αρχικής ημερησίας διαταξης, όσα μέλη και αν παρίστανται, όχι όμως λιγότερα από 7.

4. Για την λήψη αποφασεων που αφορουν τη μεταβολη του σκοπου ή της εδρας του συνεταιρισμου, τη μεταβολη του ποσού της συνεταιριστικης μερίδας ή της ευθύνης των συνεταίρων, τον αποκλεισμο του συνεταίρου, την παράταση, την διαλυση, την αναβίωση, τη συγχώνευση του συνεταιρισμου ή την μεταβολη του τροπου διανομής των κερδών και την ανάκληση και

αντικατάσταση μελών του διοικητικού ή του εποπτικού συμβουλίου και των
κατα το αρθ 12 του ν 1667/86 αντιπροσώπων του συνεταϊρισμου, η συνέλευση
βρίσκεται σε απαρτία όταν παρίστανται σαυτην τα 2/3 των μελών.

Αρθρο 16.

Συνεδρίαση-Συζήτηση

1. Στην αρχη της συνεδρίασης εκλεγεται απο τα μελη η προεδρος και η γραμματεας της συνέλευσης. Εως την εκλογή της προεδρου τα καθήκοντά της ασκει η προεδρος του διοικητικου συμβουλίου ή αν αυτη απουσιάζει, η αντιπροεδρος ή αλλο μελος του διοικητικου συμβουλίου ή αν δεν παρευρισκεται κανένα μελος του συνεταϊρισμου που υποδεικνύεται απο τη συνέλευση.

2. Η πρόεδρος διευθύνει τις εργασίες της συνέλευσης και η γραμματέας τηρεί τα πρακτικά που υπογράφονται απο την προεδρο και την ίδια.

3. Η γενική συνέλευση συζητεί και αποφασίζει για τα θεματα που βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη.

4. Αν παρίσταται το σύνολο των συνεταϊρων η γενική συνέλευση μπορεί να αποφασίζει και για θεματα που δεν περιλαμβάνονται στην προσκλήση.

Στην περίπτωση αυτή η συζήτηση για τα θεματα αυτά αναβάλλεται υποχρεωτικά αν το ζητήσει το 1/20 των μελών αλλα όχι λιγότερα απο 3.

Αρθρο 17.

Οι ψηφοφορίες διενεργούνται με ανάταση του χεριού εκτος αν το 1/4 των παρόντων μελών ζητήσει να γίνει η ψηφοφορία με ονομαστική κλήση ή με ψηφοδέλτια, οποτε εφαρμόζεται ο ζητηθείς τροπος.

2. Ουδέποτε αποφαση λαμβανεται δια βοής.

3. Ειδικα για αρχαιεσίες, παροχής εμπροσποσνης, απαλλαγή απο ευθύνη, εγκρίση απολογισμου και ισολογισμου και για προσωπικά θεματα, η ψηφοφορία είναι μυστική.

4. Τα μέλη του διοικητικού και εποπτικού συμβουλίου δεν έχουν δικαίωμα να ψηφίσουν στα θεματα απαλλαγής απο την ευθύνη τους.

5. Οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης λαμβανονται με απολυτη πλειοψηφια του αριθμου των ψηφισάντων μελών.

Στα θεματα του αρθ 5 παρ. 4 του ν 1667/86 απαιτείται απολυτη πλειοψηφια του συνολου των μελών του συνεταϊρισμου.

Αρθρο 18.

Προσβολή αποφάσεων

Απόφαση της γενικής συνέλευσης αντιθετη στο νομο ή στο καταστατικό είναι ακυρη.

Την ακυρότητα κηρύσσει το δικαστήριο αν εγείρει αγωγή ένα μέλος που δεν συμφωνήσει ή οποιοδήποτε έχει εννόμο συμφέρον.

Η αγωγή αποκλείεται όταν περάσει ένας μήνας από τότε που παρήκε η απόφαση.

Η απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα ισχύει εναντι όλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Άρθρο 19

Συγκροτηση Διοικητικού Συμβουλίου

1. Το διοικητικό Συμβούλιο εκλεγεται με μυστική ψηφοφορία μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού από την γενική συνέλευση και είναι 5 μέλη.

2. Η διάρκεια της θητείας του Διοικητικού Συμβουλίου είναι διετής και μπορεί να παραταθεί μέχρι την εκλογή νέου διοικητικού συμβουλίου οχι όμως περισσότερο από 6 μήνες.

3. Μαζί με τα τακτικά μέλη εκλεγονται και 2 αναπληρωματικά μέλη τα οποία καλούνται στη διοίκηση σε περίπτωση απουσίας ή προσωρινού κωλύματος μελών του διοικητικού συμβουλίου.

4. Οι εκλογές γίνονται όπως ορίζεται στο άρθρο 41 του παρόντος καταστατικού.

5. Με πρόσκληση της συμβούλου που πλειονώτισε το διοικητικό συμβούλιο συνερχεται και εκλεγει την πρόεδρο την αντιπρόεδρο την γραμματέα και την ταμία.

6. Το Διοικητικό Συμβούλιο μέσα σε ένα μήνα πρέπει να ορίσει την εκλογή του για καταχώρηση στο αρμόδιο μητρώο συνεταιρισμών.

7. Το Διοικητικό Συμβούλιο συνερχεται σε τακτή συνεδρίαση τουλάχιστο μια φορά το μήνα και σε έκτακτη όταν το συγκαλέσει η πρόεδρος ή το ζητήσει το 1/3 των μελών αλλά όχι λιγότερα από 2 μέλη.

8. Το αξίωμα του μέλους του διοικητικού συμβουλίου είναι τιμητικό και αμειβό. Κατ' εξαίρεση στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου μπορεί με απόφαση της γενικής συνέλευσης να παρέχεται αμειψίση ανάλογη με το χρόνο απασχόλησής τους ή οποία δεν δημιουργεί δικαιώματα ή αξιώσεις από τις διατάξεις της εργατικής ή ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Άρθρο 20

Αρμοδιότητες

1. Το διοικητικό συμβούλιο διοικεί και εκπροσωπεί το συνεταιρισμό σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού.

2. Το Διοικητικό συμβούλιο αποφασίζει σε όλα τα θέματα που αφορούν τη διοίκηση και τη διαχείριση του συνεταιρισμού μέσα πλαίσια του νόμου, του καταστατικού και των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης.

3. Το Διοικητικό συμβούλιο μπορεί να μεταβιβάσει με ειδική απόφαση την άσκηση ορισμένων αρμοδιοτήτων του και την υπογραφή των σχετικών πράξεων στην προεδρο του ή σε ένα από τα άλλα μέλη του ή στη διευθύντη της ή σε άλλο υπάλληλο του συνεταιρισμού.

4. Τα μέλη του Διοικητικού συμβουλίου οφείλουν να καταβάλουν την ίδια επιμέλεια που καταβάλλουν στις δικές τους υποθέσεις κατά την διαχείριση των υποθέσεων του συνεταιρισμού.

Άρθρο 21.

Λειτουργία-Λήψη αποφάσεων

1. Το Διοικητικό συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα όταν τα παρόντα μέλη είναι περισσότερα από τα απόντα.

2. Οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου παίρνονται με την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισότητας υπερτερεί η ψήφος της προέδρου.

3. Οι αποφάσεις του καταχωρούνται στο βιβλίο πρακτικών.

4. Μέλος του διοικητικού συμβουλίου δε συμμετέχει στις συνεδριάσεις ούτε έχει δικαίωμα ψήφου όταν προκειται για θέματα που αφορούν άμεσα αυτόν, τη σύζυγό του ή συγγενή του πρώτου βαθμού.

Άρθρο 22.

Προεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου

1. Η προέδρος του διοικητικού συμβουλίου υπογράφει όλα τα έγγραφα του συνεταιρισμού προς τις δημόσιες αρχές ή προς τρίτους και δεχεται όλα τα έγγραφα που απευθύνονται ή κοινοποιούνται στο συνεταιρισμό.

2. Την προεδρο όταν απουσιάζει ή καλύπτεται αναπληρώνει η αντιπροέδρος ή άλλο μέλος του διοικητικού συμβουλίου κατά τα οριζόμενα στο καταστατικό.

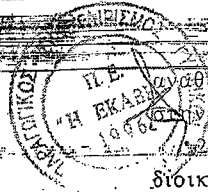
3. Η προέδρος μπορεί να αναθέτει την υπογραφή ορισμένων εγγράφων σε άλλο μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή σε υπάλληλο του συνεταιρισμού.

4. Αν σε εκκρεμή δίκη η προέδρος ή τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου είναι αντιδικοί του συνεταιρισμού, το συνεταιρισμό εκπροσωπεί στο δικαστήριο το Εποπτικό συμβούλιο ή το από αυτό εξουσιοδοτημένο μέλος του.

Άρθρο 23.

Λοιπα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου

1. Η αντιπροέδρος αναπληρώνει την προεδρο απόντα ή καλυμμένη σε όλα τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες. Το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να

απόκειται με απόφασή του και ορισμένα άλλα καθήκοντα και αρμοδιότητες αντιπροέδρου.

2. Η γενική γραμματεας επιμελείται για την τήρηση των πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου, διεξάγει την αλληλογραφία του συνεταιρισμού, φυλάσσει την σφραγίδα αυτού και υπογράφει μετά της προέδρου όλα τα έγγραφα και τις εντολές.

3. Η ταμίας επιμελείται για την εισπραξη κάθε εσοδου του συνεταιρισμου και διενεργει τις πληρωμες σύμφωνα με τις αποφασεις του διοικητικού συμβουλίου.

Ειδικότερα έχει τα εξής καθήκοντα

- α) Ενεργεί κάθε εισπραξη εκδιδων τριπλοτυπα γραμματια εισπραξης.
- β. Ενεργει τις πληρωμες με βαση τα εντάλματα που υπογράφουν η προεδρος και η γενική γραμματεας.
- γ. Φυλάττει το περιεχομενο του ταμείου, τα χρηματογράφα και τα διάφορα αποδεικτικά.
- δ. Συντάσσει τις μηνιαίες καταστάσεις του ταμείου και καταρτίζει μαζί με τον λογιστή ή άλλο πρόσωπο που ορίζει το ΔΣ τον ετήσιο ισολογισμό.
- ε. Τηρεί όλα τα υποχρεωτικά για το συνεταιρισμο βιβλια του ταμείου.
- στ. Καταθετει κάθε ποσο που υπερβαινει τις 300.000 δραχ. επ' ονοματι του συνεταιρισμου στην τραπεζα που καθοριζει το διοικητικό συμβούλιο.

Άρθρο 24

Συγκροτηση Εποπτικού Συμβουλίου -Κωλύματα.

- 1. Το Εποπτικό συμβούλιο αποτελείται απο 3 τουλαχιστον μελη που εκλεγονται απο τη γενικη συνελευση.
- 2. Το ίδιο προσωπο δεν μπορεί να μετέχει και στο διοικητικό συμβούλιο και στο εποπτικό συμβούλιο.
- 3. Τα μελη του Διοικητικού συμβουλίου και του εποπτικού συμβουλίου δεν επιτρεπεται να έχουν μεταξύ τους συγγένεια μεχρι του δευτερου βαθμου.
- 4. Αν τα μελη του συνεταιρισμου είναι λιγωτερα απο 25 δεν απαιτειται εκλογή εποπτικού συμβουλίου.

Άρθρο 25

Αρμοδιότητες Εποπτικού Συμβουλίου

- 1. Το εποπτικο συμβούλιο ελέγχει τις πραξεις του διοικητικού συμβουλίου και την τήρηση των διατάξεων του νόμου, του καταστατικού και των αποφασεων της γενικης συνελευσης.
- 2. Το Εποπτικό συμβούλιο έχει δικαίωμα και καθήκον να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, εγγράφου ή στοιχείων του συνεταιρισμου, να διενεργει λογιστικο και διαχειριστικο ελεγχο και να παρακολουθει την πορεια

των υποθέσεων του συνεταιρισμού. Για την διενέργεια λογιστικού και διαχειριστικού ελέγχου μπορεί να διορίσει έως 3 ειδικούς συμβούλους ή εμπειρογνώμονες.

3. Το Εποπτικό Συμβούλιο αν διαπιστώσει παράβασεις του νόμου, του καταστατικού και των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης ή παρατυπίες ως προς την διαχείριση υποδεικνύει στο διοικητικό συμβούλιο την επανόρθωσή τους και συγκαλεί τη γενική συνέλευση όταν θεωρεί ότι πρόκειται για σοβαρές παραβάσεις ή παρατυπίες που μπορούν να βλάψουν τα συμφέροντα του συνεταιρισμού.

4. Τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου ευθύνονται για κάθε πταίσμα.

Άρθρο 26.

Κεφάλαια του συνεταιρισμού

Τα κεφάλαια του συνεταιρισμού απαρτίζονται από

- α. Τις συνεταιριστικές μερίδες
- β. Το τακτικό αποθεματικό κεφάλαιο
- γ. Το έκτακτο αποθεματικό κεφάλαιο.

Άρθρο 27.

Συνεταιριστικές μερίδες.

Τα σχετικά με τις συνεταιριστικές μερίδες ρυθμίζονται με το άρθρο 11 του παρόντος καταστατικού.

Άρθρο 28

Για τον σχηματισμό τακτικού αποθεματικού παρακρατείται τουλάχιστον στο 1/10 των καθαρών κερδών της χρήσης.

2. Η παρακράτηση δεν είναι υποχρεωτική όταν το ύψος του αποθεματικού έχει εξισωθεί με την συνολική αξία των συνεταιριστικών μερίδων.

Άρθρο 29

Έκτακτο αποθεματικό κεφάλαιο

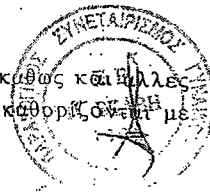
Η γενική συνέλευση μπορεί να αποφασίζει για τον σχηματισμό έκτακτου αποθεματικού κεφαλαίου.

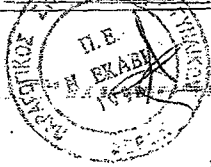
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ.

Άρθρο 30

Εργασίες του συνεταιρισμού

Η οργάνωση και οι οροι λειτουργίας του συνεταιρισμού, καθώς και άλλες λεπτομερείες που αφορούν το προσωπικό, τις πιστώσεις κλπ καθορίζονται με εσωτερικό κανονισμό.

Άρθρο 31

Είσπραξη απαιτήσεων από τα μέλη

1. Η είσπραξη των απαιτήσεων που έχει ο συνεταιρισμός απέναντι των συνεταιριών από οποιαδήποτε αιτία και που καθυστερούνται από τις τελευταίες, ενεργείται με πράξη του διοικητικού συμβουλίου η οποία καθορίζει το οφειλόμενο από την συνεταιρία ποσό, την αιτία της οφειλής και τον χρόνο από τον οποίο η οφειλή αυτή κατέστη ληξιπρόθεσμη.

Η πράξη του διοικητικού συμβουλίου κοινοποιείται με έγγραφο στην οφειλέτρια η οποία καλείται να εξοφλήσει την οφειλή της μέσα σε ευλογημένη προθεσμία.

2. Μέσα σε 10 ημέρες από την ανωτέρω κοινοποίηση, η ενδιαφερομένη μπορεί να κάνει ενστάση στο Εποπτικό Συμβούλιο το οποίο μέσα σε 15 ημέρες αποφασίζει οριστικά και επικυρώνει ή τροποποιεί ή ακυρώνει την πράξη του διοικητικού συμβουλίου. Η απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου διαβιβάζεται στο ΔΣ και κοινοποιείται χωρίς αναβολή στην ενδιαφερομένη.

3. Κατά της απόφασης του Εποπτικού Συμβουλίου η ενδιαφερομένη ή το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να προσφύγει μέσα σε προθεσμία 10 ημερών από την κοινοποίηση της απόφασης του εποπτικού συμβουλίου στο ειρηνοδίκαιο που κρίνει κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων του ΚΠολΔ.

4. Κατά τη συζήτηση της προσφυγής μπορούν να παρευθύνουν ο προσφευγών και ο συνεταιρισμός και να αναπτύξουν και προφορικά τις αποψεις τους.

Το Ειρηνοδίκαιο εκδίδει μέσα σε 15 ημέρες από την συζήτηση την αποφασή του η οποία είναι ανεκλήτη.

Εφ' όσον με την απόφαση απορριφθεί η προσφυγή η πράξη του διοικητικού συμβουλίου κηρύσσεται εκτελεστή.

5. Αν δεν ασκηθεί ενστάση ή στη συνέχεια δεν ασκηθεί προσφυγή στο Ειρηνοδίκαιο, η πράξη του διοικητικού συμβουλίου κηρύσσεται εκτελεστή από το Ειρηνοδίκαιο μετά από απλή αίτηση της προέδρου του διοικητικού συμβουλίου του συνεταιρισμού.

Άρθρο 32

Δάνεια συνεταιρισμών

Τα δάνεια του συνεταιρισμού συνάπτονται από το διοικητικό συμβούλιο ύστερα από απόφαση της γενικής συνέλευσης εντός των ανωτάτων ορίων του ποσού και του τόκου ή λοιπών όρων που θέτει αυτή και ανάλογα με τις ανάγκες του συνεταιρισμού.

Άρθρο 33.

Λογιστικό έτος

1. Η διαχειριστική χρήση είναι ετήσια και λήγει την 31 Δεκεμβρίου.
2. Η πρώτη διαχειριστική χρήση λήγει την 31η Δεκεμβρίου του επομένου έτους.
3. Στο τέλος της διαχειριστικής χρήσης το διοικητικό συμβούλιο συντάσσει τον ισολογισμό, το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης και τον προϋπολογισμό και τους υποβάλλει στο Εποπτικό συμβούλιο για έλεγχο 30 ημέρες τουλάχιστον πριν από την ημέρα συγκλήσης της τακτικής γενικής συνέλευσης.
4. Το Εποπτικό συμβούλιο συντάσσει έκθεση μέσα σε 15 ημέρες από την υποβολή των παραπάνω στοιχείων.
5. Το Διοικητικό συμβούλιο υποβάλλει τον ελεγχθέντα από το Εποπτικό Συμβούλιο ισολογισμό, λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης και προϋπολογισμό, στην τακτική γενική συνέλευση για έγκριση.
6. Στην γενική συνέλευση υποβάλλεται και η έκθεση του εποπτικού συμβουλίου.
7. Ο ισολογισμός, ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης, ο προϋπολογισμός και η έκθεση του εποπτικού συμβουλίου πρέπει να είναι στη διαθεσιμότητα των συνεταίρων 15 τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημέρα συγκλήσης της συνέλευσης.

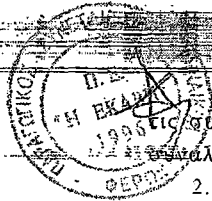
Άρθρο 34

1. Ο συνεταρισμός τηρεί τα βιβλία που προβλέπει η φορολογική νομοθεσία και επι πλεον:
  - α. Βιβλίο μητρώου των μελών στο οποίο καταγράφονται με χρονολογική σειρά ή ημερομηνία εγγραφής, το ονοματεπώνυμο, το πατρώνυμο, η διεύθυνση κατοικίας, ο αριθμός των μερίδων και η αξία τους και η χρονολογία τυχόν διαγραφής των μελών.
  - β. Βιβλίο πρακτικών της γενικής συνέλευσης.
  - γ. Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου
  - δ. Βιβλίο πρακτικών συνεδριάσεων του εποπτικού συμβουλίου
2. Τα βιβλία υπο στοιχεία α έως δ θεωρούνται πριν από τη χρήση τους από τον Ειρηνοδίκη στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει ο συνεταρισμός.

Άρθρο 35

Κατανομή κερδών

1. Μετά την αφαίρεση των αποθεματικών, τα υπολοιπα καθαρά κέρδη του συνεταρισμού διανέμονται στις συνεταίρους ητοι 50% διανεμόνται ανάλογα με

14. Η κατανομή των συνεταιριστικών μερίδων και 30% με την ποσοστιαία συμμετοχή τους στις μεταλλάξεις του συνεταιρισμού.

2. Το μέρος των κερδών που δεν διανεμονται διατίθενται με απόφαση της γενικής συνέλευσης για τους σκοπούς του συνεταιρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ.

Άρθρο 36

Τροποποίηση καταστατικού

1. Το παρόν καταστατικό μπορεί να τροποποιηθεί με απόφαση ειδικά προς το σκοπό αυτό συγκαλούμενης γενικής συνέλευσης.

2. Τα υπό τροποποίηση άρθρα θα πρέπει να αναγράφονται λεπτομερώς στην ημερήσια διάταξη της γενικής συνέλευσης η οποία βρίσκεται στην περίπτωση αυτή σε απάρτια όταν παριστάνονται τα 2/3 των μελών και η απόφαση λαμβάνεται με απόλυτη πλειονότητα των παρόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η

Άρθρο 37

Διάλυση - Εκκαθάριση

1. Ο συνεταιρισμός διαλύεται:

α) Αν τα μέλη του μειωθούν κάτω των 10.

β) Αν αποφασίσει η γενική συνέλευση.

γ) Αν κηρυχθεί σε πτώχευση.

2. Η διάλυση καταχωρείται στο μητρώο συνεταιρισμών του Ειρήνο δικείου στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει ο συνεταιρισμός.

3. Τη διάλυση του συνεταιρισμού ακολουθεί η εκκαθάριση.

4. Αν ο συνεταιρισμός κηρυχθεί σε πτώχευση ακολουθείται η διαδικασία του εμπορικού νομού.

5. Την εκκαθάριση διενεργεί το Εποπτικό Συμβούλιο και αν δεν υπάρχει οι ειδικοί εκκαθαριστές που ορίζει η γενική συνέλευση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ

Άρθρο 38

Εκτακτη εισφορά

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο υποχρεούται να συγκαλέσει χωρίς υπαίτια καθυστέρηση γενική συνέλευση με θέμα την επίβολη εκτακτης εισφοράς στις συνεταιριστικές μερίδες, όταν ο συνεταιρισμός αδυνατεί να πληρώσει τις ληξιπρόθεσμες οφειλές του ή αν κατά την σύνταξη του ισολογισμού διαπιστωθεί ότι το παθητικό υπερβαίνει το εγγυητικό κατά το 1/3 του συνολικού ποσού της ευθύνης όλων των συνεταιριστών.

Στη γενική συνελεύση υποβάλλεται ισολογισμός και έκθεση του διοικητικού συμβουλίου για την περιουσιακή κατάσταση του συνεταιρισμού και την προτεινόμενη έκτακτη εισφορά.

2. Η έκτακτη εισφορά επιβάλλεται στα μέλη και αναλογία των συνεταιριστικών μεριδών αν το αποφασίσει η γενική συνελεύση με την απαρτία του αρθ 5 παρ 4 του ν 1667/86 και απολυτή πλειοψηφία του συνόλου των μελών του συνεταιρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι.

Αρθρο 39

Συγχώνευση

Συγχώνευση του συνεταιρισμού με άλλους συνεταιρισμούς μπορεί να γίνει με απόφαση της γενικής συνελεύσης η οποία λαμβάνεται με απολυτή πλειοψηφία των μελών κάθε συνεταιρισμού.

Αρθρο 40

Ενώση συνεταιρισμών

Ο συνεταιρισμός μπορεί να συστήσει Ενώση Συνεταιρισμών με άλλους αστικούς συνεταιρισμούς που έχουν την έδρα τους στον ίδιο νόμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Κ.

Αρθρο 41

Αρχαιρεσίες

1. Οι εκλογές για την αναδείξη του διοικητικού συμβουλίου, του εποπτικού συμβουλίου και των αντιπροσώπων γίνονται ταυτοχρόνα. Διενεργούνται από εφορευτική επιτροπή η οποία εκλέγεται από την γενική συνελεύση των μελών και αποτελείται από 3 μέλη.

2. Δικαιώμα συμμετοχής στις αρχαιρεσίες και εκλογής στα όργανα διοίκησης έχουν όλα τα μέλη που έχουν εγγραφεί στο συνεταιρισμό τουλάχιστο 6 μήνες πριν από την ημέρα των εκλογών.

3. Οι εκλογές γίνονται με ενιαίο ψηφοδέλτιο από το οποίο εκλέγονται οι λαβόντες τις περισσότερες ψήφους, και σε ισοψηφία γίνεται κληρώση.

4. Αν όμως τα μέλη του συνεταιρισμού αυξηθούν πάνω από 100 τότε οι εκλογές μπορούν να γίνουν και με συνδυασμούς υποψηφίων όπου εφαρμόζεται τότε ο ν 1667/86 αρθ 5 παρ 7.

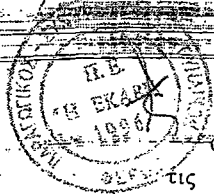
5. Οι εκλογές γίνονται με μυστική ψηφοφορία και με το σύστημα της απλής αναλογικής παντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Λ'

Αρθρο 42

Ορισμός προσωρινής Διοικητικής Επιτροπής

Ορίζεται πένταμελής προσωρινή διοικητική επιτροπή αποτελούμενη από τις

1. Αποστολα Παπάρογλου του Γεωργίου
2. Σουλτανα Μπαμπούρα του Παναγιωτή
3. Ελένη Βαρσάμη του Παναγιωτή
4. Κων/να Βασιλειάδου του Νικολάου
5. Δημητρα Πειχαμπερη του Χρηστού

κατόικων Φερών η οποία θα μεριμνήσει για την εγκριση του καταστατικού και τη σύγκληση της πρώτης γενικής συνέλευσης για την αναδείξη των οργάνων διοικησης του συνεταιρισμου μέσα σε ένα μήνα από την εγκριση του.

Φερές 18 Απριλιου 1996

ΤΑ ΙΔΡΥΤΙΚΑ ΜΕΛΗ

- 1) Ρθανοειδου Δημητρα του Μιχαήλ
- 2) Τσιφραβιδου Σοφία του Κων/νου
- 3) Δαβουζαμη Αθανασία του Δημητρίου
- 4) Διφραβιδου Γρηγορία του Θεοδώρου
- 5) Παπαφραβιδου Αποστολια του Γεωργίου
- 6) Λουκαρη Μαργα του Χρηστού
- 7) Καραβασιδου Ειρήνη του Θεοδώρου
- 8) Κεχαριδου Ντίνα του Δημητρίου
- 9) Σκουριδου Σκουρούλα του Αθανασίου
- 10) Πειχαμπερη Δημητρα του Χρηστού
- 11) Βασιλειάδου Κων/να του Νικολάου
- 12) Γενίκα Δέσποινα του Βασιλείου
- 13) Πειχαμπερη Πασχαλινά του Κων/νου
- 14) Καραβασιδου Παναγιώτα του Γεωργίου
- 15) Κουδα Φωτεινή του Δημητρίου
- 16) Καραβασιδου Βαίση του Αθανασίου

- 3.
- 3) ~~Βαρβάρα~~ ~~Σούρα~~ του ~~Σταύρου~~
- 1) Μπαμπούρα Σουλτάνα του Παναγιώτη
  - 1) Σούρα Παρασκευή του Νικολάου
  - 1) Βαρβάρα Ελενίτσα του Παναγιώτη
  - 1) Φουτίτση Αναστασία του Γιάννη
  - 1) Παντελίδου Χαίρω του Δημητρίου
  - 3) Σιγλιδού Μαρίκα του Σταύρου
  - 1) Καρυσίτη Παναγιώτα του Ιωάννου
  - 5) Καραγιάννη Αποστολία του Ιωάννου
  - 6) Πίρσα Δημήτρα του Ιωάννου
  - 7) Γιουκνόρη Ελένη του Κωνσταντίνου
  - 8) Αβραάμ Γραμμάτση του Σταύρου
  - 9) Καραγιάννη Μαρία του Νίκου
  - 0) Κακαλή Δημήτρα του Αδάμου
  - 1) Γιαννιόλη Βασιλεία Γεωργίου
  - 2) Ζαφειροπούλου Γεωργιάδου του Δημήτρου
  - 3) Σαρκισιάν Σοφία του Αργύριου
  - 4) Αγγέλου Παρασκευή του Βασιλείου

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Η παρούσα έρευνα διεξάγεται από φοιτήτριες του τμήματος «Διοίκηση Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και Οργανώσεων του Τ.Π. Μεσολογγίου στα πλαίσια εκπόνησης της Διπλωματικής Εργασίας. Στόχος είναι να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας των γυναικείων αγροτουριστικών συνεταιρισμών, να εντοπιστούν τα βασικότερα προβλήματα εσωτερικά και εξωτερικά που αντιμετωπίζουν, οι σχέσεις τους με τον ανταγωνισμό, οι προοπτικές που διαβλέπουν σε συνεργασίες μεταξύ τους και νέα αντικείμενα και κατά πόσο ωφελούν τις τοπικές κοινωνίες και πως προβάλλονται οι ωφέλειες αυτές.

Η έρευνα είναι απολύτως ανώνυμη και θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για ακαδημαϊκούς και επιστημονικούς σκοπούς.

1. Έτος ίδρυσης:

2. Αριθμός μελών:

3. Αντικείμενα:

Αραστηριότητες των μελών:

4. Το ενδιαφέρον των μελών υπήρξε εξ' αρχής:

ΚΛΘΟΛΙΚΟ

ΕΚΚΛΗΔΩΘΗΚΕ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΑ

5. Γνωρίζετε αν τα μέλη σας συνάντησαν δυσκολίες στο να ενταχθούν στο συνεταιρισμό από το οικογενειακό περιβάλλον;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ αναφερθείτε σχετικά για ποιους λόγους:

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥΣ

ΆΛΛΟ

6. Ποια πιστεύετε ήταν τα κυριότερα κίνητρα των μελών σας να ενταχθούν στο συνεταιρισμό;

- ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ
- ΑΤΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ
- ΆΛΛΑ

7. Στα νέα μέλη που εντάσσονται κυριαρχούν νέες στην ηλικία αγρότισσες;

- ΝΑΙ ΟΧΙ

8. Ποια είναι τα οικονομικά αποτελέσματα της λειτουργίας του συνεταιρισμού σας;

- ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ ΚΑΛΑ ΜΕΤΡΙΑ ΚΑΚΑ

9. Ο συνεταιρισμός σας λειτουργεί:

- ΟΛΟ ΤΟ ΧΡΟΝΟ
- ΕΠΟΧΙΚΑ

10. Ποια είναι η μορφή και ο τύπος της απασχόλησης των μελών σας;

- ΜΕΡΙΚΗ
- ΠΛΗΡΗΣ

11. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νομικό πλαίσιο συντέλεσε στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού σας;

- ΠΟΛΥ ΛΙΓΟ ΚΑΘΟΛΟΥ

12. Με ποιο τρόπο επιλύει ο συνεταιρισμός σας τα τυχόν προβλήματα που ανακύπτουν μεταξύ των μελών;

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ

2

ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

2

13. Διαβλέπετε περίπτωση αλλαγής ή διεύρυνσης του αντικειμένου του συνεταιρισμού σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

14. Ποιο είναι το σπουδαιότερο οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο συνεταιρισμός σας;

ΕΛΛΕΙΨΗ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

1

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ

3

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

2

ΆΛΛΟ

15. Αντιμετωπίζει ο συνεταιρισμός σας τον ανταγωνισμό από ομοειδείς επιχειρήσεις ή άλλους συνεταιρισμούς;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ εξηγήστε ή αναφερθείτε σχετικά. Τα χαρτοπομπίνα είναι με αυξημένο κόστος, ενώ τα βιοτεχναιοποιημένα πολύ φτηνά

16. Έχετε συνεργασία κάποιας μορφής με άλλους συνεταιρισμούς;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ αναφερθείτε σχετικά.

21. Από τη θέση που κατέχετε ποιος είναι οι εκτιμήσεις σας για το μέλλον του συνεταιρισμού σας;

22. Τι από τα παρακάτω διαθέτετε;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

Δικής σας ιστοσελίδα

Ψηφιοποίηση ποιότητας

23. Χρησιμοποιείτε και σε ποιο βαθμό τη διαφήμιση για την προβολή των προϊόντων και υπηρεσιών σας;

Αναφερθείτε σχετικά... στην τοπική τηλεόραση, σε έντυπα ημερησίων εφημερίδων, εθνικής εμβέλειας και τοπικά ΜΜΕ

24. Υπάρχει ενδιαφέρον από τα τουριστικά πρακτορεία να προωθήσουν τις υπηρεσίες σας

ΠΟΛΥ

ΛΙΓΟ

ΚΑΘΟΛΟΥ

25. Με ποιο τρόπο ο συνεταιρισμός σας συμβάλλει στην οικονομική-κοινωνική-περιβαλλοντική ανάπτυξη του τόπου σας;

Οι γυναίκες που απασχολούνται ειδικά στην οικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους, οι ίδιες κοινωνικοποιούνται

26. Έχετε να προσθέσετε οτιδήποτε θεωρείτε ότι είναι σημαντικό από την εμπειρία σας;

Χρειάζεται πρωτ'απόλα συνεταιριστική συνείδηση από τα μέλη, καλύτερη διαχείριση χρόνου και χρήματος, τεχνογνωσία, ευρύτητα πνεύματος και συνεργατικότητα.